18

EXERCITATIONEM
THERAPEUTICAM
De
PRÆCIPITANTIUM
vero
USU
Feroque
ABVSU
Examini Publico exponunt

PRÆSES

MICHAEL Ettmüller/
Phil. & Med. D. & Facult. Med. Ass.

Et

RESPONDENS

M. JO. WILHELMUS PAULI, Lips.
Med. Baccal.

Ad diem 1. Julii: Anno M. DC. LXXXI.

H. L. Q. C.

LIPSIÆ,
Literis JUSTINI BRANDII.

Q. D. B. V.

PRÆFATIO.

DUplici basi rectè superstructa esse dicitur Ars *Medicinæ* Nobilissima, *Experientiæ* scilicet & *Rationi*. Id quod de Praxeos non solùm operosis valet tentaminibus, sed quicquid Theoriæ in eadem, ex Naturali præsupponitur scientiâ, cujus quasi complementum practicum illa ipsa existit, dum quicquid elegantissimè primitùs construit Natura in Microcosmo, id imitari quodammodò sub hujus artificiosâ conservatione & redintegratione satagit, id omne pariter, iisdem Experientiæ & Rationis necesse est innitatur fundamentis. Experientia etenim, Magistra ista est antiquissima, quæ necessitatis durissimo urgente telo, invenit primitus, quicquid in arte medicâ deprehenditur, extuditq; artem, exemplo monstrante viam. Ratio verò perfecit ulterius, dum moderatur illius dictamina circumspectè, allucetque facem. Utrique insistat Medicus necessè est. Experientia sola inflat, & temeraria utplurimum est, citra Rationis regimen. Ratio cœca est penitus, & nuda, rasæque Tabulæ similis, nisi ab experientiâ instruatur. Illa tumidum, quia arrogantem, ut in empiricis, hæc timidum, quia incertum, ut in methodicis, reddit Medicum. Neutrum ipsi congruit. Experientiæ irrationalis prius, posterius rationis inexpertæ indicium est. Ibi enim, dum non benè rerum ponderantur momenta, quod solius rationis est, temeraria arrogantia & jactantia enascitur, inanisque pollicitatio, in hoc ferè Medicum talem beans, quod nesciat, quantum nesciat. Hic verò dum cautè nimis, vel minima attenduntur, nec usu rerum ejusdem defectus, & crebriores hæsitantiæ supplentur,

 hæ-

hærere ubique æquam necesse est, adeò ut vel nimium agendo, nihil agat, vel minùs agendo, ægrum perdat. *Timiditas equidem impotentiam, audacia verò ignorantiam artis significat*, autore *Hippocrate, de Lege.* Sit ergò, pro re tamen natâ, *audax Medicus cum ratione*, sic enim in *subitaneis* casibus, maturato consilio, in *dubiis*, ancipiti potius, quam nullo auxilio, in *desperatis*, tentativo molimine quodam, aliis forsan ægris pro futuro, suum quod est, aget. Errant adeoque, qui solam experientiam sequuntur, quod circumforaneorum, ac agyrtarum, uno nomine, innumerabili ferè medicastrorum Turbæ proprium, & ignorantiæ comes est. Sed eheu! quam difficilis in Medicina est firma experientia, & cui tutò fidere liceat, & quam infidus experimentorum successus, id quod jam olim sobriè expendit sagacissimus *Boyle*, in *de infid. experim. success. p. 119.* Errant pariter, soli qui rationi litant, hâc in pluribus cœcutiente, & veritate in puteo *Democriti* profundissimè toties demersâ, crebrius aberrante. Unde non rarò vel ineptas, subinde ridiculas rerum causas proferunt, vel Dæmoni autori effectus naturales impiè adscribunt, quorum rationem, ex præconceptis scilicet suis hypothesibus, reddere nequeunt. Rectissimè *c. Septalius: in animadv. & cantion. l. 1. §. 24. pag. 8. Nec ratione in curandis morbis solùm nitatur, nec usu, aut nudâ experientiâ. Claudicat enim Medicus, alterutro horum crure destitutus. Ratio igitur ab experientiâ incipiat & in eam etiam desinat, experientia autem ducem habeat rationem, & in eam denique terminetur: utra enim per se indigens, altera alterius auxilio eget.* Minores tamen ferè empiricorum errores esse solent, quam isti Methodicorum, qui nocentiores, ut eleganter exposuit *Sylvius l. 3. prax. c. 4. §. 59. pag. 163.* Adeò, ut subinde præstet, sæpenumero etiam necesse si, pro praxi feliciter exercendâ, ut in empiricorum castra, circumspectè tamen, aliquandiu se conferat Medicus, in casu scilicet, quo rationis certioris aut evidentioris, destitutus est adjumento. Siquidem pro curationibus, etiam feliciter perficiendis, tam accurata theoretica notitia, aut profunda Physices cognitio, aut œconomiæ animalis subtilis adeò perscrutatio, haud æque, saltem non absolutè necessaria est,

quin

quin sine his, in arte suâ, excellere queat Medicus. Pari omninò ratione, ac expertus nauclerus, magneticæ acus beneficio, navigationes etiam in remotissimas regiones auspicatò instituit, utut nec ferri, nec magnetis naturam perspectam, aut directivæ illius in acu virtutis originem, causamvè, adhuc vel Eruditissimis dubiam, cognitam habeat. Nec qui Automata conficit artifex, Virtutis elasticæ in spirâ rationem aut fundamenta novit, utut totum ipsius huic innitatur opificium, quam prout diversimodè determinare novit, opus nunc magis, nunc minus artificiosum producit. Ut taceam, non semper haberi posse accuratam adeò cognitionem sui objecti à Medico: id quod vel solæ abundè ostendunt Idiosyncrasiæ uniuscujusque hominis, à priori sanè simpliciter imperscrutabiles, quas si cognoscere potuisset *Galenus* arrogans aliàs, & multum ab *Hippocratis* modestiâ alienus, *Æqualem se Æsculapio censuisset*, ut ipse de se testatur. Hæc sanè, alias ut taceam, causa est non ultima, quæ in quavis medicatione, aliquid empirici semper simul occurrere facit. Præstat ergò experientia ratione illustrata, rationi per experientiam confirmatæ: hic enim præconceptarum opinionum, quarum mira est potentia, metus semper intercedit, dum omne, quod ratio possidet cognitionis cujusvis, simpliciter experientiæ acceptum ferendum est. Hæc est, quæ præcipitationem ostendit primitùs in artificialibus, hæc est, quæ præcipitantium usum monstravit in morborum medicationibus: rationis jam est, limitare debitè eandem, & subjectorum ac affectuum diversitati prudenter applicare, ut hujus manuductione legitimus eorum ac rationalis patescat usus, & evitetur cautè empiricus eorundem abusus. Id quod dum docere satagimus, *Divini Numinis*, ceu *summi Archiatri*, auxiliatrices devotè invocamus opes.

CAP. I.
HISTORICUM.

Præcipitantium Remediorum in Medicinam Introductionem, eorundem abundantiam, & scopum recenset.

§. 1.

ὀργάσμος humorum quid?

SI quis alius, sanè aph. 22. s. i. Hippocratis, à quibusvis Medicis, Praxin præsertim exercentibus, maximi semper habitus fuit; dum eo ipso triplicem partium corporis contentarum fluidarum, sive humorum statum, scilicet, ὠμότητος, πεπασμοῦ, & ὀργάσμου insinuat, in acutarum febrium curâ, attentè observandum. *Oraculum*, appellavit, modò laudatum aphorismum *Galenus*, & *in ejusdem observationem, felicitatem quâ in curandis ægris per 40. ferè annos fruebatur, maximè referre solitus est Septalius*, Mediolanensium Poliater, in animadvers. & caut. l. 3. §. 48. pag. 70. Quod speciatim ὀργάσμον attinet, consistit hic ipse in impetuosiori humorum & notabiliter exorbitante motu, tam intestino, quàm progressivo, ità ut p. n. quasi effervescentes, simulque tumultuosè per vasa & conceptacula sua delati, horrendorum subinde symptomatum occasionales causæ existant; Unde non ineptè, ab interpretibus Latinis, *Turgescentiæ* inprimis, hinc & *ebullitionis, fermentationis insignioris*, & tantùm non *effervescentiæ* nomine vertitur. Alii *ferociam materiæ morbificæ* vocant; *Poterius l. 1. febr. c. 37. p. 49. turgentis* i. e. *furentis materiæ impetum*, appellitat.

ὀργάσμος unde dictus, & quid propriè significet.

§. 2. Equidem τὸ ὀργᾷν Græcorum, indeque descendens ὀργάσμος propriè, anxiam animalium ♀is appetentiam, & furibundum in eandem impetum, quâ determinatis anni temporibus agitantur, summeque irrequieta redduntur, innuit: in quâ auræ genitalis acrioris & volatilioris ratione, præter genitalium pruriginosam titillationem, & hinc libidinosos ♀is stimulos, sangvinis & aliorum fluidorum turgescentiam, & impetuo-

tuo-

tuosiorem agitationem ac commotionem, spirituum concitatiorem impetum, intensiorem corporis æstum &c. patiuntur: Paucis negotium hoc expedit, accuratus aphor. Hippocr. interpres *Hollerius Comment. in aph. Hippor. s. 1. aph. 22. p. 80. Verbum turgere, ὀργᾷν, translatum ab animalibus, libidine titillatis, quæ ob concubitus desiderium, stare loco nequeunt.*

§. 3. Analogum qvid, quoad sangvinis nimirum turgescentiam, experiuntur fœminæ, menstruationis tempore, in quibus, occasione auræ fermentativæ, à genitalibus inspiratæ, rarescentis & præter ordinarium modum turgentis, ac tantum non ferventis sangvinis impetu, dolor dorsi & circa spinam lumbosque pulsatio, ut & distendens molestia, artuum tensiva lassitudo & gravitas, dolor capitis, hypochondriorum inflatio, & inprimis ejusdem per uterinarum arteriarum anastomosin excretio, excitantur: quâ undecunque impeditâ, ferociens sangvis, quâ datâ portâ, per nares, os, oculos, aures, mammarum papillas, umbilicum, pedum pollicem, vesicam, & nescio quæ loca alia, impetuosè proruit. Ut taceam, menstruam febrem, in quibusdam dum lunare persolvunt tributum, observatam; Refert *Lindanus: in Coll. M. S. sup. Hartman. se nosse matronam, jam vetulam, quæ quoties menses accederent, febrem trium dierum pateretur.*

Similis observatur in menstruatione muliebri.

§. 4. Orgasmus talis metaphoricus, sed p. n. cum non rarò morborum sub motu, præsertim febrium, in corporis fluidis observari soleat, appellationem similem & hic adhibuisse placuit medicis. Prodit autem se manifestissimè per varias tàm excretiones, quàm translationes symptomaticas dictas. *Humor enim æstu orgasmi, modò in hanc, modò in aliam partem insiliens, nullo subsistit loco, donec tandem irruptione factâ in aliquam nobiliorem partem, exitialem inferat vitæ calamitatem*: ut loquitur *Poterius* c. l. Unde & materia turgens, *quæ stare loco nescit*, quibusdam definitur: *V. Castro. Quæ ex quibus: l. 2. c. 1. p. 67.* aliis humor *mobilis instabilis, ferociens &c.* appellatur,

Ob similitudinem pariter ad p. n. humorum motus applicatus.

§. 5. Turgescentia talis humorum, & inde ferè oriundæ translationes & excretiones symptomaticæ, sequuntur in genere, nimiam materiæ occasionalis acrimoniam, tam benignam, quam mali-

Causa Orgasmi humorum ad genere, est acrimonia eorum nimia.

malignam; five enim ex aucta effervefcentiâ contentorum, five ex irritatione partium continentium, & hanc infequente concitatiori motu locali contentorum p.n. five ex utroque derives turgefcentiam & agitationem iftam humorum, fanè ubique principale peccans erit acrimonia nimia. Scilicet non moventur fuopte impetu contenta fluida, fed per meatus canalesque confvetos, ceu organa, fibrarum eorundem minifterio, & fpirituum moventium potentiâ, tam naturaliter, quàm præternaturaliter feruntur. Utrobique præfupponitur ftimulus, qui fub humorum Orgafmo eft in ipfis contentis, quæ potentiarum Hippocraticarum beneficio cum faltem activæ exiftant, intemperatura eorum, cujus ratione nos lædunt, nil aliud erit, quàm acrimonia nimia.

In fpecie, fermentum acre acidum vol.

§. 6. Preffius ut loquar; *fermentum acidum volatile acrius*, (plus minus tale, fub morborum inde oriundorum latitudine) tàm benignum, quàm malignum, five intus (aut objecti, aut efficientis vitio) ex affumtis genitum, five extrinfecus infpiratum, vel aliunde contagii nomine fufceptum, origo eft orgafmi cujusvis humorum p. n. hoc enim aut texturam fangvinis five crafin temperatam pervertendo, aut chylum & lympham exafperando, aut bilem vitiosè acuendo, aut fpiritus influos inquinando, primò motus horum inteftinos, tàm abfolutè quàm refpectivè tales, (in relatione nempe fluidi unius ad alterum, eorumque mutuæ mifcelæ) p. n. vitiat, & in turgefcentiam ac commotionem, effervefcentiæ plus minus fimilem concitat, hinc tàm acrimoniæ quàm turgefcentiæ humorum refpectu, partes continentes fenfiliores irritat, quâ occafione, fpiritus impetum faciens fibrarum minifterio, contenta diverfimodè, ac inordinatè, fubinde tumultuosè admodum agitat, & impellit per vafa naturalia, donec facta meatus cujusdam, vel turgefcentis fimpliciter & rarefcentis nimis humoris, vel impeditæ ejus undecunque fiat (nunc meatus anguftati, nunc ejusdem à fibrarum partis irritatæ ftricturâ coarctati vitio) ordinariæ transmiffionis occafione, anaftomofi, fymptomatica illius aut ἔκκρισις aut μετάστασις fuperveniat.

§. 7.

§. 7. Uterque scilicet humorum motus, tam intestinus quàm progressivus, junctim in constituendo Orgasmo concurrere solent. Equidem à posteriori hoc progressivo p. n. ceu sensibus manifestiori, communiter Orgasmi humorum ratio saltem desumi solet. Vid. *Plempius Fundam. Medic. l. 6. c. 3. p. 336.* sed malè. Cum hic ipse potius sit adjunctum, ne dicam effectus, Orgasmum humorum principaliter talem, concomitans. Non secus ac sup. §. 3. turgescenti sangvini excretionem variam supervenire sub menstruatione plus minus p. n. insinuavimus. Aut sicut mustum, vel cerevisia novella fermentationis sub impetu turgescunt, ac ita quasi intumescunt, ut vel vasis ora impetuosè excedant, vel arctius inclusa, illud penitus dissilire faciant. Sanè altius quid, quàm progressivum saltem humorum motum vitiatum per turgescentiam insinuare *Hippocrat.* cit. aph. vel ex hoc subsumere licet, quod coctis crudisque evacuationis respectu societ turgescentes succos, & eosdem quasi medio loco, inter hos non movendos, illos verò evacuandos collocet. Uti verò texturæ humorum respectu, & heterogenearum particularum vel arctius connexarum cæteris, vel commotionis febrilis, adeoque motus intestini p. n. beneficio separatarum ab iisdem intuitu, cruditatis & coctionis ratio habetur, non motus eorum localis, cujus modificatio artificialis evacuatoria per artem, post coctionem factam demum instituenda venit, sicuti à Naturâ tunc demum institui solet. Ita turgescentiæ nomine, primariò humorum crudorum adhuc, sed impetuosius sub suo ad coctionem motu ebullientium, adeoque motu intestino p. n. agitatorum status insinuatur, cujus occasione & vitiatus progressivus motus adeoque excretiones aut translationes symptomaticæ superveniant, interdum à Medico, Naturæ ministro imitandæ, nunc easdem provocando, nunc promovendo: qui genuinus dicti *aphor. Hipp.* sensus videtur.

Motus humorum & intestinus & progressivus junctim Orgasmum humorũ constituunt.

§. 8. Utut verò *Hippocrati*, non secus ac superiorum seculorum Medicis turgescentia & orgasmus talis humorum, cum eorundem cruditate & coctione, saltem in febribus, tam intermittentibus quàm in specie continuis acutis, benignis pariter ac malignis, asserta fuit, cum in iisdem manifestiora illius observen-

In quibus affectibus talis turgescentia humorum contingat.

tur Phænomena: Ab horum tamen successoribus, hodierni præsertim ævi Medicis, etiam aliis affectibus p. n. accommodata fuit. Sic enim sodæ ardores, pariter ac hypochondriacorum & scorbuticorum Phlogoses vagæ, ac æstuationes, & singulis momentis variantia symptomata, fœminarum tumultus hysterici, inflationes sublimesq; hypochondriorum dolores, borborygmi abdominis, diarrheæ graviores, choleræ acutiores, anxietates præcordiorum cardialgiæ contumaciores aut sæpius recidivantes, dolores partuum vagi, hæmorrhagiæ effrenes, Ictericorum pathemata, subinde atrocia, epileptici per consensum insultus, & plures alii affectus, ex ebullientibus, turgescentibus, & ferocientibus contentis humoribus, sub theoretico illorum scrutinio, derivati fuerunt. Hæc nihilominus observanda videtur differentia, quod Orgasmus talis primariò in febribus, iisque speciatim acutis, secundariò verò etiam in aliis affectibus locum inveniat.

Turgescentiæ humorum, remedia præcipitantia opponuntur.

§. 9. Turgescentiæ tali humorum præcipitationem eorundem, per auxilia, ab effectu supposito, præcipitantia dicta, opponere satagunt Medici, iisque minitatorum symptomatum stragem maturè avertere. Unde dum crebrius ebullitio effera & turgescentia humorum accusatur in morbis, sub eorum fiendi modo, frequentissima quoque præcipitantium remediorum injicitur mentio, & implorantur suppetiæ. Ast quò facilior eorundem est usus Practicus, eò jejunius est scrutinium theoreticum, dum vix apud quenquam distinctius evolutum reperias, in quo operandi eorum consistat ratio, & qua methodo rationaliter administranda veniant. Equidem de posteriori hoc nullibi aliquid invenire licuit, quoad prius verò istud, mirabilis confusio, & rei aliàs minus claræ major obscuratio saltem observatur, dum quidam præcipitationem cum solutione, alii cum coagulatione, alii cum unione plurium confundunt, & ita rotundis quadrata miscent: alii effectus à suis causis, aut harum operandi modis minus distingvunt: alii præcipitantium nomen ac usum adeò latè extendunt, ut tantum non alterantibus in genere æquipolleant, adeoque lusum saltem in vocabulo committunt. Passim de eorum usu & actione quæ occurrunt, si in pauca contrahenda sint,

huc ferè recident, remedia præcipitantia fermenta præternaturalia destruere, ferocientes humores quosvis, tam in primis viis luxuriantes, quàm in vasis & visceribus sangviferis & lymphaticis ebullientes sistere eorumq; impetum sedare, & Crasin vitiatã simul corrigere, quo alterati vel naturalẽ in Crasin & texturam coëant mutuo, vel subacti per convenientes vias debitè evacuari queant.

§. 10. Primarius scriptorum, & ferè quoque primus, qui præcipitationis & præcipitantium mentionem ac usum pressius inculcat est *Sennertus l. 2. de febr. c. 17. p. 259.* ubi de specificis intermittentium febrifugis differendo ità inquit: *Ut quod mihi videtur, dicam, talia medicamenta præcipitatione quadam, vim illam effervescendi, & paroxysmum excitandi in humoribus tollere videntur. Cujus rei documenta passim occurrunt; Ut jam nõ dicam de eo, quod cerevisiæ acescentis vitium cretâ injectâ à vulgo emendatur, & acetum cretâ injectâ aciditatem amittit, ac spiritus ⊖-li cum sale Tartari mistus aciditatem perdit: manifestum hujus rei argumentum est in ardore stomachi, quem Germani* den Sood *nominant, cum à bilis in ventriculo ebullitione vapor quidam, & flatus ardens attollitur, & dolorem ac ardorem in orificio ventriculi & Oesophago excitat. Ad quem affectum tollendum, cretam, oculos cancri, bolum armenam, & similia, quæ acribus & acutis liquoribus acrimoniam præcipitatione quadam adimunt, usurpari, vulgò etiam notum est.* Succenturiatur huic strenuè, si quis alius, *Kergerus, tr. de fermentat. s. 3. c. 3. p. 249. & sq.* Dum *optimam & omnibus febribus salutaribus solam sufficientem esse præcipitationem*, asseri *ita* ut *in inquinamenti febrilis sive fermenti præcipitatione*, totius curationis cardo vertatur, unde & *unico ferè medicamento præcipitante, ultra mille febricitantes*, sine aliis remediis, sine aliarum circumstantiarum quarumvis consideratione, curasse se asserat: *p. 250.* In malignis quoque *optimum esse, aut præcipitantia cum alexipharmacis nectere, aut istiusmodi alexipharmaca eligere, quæ præcipitandi virtute simul polleant, ut hac ratione, utrique scopo, & malignæ qualitati, & fermentationi satisfiat. p. 251.* Accedunt his alii: *Sic enim Mynsichtus, in Armament. Medic. Chym. p. 115. Species diacretæ, Tartarum in orificium ven-*

A quibus autoribus primitus ac maximè introducta.

triculi sublimatam, efficaciter resolvunt & præcipitant. Peculiarem præcipitandi furias æstuantis sangvinis vim habent oculi ♋i: utilissimè itaque in pleuritide iidem à Practicis adhibentur, notante *Sachsio Gammarol.p.662. & 719. Oculi sive Lapilli Cancrini etiam in aliis febribus adhibiti salutem sperare jubent. Quâ ratione id præstent, si quæratur, respondendum agere id vi præcipitatoriâ: id.p.732. Rectè moderni medici, novo sed aptissimo vocabulo operationem oculorum cancrorum,* in ardore ventriculi seu sodâ *præcipitatione dicunt fieri: & p.736. & 737, In dysenteria, ubi fermentatio acrium humorum pulv. testarum Cancror: in ✢ coct. & præp. valet, imò oculi ♋ crudi propter bezoarticæ vi additam præcipitandi facultatem, non secus, ac ut ad eundem effectum cortices ovorum induratorum, ossa hominis philosophicè calcinata, ossa sepiæ calcinata, C. C. s. & c. ☿ præp. commendantur: siccissima enim hæc omnia, imbibendo humores orgasmo turgentes sive fermentantes, acredine spoliant. Testæ itaque ♋, eorumque oculi in dysenteriâ præcipitando conducunt.*

Præcipitantia ex regno animali.

§. 11. Tot autem prostant præcipitantia medicamenta, ut potius de selectu laborandum, quàm de defectu & inopiâ quærendum sit. Adeò liberali manu omnibus in tribus regnis polychresta hæc medicamenta nobis Natura suggerit. Animali quidem in Regno, quævis animalium partes duræ, ut in genere cornua, dentes, ossa & ungulæ: v.g. C. C. Ebor: Dens apri, cranium humanum, ungula alcis, glossopetra. Quibus etiam associentur concreta alia lapidea, in quacunque corporis parte reperta, v. g. lapid. ex cysti bovis fellea, bezoardici orientalis, & occidentalis ex ventriculis capricervarum extracti, & qui his vix cedit vi bezoardicâ, calculus humanus: item aliis in corporis regionibus reperti lapides, sicut mihi est lapis ex teste castoris, castaneæ magnitudinis, durus, & fortiter castoreum spirans. Marina speciatim & omnia ostracoderma huc pertinent, eorumq; testæ, aut coagulata lapidea, v.g. Ostrearum testæ, & gammarorum, speciatim horum chelæ, & lapilli, oculi ♋ communiter dicti. Conchæ quælibet, & harum fructus perlæ, cochlearum testæ, ossa capitis Lucii piscis, spina mustelæ piscis, Ossi sepiæ.

Quibus adde & Ovorum ex Volatilibus testas, & speciatim illas Struthionis.

§. 12. Vegetabilium luxuria suggerit nobis concreta styptico-terrea, plus minus aromatica, speciatim cortices, ut fraxini, quercus, quajaci, & qui primo loco nominandus fuisset, corticem arboris peruanæ Gannanaperide, dictæ, qui communi nomine, China Chinæ aliàs audit: cortic. Cinamomi, & quasvis Canellarum species, quo & cortex Winteranus, Anglis in scorbuti cura adeò usitatus, pertinet: it. rad. tormentillæ, fl. rof. rubr. fructus istos anomalos quercinos, gallas, it. frutices ex arboribus crescentes, scilicet visca, in specie quercinum, tiliaceum, & cæteris quod præstat, corylinum. Item Nucleos osseos, mespilorum, dactylorum, aut nucleorum esculentorum involucra, quasi ossea, ut cortic. avellanarum, nucl. persicorum. &c. quibus addantur inter vegetabilia & mineralia, mediæ quasi naturæ, de utroque scilicet participantia, coralia quælibet & his cognatos poros ac madreporas, quin & alcyonia, &c. Ex regno vegetabili.

§. 13. Minerale denique regnum, ditissimos suos prodendo thesauros, subministrat quasvis terras fossiles medicatas, per artem ferè sigillatas, tam Europæas quàm Asiaticas, & quæ ad has pertinent, margas, cretam, Lac Lunæ, medullam saxorum, unicornu fossile, bolos: Lap. plures minus pretiosos tyncis, osteocollam, crystallum, Lap. calcarium, speciatim ♂ialis quæ sunt prosapiæ, fossilia, ut hæmatitem, magnetem, rubricam fabrilem, quin & laterum coctorum pulverem; metalla ferè quælibet, speciatim ♂, ejusque ⊕-l, & ♄num, & hinc ☉, item ♃ & ☉, & qui integræ pharmacopœæ vices supplent ☿ & ♁. ExMinerali.

§. 14. Præparata horum nativorum artificialia, speciatim mineralium sunt varia ac multiplicia. Pertinent ergò huc omnia illorum *præparata*, in specie sic Pharmacopœis appellata, ut Corall. Lap. ♋ hæmatit. præp. it. omnia *calcinata*, ut C. C. ustum, specif. febrile Tertianarum Strobelberg. aut Crollii, calx viva lota, ejusque ▽, it. ⊖ia fixa per vegetabilium calcinationem producta, horumque ☍ per deliquium, aut ex iis concinnatus Liquor præcipitans *Clauderi, tr. de balsam. Corp.* l. 7. §. 8. p. 208. Sane ut ☍♀ Eadem Præparata.

per

per deliquium appropriatum præcipitationis instrumentum quibusdam dicitur, ita idem liquor, inter præcipitantia, & quæ hac in classe eminent, febrifuga, pariter excellit: quin & ⊖ia vol. quælibet, tàm vegetabili, quàm animali ex regno petita, ut ut aliàs præcipitantibus minus associata: ex mineralibus Terra ⊕li dulc. ☿ialia fixata quælibet, simplicia & composita, electra minora quibusdam dicta, ut ♃ Diaph. ♂ial. Ludov. antihect. Poter. ut & ☿ialia, quæ quò magis talia, eò præstantiora: hinc quædam *sublimata*, ut fl. Lap. hæmatit. & ex his aroph *Zvvelfer. Mantiss.* p. 338. it. fl. ⊖✱ ♂ial. & ex his sedativum Archei ejusdem, p. 339. ut & primum ens ♀ Boylei, Usefulness. of Experim. Philos. p. 2. s. 1. app. p. 330. cum quo conspirat ♀ ⊕li Philosoph *Cnöfelii Misc. Acad. Nat. Curios. ann. 6. & 7. app. p. 36. & 70.* Ut & alia *præcipitata*, ut ☉ fulminans, & plura ex ☉ parata remedia, quavis sub formâ aut consistentiâ, it. ☿ialia, in specie ☉ vitæ dicta, plus minus composita, ad quæ & Febrifug. Riverian. pertinet: It. particulares plures, mineralium præsertim præparationes, ut tot Croci ♂iales, it. Tinct. ♂tis, dictæ aperitivæ, Liquor ♂ ☉: ⊖♂ compos. seu Tinct. ⊕li ♂ Zvvelf. in formâ siccâ, tot ♀i ♂ales, & Tinct. ♂ales cum ♀ præparatæ, ut Tinct. ♂ aperitiv. ⊕lata *Ludovici*, Misc. Acad. Nat. Cur. anno. 3. p. 453. Syrupus ♂ ♀isatus *Lemery Chym. p. 157.* (à *Willisiano* artificio ♂ præparandi, haud multum abludens,) it. *Febure.* Chym. p. m. 773. uti & tot adstringentes, quos inter eminent quæ vulgò Tinct. ♀ ⊕li dicitur: hinc crystalli mineræ ♄ni, magist. ♄ c. spiritu ⊡ præcipit. Saccharum Onis &c.

Et composita. §. 15. Ex quibus simplicibus plus minus talibus, ingens compositorum turba emergit, quæ tamen facilè à prudenti Medico, Naturæ simplicium gnaro, & qui eorundem ad causas morbosas applicationem artificiosam perspectam habet, ex tempore diversimodè misceri possunt. Illa inter sunt v. g. *pulvis antifebriticus perlatus Timæi*, in Medic. descript. Cas. annex. p. 425. *Species diacretæ Myns.* in *armament.* pag. 114. pulveres *antipleuritici*, it. *bezoardici à Sachsio Gammarol. p. 664.* & s. it. 715. descripti, pulv. *dysentericus Crollii: in Basilic. p. 344.* tot pulveres *Cachectici*, basi ♂ superstructi, *pulv. Comitis de Warvvick* s. *Cornachinus*: *Tinct. antiphthisica Lapis Chymicus*, *à Glaubero* tantopere lau-

laudatus per experientiam confirmatus, in *Misc: Acad, Nat. Curios. anno 2. p. 227.* hæmatites artificialis quibusdam non adeò ineptè appellatus. *Elixyr præcipitans* quorundam, ex aloë, myrrha, croco, nuce mosch. c. Tinctura ♀ extractum, cui spiritus ✳ it. c. calce vivâ & flores ♂ debitâ proportione sociantur. it. *Elix. propriet. aperitiv. Clauderii: de balsam. Corp.* c. 7. p. 204. aut *Essentia purificans* ejusdem *c. l. p. 195.*

Quo respectu à Veteribus adhibita fuerunt.

§. 16. Veteres apud Medicos, nulla penitus horum præcipitantium, tali quidem sub consideratione, occurrunt vestigia, cum hæc ipsa ab iisdem remediorum vires saltem secundum manifestas, sic putatas, præsertim primas, & hinc secundum occultas qualitates dimetientibus, modò inter *refrigrantia* & *siccantia*, ut animalium partes duræ, tàm crudæ, quàm cum aut sine △e præparatæ ac calcinatæ, modò inter *aperientia* ut ♂ialia & ⊕lata, modò inter adstringentia, ut cortices vegetabilium, ○, Terra ⊕li, modo inter *diuretica*, ut Lap. ♋rum, crystallus, testæ ovorum, modò inter *sudorifera* & *alexipharmaca*, ut Lap. bezoardic. ♃ fixata: Terra sigill. recensita fuerunt.

Occasione Chymiæ magis excultæ, à modernis in Therapeusin introducta.

§. 17. Sed cum hoc nostro seculo, Chymicorum furni intensius calefieri, & pyrotechnia studiosius excoli cepisset, ita quidem, ut non processuum, quos vocant, nudæ elaborationi, aut remediorum saltem præparationi, sed Phœnomenon, sub concretorum syncrisi & diacrisi artificiali, considerationi accuratiori & causarũ eorundẽ, fiendiq; modi scrutinio, inserviret, sanè insigniter mutata fuit, ut totius Naturalis scientiæ, cujus Clavigera est, & thesaurorum custos Pyrotechnia, ita inprimis specialissimæ ejus partis, & quæ illius Praxis quædam existit, Medicinæ, facies, dum ex Concreti, secundum minima, texturâ horumque affectionibus Mathematico-mechanicis s. quantitativis, actionum & passionum in corporibus vicissitudines variæque mutationes, *formaliter*, ex minimorum syncrisi, diacrisi & metastasi, in genere, & ex minimis ⊖inis, ceu cæteris potioribus, in specie, *materialiter*, per motus efficientiam, clarè magis & distinctè explicatæ, & medicamentorum quoque in ægrotis operationibus applicatæ fuissent: unde fieri aliter haud potuit, quin & operationes plures artificiales

seu

ſeu pyrotechnicæ, ut functionibus partium corporis naturalibus, ſit & p. naturalibus accomodatæ, ſed & pro explicando remediorum agendi modo adhibitæ fuerint, nunc quidem dextrè, nunc verò ſiniſtrè, ut de fermentatione & effervescentia, ♎atione, circulatione, ſolutione, fixatione, volatiliſatione, filtratione &c. manifeſtum eſt: quas inter & *præcipitatio* operatio ſi quæ alia ſub chymicis laboribus frequentiſſima, reſpectu alterationis determinatæ, fluidis corporis per remedia quædam inducendæ, tantum non omnium ſuffragio recepta fuit, & quæ præcipitationis modo, aut huic proximè ſimili activa exiſtere putantur remedia, præcipitantia dicta fuerunt.

CAP. II.

THEORETICUM.

Præcipitantium Naturam, uſum & Operandi modum evolvit.

§. i.

Præcipitatio Chymica quid & quotuplex.

Præcipitatio, (quantum quidem ad præſens negotium ejus conſideratio pertinet) ceu ſeparationis quidam modus, in *genere* accepta, opponitur propriè & *formaliter* heterogeneorum plurium arctiori unioni, & *effectivè* ut plurimum ♎ationi. Eſtq; talis motus, quo unita antea exactius, ſeparantur ab invicem, ita ut hæc, quæ ita ſeparata fuerunt, proprio impetu deorſum ferantur. Arctior talis nexus & unio, cui præcipitatio opponitur, haud melius quàm ſolutionis nomine vocari poteſt, ità ut in *ſpecie* præcipitatio talis ſit motus, quo ſoluta, à menſtrui, vel propriè talis, l. huic analogi, compedibus liberata, proprio niſu ſubſideant. Effectus cujus ratione, & ♎tioni rectè opponitur, utut non adeò univerſalis ſit hic præcipitatorum ad imum deſcenſus, quin & ad ſuperiora interdum ferantur, pro reſpectivâ nempe gravitatis præcipitatorum ad corpus, cui unita fuerunt, proportione. In Vino fermentante, eodem præcipitationis actu & feces ad fundum deſcendunt, & flos ſpumoſus, ceu cremor quidam ſupernatat; Si alcool. Vini vegetabile quoddam reſinoſum, una cum camphorâ in-

infusum fuerit, pro illius quidem extractione, hujus verò solutione, ▽æ postmodum medio, factâ præcipitatione, camphora reviviscens summa petit, resinâ ad imum descendente. Talis tamen separatio, in quâ superiora petit præcipitatum, non nisi in latiori vocis præcipitationis acceptione locum habere videtur. Præcipitatio omnis vel perfecta est, vel imperfecta respectu separationis est pariter vel spontanea, vel quatenus ab addito perficitur violenta: fit deniq; vel viâ humidâ, vel viâ siccâ; illud frequentius, hoc rarius. Sub ♄ni calcinati scil. cum ∴ vel silicibus vitrificatione, ☉ & ☾ cum ♄no unita præcipitantur, & ♂ beneficio regulus ex ♁ fusione separatur, & infra scorias præcipitatur.

§. 2. Fundamentum cujusvis præcipitationis in genere (prolixa doctrina in pauca verba contrahenda venit) consistit formaliter in mutatâ texturâ mechanica vel corpusculorũ continentium (unientium, solventium, voca ut lubet) respectu particularum præcipitatarum, vel contra harum respectu continentium, vel deniqve fluidi intermedii, respectu alterutrius, aut utrorumqve. Textura consistit in particularum figurâ, magnitudine, situ, ordine, pondere, motu vel qviete, & hinc dependente respectivâ ad se invicem proportione, unione & nexu, quorum uno aut pluribus mutatis, mutatur subitò textura & cohæsio, fitq; vel qvarundam separatio, vel earundem in novum concretum coalitio, vel aliæ plures similes mutationes. In musto, ex mutata per attritum mutuum sub fermentationis labore minimorũ texturâ, retentæ ac solutæ antea communi unionis vinculo, particulæ plures separantur & secum forma descendunt, ipsis cæteris in novum concretum se contexentibus, vini nomine notissimum, & hoc omne sub specifici acidi dominio. ☾ in ▽F soluta, per laminas ♀is præcipitatur, hæc per bacillos ♂. hic per Cincum, hoc per alcali fixum vel volatile: qvatenus in omnibus his, acidæ ▽F particulæ, mutato situ, & ordine promtius se uniunt cum aliis metallicis vel alcalisatis particulis, ob majorem figuræ, magnitudinis, ponderis &c. cum istis congruitatẽ, unde ☾res sic dimittuntur, seu potius ab aliis extruduntur, qvæ derelictæ ad fundum descendunt: idem effectus, ex ▽ salsa infusa observantur, quatenus ⊖inæ

Ejusdem fundamenta mechanica.

hujus particulæ arctè & copiosè simul adhærescunt ☾ solutæ, mechanicâ ex congruitate (formaliter) undè hujus particulæ figurâ, mole, pondere &c. auctæ, retineri ab istis ▽Fis nequeunt, quin ☾æ corneæ nomine subsideant. Fluidum deniq; tam △eum, quàm præsertim aqueum, tam quantitate, quàm qualitate, aut consistentia, aut motu, secundum minimorum coalescentiam mutatum, pariter ex mechanicâ necessitate, præcipitationem nunc promovere, nunc impedire observatur: dum multa in frigido loco præcipitationem patiuntur, quæ in calido, sub æquabili unionis texturâ subsistunt. Ac in magisteriorum resinosorum ex Vegetabilibus quibusdam præparatione, menstrui S. V. ad medietatem abstractio prævia requiritur, si cum ▽ com. præcipitatio commodè succedere debet.

Præcipitatio in fluidis nostris, in statu sano.

§. 3. Præcipitatio, eaque tam spontanea, quàm violenta, perfecta, in viâ humidâ, quin in machina corporis nostri, ejusque actionibus plurimis purè mechanicis, locum inveniat, haud quisquam facilè dubitabit, sive naturalem, sive p. n. consideret statum. Quæ in primis intestinorum viis, fecum, ceu excrementorum digestionis primæ, fit secretio, haud sine præcipitationis modo, bile & lymphâ pancreaticâ mediantibus, evenire, denegatus horum succorum eò confluxus, obstructis, aut undecunque impeditis excretoriis vasis, & inde nata cœliacæ affectionis ista species, in quâ alvi excrementa chylosa prodeunt, persvadet. Sub sangvificationis motu, præcipitantur pariter crudiores chyli partes, & □io latice absorptæ, ceu excrementum secundæ digestionis, foràs emissæ, contenta in sanorum □is constituunt, sive separata, in illô fluctuent, sive soluta in illo disspareant, facilè tamen per alcalisata præcipitabilia.

Eadem in statu ægro.

§. 4. In statu morboso, totum istud materiæ, ut vocant, morbificæ coctionis, sub febrium, præsertim acutarum, cursu, anceps negotium, in quo & salus & interitus ægri versatur, & quod unicum Crisium, tam per eccrisin, quàm per apostasin fundamentum existit, non nisi præcipitationis spontaneæ modo, mediante commotione minimorum in sangvine fermentativâ, hoc est, acidi fermentativi saturatione, & cum aliis heterogeneis particulis, ex cæterarum consortio extrusione, accidit, □ Phœnomenis, se-

cuns

eundum tincturæ, consistentiæ, opacitatis, & subsidentiæ vicissitudines successivas, id attestantibus. In malignis pariter, petechialibus, purpuratis, cutaneæ excretiones & efflorescentiæ separationem heterogenei & corrupti, ab alimentitio & vitali, præcipitatoriam præsupponunt, cum sine hâc præviâ secretio aut excretio laudabilis fieri ulla nequeat. Scilicet, ut paucis multa complectar, sicut in mechanicis, ità & nostro in corpore, nulla heterogeneæ materiæ, fluido cuidam commistæ, per quodvis colatorium aut filtrum secretio fieri potest, nisi eadem prius, solutâ unione firmiori, separatum fuerit, hoc est, plus minus perfectè præcipitata, in illo fluctuet. Non ineptiunt illi, considerato scilicet Naturæ motu ordinario, qui ebullitionis & excretionis tempus in Variolis præsertim discriminant, cum ibi fermenti acidi morbosi specifici, cum corruptis sangvinis particulis saturatio in acido ⊖sum, & ex aliorum nexu exclusio, h. e. præcipitatio, hîc præcipitatæ substantiæ intra pororum & meatuum cutaneorum impedimenta retentio, & sic demum ex sangvine ac lymphâ secretio obtineat: utut certis temporum ac dierum momentis, non adeò strictè alligandum sit. Chronicis in morbis, cachexiis, ejusque speciebus, chlorosi, Ictero, scorbuto, & similibus crudæ □æ, h. e. tenues, plus minus; si crassescant, aut turbidæ, si copiosa sedimenta seponant, & sub horum secessu ad naturalem successivè redeant faciem, præcipitatorium heterogenearum particularum ex sangvine secessum, cum euphoriâ ægri, ostendunt.

§. 5. Sed missâ istâ naturali præcipitatione, de artificiali, per medicamenta in corpore nostro perficiendâ in præsentiarum speciatim disquiritur, adeòque violentâ, per medium nempè præcipitans, externum, in viâ humidâ instituendâ, plus minus perfectâ. Qualis scil. arte in *Cerevisiæ acescentis, cretâ injectâ emendatione; aut ardoris stomachi per cretam, ocul.* ♋ *bolum armenam, quæ acribus & acutis liqvoribus acrimoniam præcipitatione quadam* (ut vocant) *adimunt, curatione*, ut verbis & exemplis *Sennerti, de febr, lib. 2. c. 17. p. 255.* utar, contingere putatur. Aut *quando specificum antifebrile Crollii, horam unam ante paroxysmum febricitanti Tertianario propinatum, materiam* De artificiali per medicamenta, est quæstio.

febrilem in vasis ac cavitatibus quasi oberrantem separat, figit, & ad fundum secum; deducit. Sic Creta pulverisata ardorem ventriculi compescit: sic biliosos succos æstuantes acidum ⊕li deprimit, sunt verba *Schenckii Diss. de Ferment. Præcipit. §. 6.*

Quæ vix locum habet in cura morborum.

§. 6. Verùm enim verò, uti Naturæ opera, per ista, quæ sunt artis in corpore nostro mechanico more convenientissimè explicantur, cum non solùm Deus & Natura ubiqve geometrizent, sed talis phœnomena Naturæ declarandi ratio, præ omnibus intellectui ceu clara & distincta magis, utpotè immediatè sensibus connexa, apprimè arrideant: tamen non absqve cautelâ circumspectâ eadem, ne apparente similitudine decipiamur, applicanda veniunt. Quod si & hoc in negotio operationis remediorum per modum; præcipitationis suppositæ, rem accuratius paulo considerare velimus, revera ingens disparitas mox manifestabitur, adeò ut sæpius, si non semper, nil minus, quàm præcipitatio propriè sic dicta, locum obtineat, si genuinam ejus considerationem applicare velimus.

Triplex casuum differentia, in quibus in usum vocantur.

§. 7. Scilicet triplex ferè casuum morbosorum est differentia, quibus pro medelâ præcipitantia ab autoribus opponuntur. 1. *Humorum nimia acrimonia*, iisdem compescenda. *Genuinum enim præcipitans, acida extemplò dulcificat; verius signum adduci non potest; adeò enim ✝ acerrimum hac ratione ad dulcedinem vel gratum saporem reduci potest*, asserente *Langio: Diss. de Morbill. addit. 11.* Tartarum crudum acidum sunt qvi mutato nomine hic accusant, coraliis, perlis, & piscium lapidibus præcipitandũ & corrigendum. conf. *Glauberus: p. 2. furnor. p. 55. & 56.* Hinc in scorbuto, ejusque pathematis gravioribus, ista & similia multi usus esse solent: non secus ac ♂ in hypochondriacis affectionibus præcipitando edomandis extollitur, aut in dysenteria testæ cancrorum, eorumque lapilli, it. ossa humana calcinata &c. de quibus supra §. 10. commendantur. 2. *Humorum nimia turgescentia & plus minus fermentativa ebullitio aut effervescentia istis mediantibus sopienda, & inde nata æstuatio intensior temperanda.* Hinc enim præcipitantia, genuina quibusdam dicuntur refrigerantia: & furias sanguinis æstuantis in pleuritide præci-

pitan-

pitandi vim habere Lapillos ♋, supra §. 10. insinuatum fuit. *Febris nulla sine fermentatione aut ebullitione existit. Hinc si v. g. nux moschata, alumen, tormentillæ pulvis, aut antifebrilis Crollii, margaritæ, coralia, lapis bezoar, lapides pretiosi, & his similia simplicia febricitantibus propinentur, quandoq; accidit, ut febris desinat. Cur? quia* ζέσις *aut ebullitio illa, per ea ita sistitur, æquè ac ardorem stomachi* oder die Sood, *usu solius simplicis Cretæ pulveratæ sisti novimus*, ut differit *Veteranus Practicus Pauli, in digress: de febrib. malign.* p. 92. 3. *Fermenta p. n. undecunq; oriunda, contenta corporis turbantia illorum ope subigenda, ac per præcipitationem destruenda. Hoffmannus in Methodo medendi p. 258. 259. existimat, omnem ferè morborum progressum vitioso cuidam deberi fermentorum ortui, &c. &c. In horum autem eversione tota curationis ratio consistit &c. &c. sic v. g. in omni febrium curatione, ante omnia fermenta febrilia ebullitionis in massâ sanguineâ causa proxima, ut magis urgentia figenda aut præcipitanda per specifica antipyreta diaphoretica & diuretica. Sennertus* pariter tr. *de febribus, miasma putredinale* & περίττωμα σηπεδονῶδες, quod instar *fermenti* se habeat, quod inquinamentũ febrile specifica, præcipitando destruant, passim inculcat. Quibus addatur *Kergerus de fermentat. L. 3. c. 3. p. 249. dum inquit: Si verò fermentum aliquod aliundè (ut per contagium &c.) sanguinem intraverit, fermento per præcipitationem destructo, illicò fermentatio cessat. &c.*

§. 8. Sed rebus benè pensitatis, in neutro horum casuum per remedia, præcipitantia dicta, hactenus quidem usitata, & per experientiam quoque confirmata, in eorum operandi modo, præcipitatio genuina locum habet. Prima in classe, acrimonia contentorum corporis demulcenda, 1.) non est salsa, quæ præcipitantibus non corrigitur, quin potius oblinentia, & inviscantia, & simpliciter temperantia requirat, ut ♁sa, mucilaginosa, dulcia. &c. nec 2.) Urinosa, cui, si unquam vitiosa in nobis observata fuerit, acidis obviam eundum, non præcipitantibus. Sed 3.) acida restat, plus minus corrosiva, præcipitantibus istis emendanda sicut ✣ *aciditatem creta injectâ amittit, aut cerevisiæ acescen-* In prima eorum, non præcipitatio, sed unio locum habet.

 tis

tis vitium cretâ injectâ à vulgo emendatur: *Sennertus* l. supr. cit. id quod moderni per ova recentia feliciter quoque tentant, ab acescentiâ hoc modo cerevisiam præservando. Vid. *Transact. Philos. Anglic. p. 400.* Acidum nempe rodit ista subjecta, & arctè se sociat particulis illorum terrestribus, juxta axioma, *spiritus acidus rodens, rodendo aliud corpus coagulatur*, novæque texturæ emergit ex ambobus concretum, in quo spicula acidi ita infixa sive incuneata hærent, ut minus consvetos effectus, sive in nostris sensoriis, sive aliis objectis edere possint. C. C. ustum notabilem etiam spiritus 🜍 vel ⊕-li quantitatem imbibendo, horum acrimoniam, sub nova texturâ penitus obliterat, qua ratione in dysenteriis & scorbuticorum vomitibus proficuum existit. ♂ cum iisdem spiritibus (non secus ac cum aliis acidis, ✝♌ato, ▽F, spiritu ⊖) in dulce concretum coit, quale & in hypochondriacis accidit, non secus ac coralia, perlæ, & Lapilli ♋ eodem modo iisdem prosunt; conf. *Glauber.* c. l. p. 54. ⊖ia alcalisata quælibet iisdem acidis pertinaciter adeò connectuntur, mutatâ aciditate in ⊖sedinem, nunc plus, nunc minus sensilem, ut subinde vel fortissimis △ cuneis divelli possint. In omnibus his unio potius acidi, cum objecto mechanicè proportionato, quâm separatio, solutio potius, quàm præcipitatio. Nulla hic diacrisis, sed simplex particularum in novum concretum syncrisis, cujus nova textura, ab istâ ingredientium diversa, novas proprietates, & attributa, in specie acrimoniæ carentiam, & corrosivitatis abolitionem ipsi communicat. Perinde autem est, sive acidum corrigendum firmiori nexu secum retineat medium præcipitans, id quod locum habet, si fortius, aut concentratum magis idem existat, ut in creta aut minio ✝♌ato injectis obvium, sive hoc tandem ima petat, illo debiliori aut aliàs minus mechanicè proportionato existente, sicuti eadem creta, in cerevisiâ acescente cum ebulliente tumultu descendit, aut coralia in succ. citri soluta pariter subsident. Ibi quidem, manifesta est solutio, hic vero nulla propriè dicta præcipitatio. Cum præcipitatum, corpus acido superadditum, nunquam fluido unitum fuerit, ut denuò per præcipitationem separari debeat, quin proprio saltem pondere de-

re de-

re deorſum feratur, & absque præcipitante addito, cadat, cui acidæ particulæ liquoris adhæreſcentes pertinacius, adeoque unitæ per accidens unà ad fundum rapiuntur, quæ fortiores alias in fluore ſecum retinerent. Adeoque præcipitantia remedia, acrimoniam humorum, ſimplici in novam texturam cum illis coalitu, absque formali præcipitatione demulcent & temperant.

§. 9. Prima erroris hujus origo nata videtur ex eo, quod non probè diſtinxerunt in ſolutionibus per corroſiva acria factis, addito tertio præcipitatis 1. præcipitantis cum ſolvente unionem 2. ſoluti inde factam ſeparationem. Illud cauſæ, hoc effectus rationem obtinet: ibi ex nova textura acidi alteratio, de quo §. anteced. & reſpectiva enervatio, hic ſimplex ſoluti antea inviſibiliter ſeparatio ſenſilis, & genuina præcipitatio contingit. Uti itaq; in omni hujus præcipitationis ſpecie, acidi corroſivi ſub præcipitatione quidem, non autem per aut propter præcipitationem fit quaſi attemperatio, ita mala converſione, in omni acrium acidorum correctione à corrigente præcipitationem unà induci concluſerunt; aut ſaltem acidi ſaturationem, ab inſequente præcipitatione minus aptè diſtinxerunt, hoc eſt, cauſam cum effectu confuderunt. Erroris hujus origo.

§. 10. Uti itaque priori illo in caſu, malè acrimoniæ corroſivæ præcipitationem oppoſuerunt, cum præcipitantia dicta, etiam ſine præcipitatione, ſimplici unione acrmoniam iſtam infringant: ita poſteriori in caſu, æquè inconcinnè turgeſcentiæ aut effervescentiæ (ζέσει, ebullitioni, fermentationi, promiſcuè his vocibus uti poſſumus) humorum præcipitationem eorundem oppoſuerunt. Tantum enim abeſt, ut præcipitando turgeſcentiæ & effervescentiæ, ac dependentis inde plus minus æſtuationis impetus infringatur, ut ſæpiſſimè hic ipſe intenſiſſimus concitetur, ut in præcipit. butyri ♁ per ſpiritum ⦶, ☉ fulmin. per 🝆 ♀i, ☉is per 🝆 ♀, ac præcipitationibus tantùm non omnibus ſolutionum per menſtrua acida, ab alcalibus præſertim fixis peractis, ad oculum patet, & in primis manifeſtũ eſt, in impetuoſiſſima illa effervescentia & intenſiſſima æſtuatione, quam obſervare licet, ſi ♂ c. ▽F ſolvas & ſubitò 🝆 ♀ per deliqui. affundas. Equidem caven- In ſecunda non præcipitio, d. nuda attemperatio.

ven-

vendum monet *Kergerus de ferm. p.* 139. ab illa præcipitatione, quæ non nisi fermentescendo perficiatur, quin talis instituatur saltem, quæ blande & sine insignibus turbis fermentationem considere facit. Sed rara est talis præcipitatio, si in fluido præcipitando acrimonia acida sensilis deprehendatur. Jam verò turgescentia fermentativa & ebullitio p. n. contentorum corporis, concitatur vel occasione peregrini fermenti, aliundè suscepti, de quo postmodum, vel occasione dyscrasiæ eorum & in texturâ materiali, indeque dependentibus modis qualitativis, læsionis, unde potentiæ eorum Hippocraticæ, quatenus debitè non fuerint contemperatæ, sed potius per se extiterint, nos lædunt. Basis potentiarum illarum Hippocr. est acidum, hujus ergò vitio læsâ crasi humorum corporis nostri, p. n. orgasmi & ebullitiones, ac æstuationes superveniunt. Sed ut generalius loquar, nimia contentorum corporis nostri acrimonia, præsertim volatilis, intestini motus p. n. occasio existit, quæ quò major fuerit, eò intensior ebullitio & effervescentia, comitante æstu insigni, accidet. Confirmat hoc mechanica chymica, quæ eò majores effervescentias & ebullitiones exsurgere notat, quò acriora fuerint illa, à quorum miscelâ, & intestino motu illa tumultuatio concitatur. Quicquid adeoque præcipitantia auxilia opis ferre possunt, in illo orgasmo, non nisi acrius quod fuerit temperando, adeoque in specie acidum corrigendo, & ita temperatam texturam per accidens sic restituendo, præstabunt: ità, ut ea, quæ antecedente §. 8. insinuata fuerunt, contra præcipitationem, & hic commodè applicari possint. Requiritur denique pro genuinâ præcipitatione. medii præcipitantis cum liquore ebulliente miscela sub præcipitatione, sive contactus corporalis, qui quomodo locum habere queat in M. S. orgasmo ac turgescentia febrili, qualiscunque etiam fuerit, per præcipitantia scil. fixa instituenda, sanè haud percipio. Nec facile quisquam putabit, bezoardicum minerale, aut antihecticum Poterii, aut ♁ diaph. ♃ial. aut ♁ diaphor. ex ☿ vit. paratum, quorundam pro variolarum curâ decantatum experimentum, aut Strobelbergeri Croliive febrilia specifica, pro sistendis febrilibus M. S. commotionibus & turgescentiis materialiter ipsi com-

commisceri, vel pulverem dentis apri, vel capitis lucii ossa ad ipsam M. S. usque deferri, ad corrigendam ejusdem in anginâ aut pleuritide, in specie symptomaticâ intensam ebullitionem, aut unicornu marinum vel crudum vel f. △ præp. subire miscelam M. Seæ pro sedando ejusdem in erysipelate æstu, quin talia in primis viis saltem activa existunt, non secus ac Osteocolla fracti ossis occallescentiam, aut crystallus lactis in mammis scaturiginem, promovent, sine eo, ut materiali sui contactu ad partes affectas deferantur. Posito quoque, quod tamen haud facilè assерturum quenquam arbitror, penetrare eò hæc ipsa, tamen alteratio ista in primis viis, quam necesse est, subeant, à sapore fermentativo in ventriculo plus minus acido, ita alterabit eadem, saturando plus minus illa ipsa, ut vel enervata penitus, vel parum admodum activa, nihil, quod præcipi tationi vel simile, vel analogum videatur, efficere queant. Adeoque præcipitantia, saltem acrimoniæ humorum temperatione, ex mutata illorum, cum his coalitus ratione, textura, absque præcipitatione. illorum turgescentias, & fermentationes p. n. cohibent.

§. 11. Erroris hujus occasio prima, coincidit ferè cum ista §. 9. insinuata. Neglecta scil. distinctio effectus, qui præcipitantis applicationem ad fluidum, plus minus fermentans & ebulliens, immediate aut mediate, ibi per se, hîc per accidens sequitur. Sistunt subinde remedia præcipitantia dicta, tam in artificialibus, quàm naturalibus nimias turgescentias fermentativas, sed non quà talia, sed quatenus acre istud dyscrasiæ & hanc excipientis p. n. effervescentiæ causam materialem corrigunt, & temperant ejusque impetum, & inde intestinum ferociorem motum frenant & coërcent, sine eo, ut istud præcipitando separent, aut præcipitatoriæ talis operationis ratione, effectum istum exerant. Quod si vel jungatur l. superveniat præcipitatio partium quarundam, ante â in concreto cæteris colligatarum arctius, hæ erunt tales, quæ passivæ potius, quàm activæ in ebullitionis tumultu extiterunt, & quæ saltem acris, istas rodentis, & cum iisdem aliisque in novam texturam coalescentis, infracti, & per præcipitans plus minus enervati compedibus sic dimissæ, proprio pondere feruntur: quod ut ut propriè dicta sit præcipitatio, tamen

Erroris hujus origo.

D non

non hujus separationis ratione fermentativa ebullitio compescitur, ut ut hanc, illa immediatè sequatur. Hac ratione Calce viva, fermentationem Vini, ⊖♀, fermentationem musti cessare faciunt, cum materiæ fecibus similis præcipitatione: unde & pulv: alabastrites, silices calcinati, punices usti, revera Vina depurant, & partes heterogeneas præcipitando deturbant, non secus ac ovorũ cortice Vinũ à fecibus depuratur, præcipitatione reali: de quo *vid. Bartolinus Cent. 4. hist. 23.* In specie ⊖♀i consideremus, hoc aut ejus ☍ per deliquium musto additum, fermentationẽ omnem ut præcavet, ita & Vino intensissimè fermentanti commistum, illicò hoc à fermentatione cessare facit. Jungitur simul partium quarundam utrobique præcipitatio, quæ tamen ad effervescentiæ vel præcautionem vel sedationem nihil faciunt, cum etiam iisdem retentis licet, tamen effervescentia cessaret: acidum nempè alcalisati illius tactu & unione intimiore, ex mutatâ hinc concreti texturâ, à motu impetuosiore cessat, & sic pacata quies. Ut ergò rectè *Becherus Phys. subterr. l. 1. s. 5. c. 2. p. 359. ʃʃ. 23.* acescentiam pro principio, vehiculo, & effectu fermentationis statuit, ita eodem teste *c. l. p. 358. ʃʃ. 21.* ☍ *aut* ⊖ ♀*i cuivis fermentationi, etiam fortissimæ justâ quantitate impositum in momento fermentationem sistit.* Sanè allegata modo, de acido fermentationis principio antiquissima *Platonis* fuit sententia, cui nec illius Anatomicus, *Billichius, in Anat. Ferment. Platon. c. 9. §. 106. p. 531.* nec hunc exercens *Conringius, in Exercitat. in Billich. p. 603.* revera contrariantur, *ignem fermentationis omnis proximam esse causam, omnium qui in fermentatione apparent motuum, asserentium*, considerata △is, ceu substantiæ ab acido realiter haud distinctæ, genuinâ naturâ, & fiendi modo, à modernis aliàs prolixè explicato.

In tertia præsupponitur quid sit fermentum.

§. 12. Fermentum denique p. n. per præcipitantia aut corrigendum aut destruendum, sui considerationem meretur, cujus notitiâ, ut in scholis olim nulla jejunior, ita nulla utilior. Brevitati cum studendum sit, à posteriori illud obiter dilucidandum, notitiâ ejus à priori, ut intricatissima, ita non, nisi plurimis, latius diducendis, neque id adeò facilè explicabili. Minimum nempè

mole, activitate maximum, aliorum fluidorum plus minus symbolizantium, alterativum, sicque sui simul multiplicativum, fermenti morbosi nomine ferè intelligitur. Ex similitudine effectiva, quam cum pistorum fermento specialissimè sic dicto, habet, cujus parum, totam massam fermentat, appellationis ratione desumta. Unde & odorum instar subtilissimorū, summè tamen penetrantium, ferè se habere videntur & hoc nomine etiā ab *Helmontio* fermenta in genere definiuntur, quæ auræ nomine insigniuntur à *Tachenio Clav. c. 9.* Odor vasis scil. fermentativus, Vinum infusum citissimè alterat & corrumpit, quod vitium alio odore, ♀ nempe incensi, tam præservatur, quàm curatur. Odor ♃i, oris halitu post dentium cum eodem ablutionem, lagenæ inflatus, Vinum infusum acescere facit. Mulctræ odor vitiosus, quam citò alterat & corrumpit Lac? Florescentis Vitis aut hordei latè diffusus odor, etiam in cellis recondita Vina, cerevisiamque alterat notabiliter. Parili modo odor talis est, qui in variolis, lue ♀ea, petechialibus, scabie, dysenteriâ malignâ, ipsaque peste fermentum istud multiplicativum constituit, & in contagiorum, plurium itidem venenorum in animali regno summâ potentiâ conspicuum se exhibet. Talis odor fermentalis est, qui in labiis vulnerum & ulcerum, alimenti in pus saniem aliasvè sordes corruptivum existit, & in cujus correctione primarium chirurgorum versatur negotium. Talis odor est, qui febrium intermittentium & continuarum primariarum causa existit. Subolfecit hunc ipsum jam *Sennertus*, cujus ævo tamen nullus adhuc, aut saltem tenuis fermentorum odor scholas medicas infecerat, dum *l. 2. de febr. c. 6. p. 107.* inquit, *materia, quæ febri dat originem, initio sæpè exigua est, fermenti tamen instar in continuis, reliquosque humores corrumpendi & putrefaciendi vim habet: it. C. 17. p. 244. illud putredinale fermentum, in corpore post paroxysmum relictum, initium effervescentiæ & putrediuis dat, facitque, ut materia, quæ autea in suo foco coercita quiescebat, jam veluti turgens & exardescens multum de se & tetricum vaporem diffundat.* Certè neglecta minimorum morbificorum sive fermentorum consideratio, horumque alterativæ & sui multiplicativæ potentiæ, insignem causæ morbo-

sæ materialis, cum producto morboso confusionem & hinc inversam penitus medendi methodum induxit. Appositè iterum *Sennertus c. l. l. 2. c. 2. p. 66. Habet vitiosa talis dispositio, sive miasma tale se instar fermenti, & subinde plures vitiosos humores generat, bonosque corrumpit.* &c. vide plura c. l. huc facientia.

Ejusdē alteratio non præcipitatio locum habet.

§. 13. Fermentum tale morbosum, mole minimum, adeoque *subtile* ac penetrativum, hinc summè *mobile*, adeoque spirituosum ac volatile, & potenter *activum* seu mediante determinati motus impressione, humorum quin & spirituum ad alterationem variam dispositivum, sicque simul sui multiplicativum, saporis aut si mavis odoris *specifici* (forsan genericè acidi) præcipitatione mediante, per supra recensita auxilia corrigendum, & inde concitata plus minus humorum turgescentia sopienda. Ast non video, quomodo præcipitatio in genuino sensu locum commodè invenire queat, circa objectum adeò subtile, activum & penetrativum, &c. Equidem odore contrario *destrui* potest idem, qua ratione odor ♀ incensi, odorem fracidum fermentativum cadi, item pestis aliarumque febrium malignarum extingvere observatur, (quod posterius camphora videtur in nobis præstare) quatenus his ipsis, illi prompte associabilibus, textura inverti, & sic activitas ejus enervari videtur: similiter ac ☿ii ex Cingulo sapientiæ tenuis odor (ut in simili termino pergam) scabiei universum corpus inquinantis fermentum, ulcerum etiam quorumvis, delet & extingvit. *Absorberi* etiam, ut sic dicam, ab objectis appropriatis, hinc concentrari ac quasi figi, & ita activitate suâ spoliari potest, qua ratione fixa ista ex marinis calcinatis, febrilia specifica, fermentum concentrando & figendo, & ita in textura quasi invettendo, operari videntur. Non enim febrili contentorum corporis comotioni sedandæ, sed fermento morbifico coërcendo, quod inserviant talia, ex eo fit probabile, quod in paroxysmo, in quo formaliter urget ista commotio, ferè noceant, ut plurimum febrem multiplicent, adeoque antè paroxysmum propinanda sint, ut fermento saporis acidi, (de quo vix quisquam amplius dubitat) frenū maturè injiciant, & nixū ejus motivum cohibeant. Fermentum febrile præcipitare hæc, & fermento per præcipitationem destructo illicò

fer-

fermentationem ceſſare, ſententia eſt *Kergeri: de Ferm. ſ. 3. c. 3. p. 249. quod tamen durum videtur, niſi in terminis ludat, præcipitare enim denotat unum ab altero ſeparare, quod in tali fermento febrili non contingere poteſt*: rectè reponit *Becherus Phyſ. ſubterr. l. 1. ſ. 5. c. 2. p. 389.* Bezoardicum minerale pariter, ceu exhauſtum concretum, & acidi vol. venenoſi appetens, quale in △is examine amiſerat, uti & ♁ diaphoreticum, (Conf. *Tachenius H. C. c. 22. p. 164.*) malignarum ſpeciatim, quin & continuarum acutarum febrium, fermenti volatilis (plus minus acris) promptè abſorptivum & correctivum videtur. Quo in puncto etiam terræ minerales, ſuam activitatem in malignis, ſpeciatim variolis & morbillis exſerere probabile eſt. Quin imò plura morborum ſpecifica ſive appropriata remedia, hoc inprimis modo proficua videntur, quòd determinatæ ſuæ texturæ ratione, fermentorum ſpeciali naturæ & texturæ magis accommodatæ, horum motum & impetum ad ſe convertant, & hinc in iisdem concentrata, fixata, & in novi concreti moleculam invicem juncta, fermentorum activitas enervata torpeſcat: ſic enim cruor hirci pleuritidis, priapus Ceti dyſenteriæ, myrrha morbillorum &c. appropriatum remedium exiſtit: ſem. aquilegiæ, Icteri, ſcrophularia hæmorroidalium doloroſa fermenta, viſcus corylinus & quercinus Epilepſiæ, Lapis ſpongiæ ſtrumarum coagulativum enervant. Quin in genere ⊖ia volatil. dum v. g. febrium comitatarum dictarum præſtantiſſima exiſtunt auxilia, ſaturando fermenta horum acida, & in ⊖ſum cum iisdem ſucceſſivè coaleſcendo, per ▭m aut ſudorem eliminandum, non præcipitando, activa exiſtunt. Denique per ſudorem quoque *diſcuti*, aut hoc mediante promptius extra corpus, tam ipſum, quam ejus producta morboſa una, excludi poteſt, ipſum cum ſit ſubtilis & volatilis, adeoque prompte mobilis texturæ. Hinc enim ſudorum, & ſudoriferorum frequens adeò in praxi uſus, ſive fixa, ſive volatila fuerint eadem. Nulla propterea febris citra recidivæ metum tutò, absque ſudore curari ſolet. Quo mediante, acidi iſti odores, qui tam ſenſibiliter cruciant articulos, optimè expirant. Adeoque præcipitantia dicta remedia, fermenta morboſa vel in genere abſorbendo & figendo, vel in ſpecie

quoad texturam ſpecialem alterando, vel per ſudores excludendo, ſine præcipitatione reali, corrigere, & ab illis concitatas humorum turgeſcentias compeſcere, probabilius eſt.

Erroris iſtius origo.

§. 14. Prima erroris hujus origo videtur dependere ex inconſideratâ effectuum plurium ſub præcipitationibus artificialibus coincidentium confuſione, qui non diſtincti à ſe invicem, communi præcipitationis notione in genere veniunt. Res exemplis fit manifeſtior. Solutionem ☽ in ▽F præcipitat ♀, hanc præcipitat ♂. coincidunt in hac præcipitatione, & acidi & ♂ mutua abſorptio ac unio, cui jungitur ſimultanea ♀ dimiſſio: hinc confuſè ♂ is iſta actio, qua ſub acidi hypochondriaci fermenti roſione, & mutua hinc abſorptione, illius noxam delet, pariter præcipitatio quibusdam dicta fuit, ut ut nulla præcipitatio contingat. Parili modo, dum acida expugnantur ab alcalibus tam fixis quam volatilibus, & contra, cujus indicium præbent imprimis præcipitationes mutuæ ſolutionum ab alterutro factarum, deſtructio fermentorum acidorum morboſorum ab iisdem, ac alteratio eorundem, præcipitationem quoque appellarunt. Adeò confuſio uti ubique, ità ut hîc quoque fœcunda errorum genitrix extitit.

Præcipitantia operantur in genere, acidũ p.n. corrigendo.

§. 15. Præcipitatio genuina ergò in operandi modo remediorum, præcipitantia dictorum, locum nullum obtinet. Quin, ſi rem exactè conſideremus, uſus eorum paſſivus potius quàm activus erit, cum non tam ipſa, agendo in corporis partes, quam aliorum impetum activum ſuſtinendo (ut plurimum, proficua ſint: adeoque reſultans inde effectus immediatè, privativus potius quàm poſitivus exiſtat. Acidum nempe vitioſum eſt, in genere, quod per ſpecificas aciditatum differentias, & junctas alias proprietates varias mille modis ut variat, ita & mille malorum in corpore autor exiſtit, cujus reſpectu, auxilia iſta, præcipitantia dicta, tam inſigniter conducunt. Mechanica ſcil. conformatio acidi talis ſupponenda venit, cui aptè reſpondeat medicamentorum iſtorum textura, ſecundum poros & meatus non ſolùm, ſed etiam minutorum corpuſculorum configurationem, &c. ità ut promtè coire mutuò, & arctè plus minus uniri queant. Appropiati ergò

talis

talis objecti occursu, acidi spicula mox ipsi se insinuant, concretum findunt, particulis minutis se quasi infigunt, & ita potenter in illas operantur, donec mutua unione factâ, in concretum novum, idque tertium, ab utroque extremorum distinctum, & in quo obliterata acidi nociva vis corporis partibus minus hostilis existit, coëant. Mechanica Chymica hoc ipsum, quoad ♂, ♄ ⊖ □osa, fixa & Volatilia, ostracoderma, gallas, ossa animalium &c. ad oculum ut demonstrat, ità in corpore idem evenire, vel ex effectu, eorum usum qui insequitur, abundè constat. ♂ nempè humoris melancholici correctivum ac digestivum ab omnibus asseritur, qui humor acidi nomine ab *Hippocr.* insignitur. Sic bilis æruginosæ, ac inde suscitatæ choleræ alexipharmacum crystallus montana asseritur rectè à *Langio: Epist. 3. epist. 1. c. 4.* in quâ acidum bili commistum inprimis dominari experientia anatomica hactenus comprobatum dedit: & sic in pluribus aliis, de quibus in sequentibus.

§. 16. Rosio hic actus aliàs dicitur, quo acida agunt in ista præcipitantia unde & vulgo, die sauren Spiritus fressen sich zu tode / dicuntur: sub quo actu ex societate acidi cum corpore corroso, & hinc novo emergente concreto, acidum morbosum hebes redditur, *acerrimum* quod erat, aut insipidum, ut in animalium partibus duris, c. vel s. △ præparatis & calcinatis, aut dulce, ut in ♂ l. ♄. aut ⊖sum, ut in ostracodermis, it. ⊖ibus □osis evadit, *corrosivum* quod erat, adstrictorium fit, ut in terris medicatis, Lap. hæmatit: *mobile* admodum & activum quod erat, torpescit, & quasi incarceratum est: uno nomine pristinam naturam penitus exuisse videtur, adeò ut ista remedia, aptissimo vocabulo, à quibusdam *Invertentia* item propter retusas, nocivas ex acrimoniâ nimia, & hostiles qualitates, *attemperantia* specialiori licet sub acceptione dicantur.

Unde potius invertentia, it. attemperantia dicenda.

§. 17. Quin imò, cum dissolvendi potentiâ objecti appropriati omne acidum activum existat & esurinum quasi, quicquid potest, mechanicis sub legibus, devorare & abligurire avide soleat, donec ad saturationis punctum usque pervenerit, quo acquisito, quiescit, & quasi feriatur: remedia verò ista optimè huic

Aut saturantia.

fini

fini satisfaciant, ob id commodè quoque *saturantia*, quibusdam audiunt: quale cognomen speciatim ⊖ibus □osis tam fixis quàm volalitibus convenit, à quibus optimè ob arctiorem unionem saturantur, isti acidi sapores & cum iisdem in ⊖sum tertium, & ipsum medicamentosum coëunt.

Aut absorbentia.

§. 18. Utut autem saturent aviditatem corrosivam acidi morbosi, tamen eo ipso, quo sub rosionis tali actu, hoc ipsum una plus minus coagulatur, (prout textura objecti mechanica magis vel minus ipsius conformationi responderit: sic enim v. g. spiritus ♆ vel ⊕li arctius cum ⊖♀ti quàm cum ♂ coagulatur, spiritus ⊖ arctius cum ⊖e fixo quocunque, quàm volatili se unit) ità ut quasi absorberi aut avidè imbibi penitusque hinc occultari videatur, ob id appositè pariter auxilia ista *absorbentia* it. *imbibentia* pluribus vocantur. Quam absorbendi vim terræ minerales, animalium partes duræ, & ex his parata calcinata, præ aliis potenter obtinent.

Aut figentia.

§. 19. Cum denique activa summè existant quædam morbosa acida, adeoque summè mobilia, idque eò magis, quo subtilia & spirituosa seu volatilia magis existant, qualia in febribus acutis, pluribus malignis, suo modo & intermittentibus (in quib9 sub paroxysmo progressus acidi fermenti à statu fixiori ad volatiliorem esse videtur.) scorbuticis ut vocant biliosis, ac hypochondriacis manifestum est, hæc ipsa verò medicamentorum istorum attactu & societate, minus mobilia reddantur, dum mutuâ cohæsione atque ita ex texturæ mutatione emergunt corpuscula, tam ratione ponderis, quàm ratione magnitudinis & molis, quin & mutuæ, (ut sic dicam) implicationis respectu, ad motum concitatiorem quemvis tam localem, quàm præsertim intestinum fermentativum & elasticum minus apta, adeò ut quæ volatilia antea plus minus erant, jam incarcerata quasi & fixata torpescant, ob id remedia eadem, quæ præcipitantia aliàs dicebantur, optimo consilio *figentia* nominari solent. Qua ratione visca fermentum Epilepticum, Cort. Chin. Chin. it. calcinata Ostracoderma, saccharum ♄ni fermentum febrile intermittentium figendo, auxiliares opes præstare videntur.

§. 20. Eo

§. 20. Eò ipso vero quo acidum vitiosum contentorum corporis corrigunt, primaria & magis universalia erunt alterantia, acido vitioso, universali morborum causa materiali & occasionali existente. Naturaliter omnia fluida corporis sunt temperata, & sub specifica cujusvis materiali textura, in genere ⊖sa ⚯sa existunt, adeoque de acido & alcali, sub pinguis temperatura, variata tamen proportione & hinc texturæ modificatione participabunt. Imò pressius si loqui velimus, non nisi ex acido, ▽ & Terra constabunt, quod tamen ceu Paradoxon hic obiter attigisse sufficiat. Infinita ergò seu sexcenta Hippocr. quorum ambitu cacochymiam sive dyscrasiam humorum determinat, ex istis derivanda erunt. Acidum verò ubivis informat alcali, adeoque illud agentis, hoc verò patientis rationem obtinebit, ita ut hoc, ab illo, plus minus vitioso, vitiari quoque soleat. Pingue temperans, ubivis ferè in rerum natura, atque adeò in microcosmo pariter acido junctum deprehenditur, quod ubi defecerit p. n. majorem illorum acrimoniam, ubi abundaverit, p. n. viscriditatem inducet, viscido ex acido & pingui oriundo. In causis E. morborum occasionalibus & materialibus, internorum pariter & externorum, ad acidum plus minus peccans, ceu basin omnis cacochymiæ, & ex cujus aberrationibus sexcenta ista Hippoc. fundamentaliter dependent, respiciendum erit. Idque eò magis, si cum quibusdam vim rerum seminalem in acido specifico quoque fundatam asserere velimus.

Adeoq; acidi istius respectu universaliora sunt alterantia.

§. 21. Si acidum ergò tantùm non omnium morborum fons & origo prima, quid de bile fiet, & morbis biliosis, speciatim febribus acutioribus, æstuatione corporis p. n. siti clamosa, anxietate præcordiorum choleris, diarrhæis, colicâ acerbiori, dysenteriis & similibus malis, simpliciter à Veteribus à bile ex superante aut vitiata, à modernis ex ⊖e ejus vol. ⚯so, vel copiosiore, vel acriore derivatis, acido reverâ contrariis fiet? Sed ut paucis negotium hoc absolvam, ea quæ de bile à veteribus pariter ac recentioribus prolata hactenus fuerunt, arbitraria maximam partem videntur. Missis istis, horum consideremus hypotheses. ◑ vol. □ os. bili inesse dubium, quod enim arte prolicitur, hujus

Sed quid de bile?

 potius,

potius, quam Naturæ videtur opus: adeò ut probandum, formaliter in bile præextitiſſe, quod materialiter inde procedit. Poſito hoc, quomodo caloris effectum in corpore producit? ⊖ia vol. qua talia, omnia notabiliter exiſtunt refrigerantia, vel ſpiritu ⊖✳ ſimpl. in febribus intermittentibus ſenſualiter hoc confirmante. Si ut ☍ſum eſt, quod ☍ revera in bile luxuriat, calefacit, de ☍ hoc inquirendum ſupereſt, an pinguedinis, an acidi occulti ratione vim caloris ſenſum producendi obtineat: pari modo, ac de ♀ quæritur, utrum pinguedinis an acidi ratione, ſub deflagratione ardorem inducat. Sane plura argumenta proſtant, calorem naturalem pariter ac p. naturalem ab acido volatili materialiter dependere. Porrò ad duo hæc quoque attendendum ſedulo: (I.) *adſcribi interdum bili affectus p. n. in quibus ipſa potius paſſivè ſe habet, & ejus p. n. alterationes qualescunque, producta ſeu effectus morboſi potius, quàm radicales cauſæ exiſtunt.* Æruginoſa bilis, ex qua in præcordiis, & primis viis revera interdum atrocia mala, in adultis non minus quàm infantibus, ex bile naturali, ab acido p. n. alterata, quod dependeat, mechanica anatomica docet: unde & acidum enervantia, ſpeciatim cryſtallus, ejus alexipharmacum à *Langio* dicitur, de quo ſupra §. 15. Quæ rejiciuntur bilioſa, in intermittentium, præſertim tertianarum paroxyſmis, vi ſpaſmorum inteſtinalium, à fermento febrili concitatorum, evomuntur, ſine eo, ut cauſa morbi materialis exiſtant, quin potius amara omnia bili ſymbolizantia, in earum cura, ſunt optima, non ſecus ac omnia reliqua febrifuga, in hoc ferè conſpirant, ut acidum fermentum febrile figendo & abſorbendo ſeu invertendo ſalutaria exiſtant. Ab ǧiali pharmaco, artificialis concitata nunc cholera, nunc Diarrhœa, in quibus pro ſubjecti conſtitutione, ſubinde tot bilioſa ἄνω καὶ κάτω rejiciuntur, naturalium utut morboſarum fiendi rationem docent, bile ſcil. & cæteris excretis paſſive ſe habentibus, (ſi non ſemper ſaltem utplurimum) (II.) *Eidem bili ſubinde affectus adſcribi, qui ipſi penitus non conveniunt.* v. g. Vulnera, ulcera, tumores inflammatorii, quo magis æſtuant, rubent, & eryſipelacei quid patiuntur, à bile taliter affici dicuntur plurimis, quos tamen refellit ♄nus, medelam afferens, acidum abſor-

abſor-

absorbendo, docete mechanica chymicâ, quod quo magis volatile ac acre fuerit, eò magis ista symptomata producit; par ratio est podagræ, quæ calida, seu intensius rubens, ardens, & phlogosi erysipelaceâ juncta, biliosa dicitur, ad differentiam alterius, pituitosæ dictæ. Sed utrobique simpliciter peccat acidum, in ista specie, acrius & volatilius, nec synoviâ debitè temperatum; in hac mitius, minusque acre, & à synoviâ viscidiori melius correctum, unde & isti sperma ranarum, acidi talis optimum corrigens, ut mechanica docet, hinc camphora, ♄naque eodem ex fundamento opem ferunt. □æ intensior Tinctura in febribus, & rutilans ac flammeus ejus color, bili à plurimis adscribitur, quam tamen ab acido dependere, experientia mechanica docet, in naturaliter constitutis sanorum □is, per acida medicatis. Contenta in febrientium □is & copiosa sedimenta, bili à plurimis, ceu materiæ adscribuntur, cùm tamen *Galeno* teste, & experientiâ confirmante, *cit. Mœbio Instit. p. 343. qui ex otio & repletione febricitant, si sanitati restitui debent, necessario in* □ *plurimum subsidebit*, quod quomodo cum bile, aut inde productis humoribus cohæreat, ipsi viderint. Aut E. tales affectus bili falsò adscribuntur ceu causæ, aut ipsa ratione acidi vol. non ratione □osi in talibus casibus peccabit.

§. 22. Scaturigo interna aberrantis acidi est ex ventriculo, sub cujus digestione acidum vol. saporem plus minus contrahunt assumpta, sive exin spirato fermento, sive ex assumtis hunc ipsum derivare velis, quoad præsens negotium perinde est. Hic in ⊖sum ☍sum temperatum in primis viis non ritè correctus, toti corpori, omnibusque ejus partibus, extra ventriculum penitus hostilis existit, & mille calamitatum, pro specifici acidi saporis, & partium, quas affligit proximè, differentia, artifex existit. Hinc enim in fluidis partibus earundem dyscrasiæ, turgescentiæ & effervescentiæ, indeque Phlogoses, p. n. corporis æstuationes, variæ coagulationes & concretiones &c. in solidis verò inflamationes irritationes, rosiones, convusiones, cōtracturæ dolores, alimenti proximi corruptiones &c. &c. Nec opus est, ut sensibus adeò manifestò ubique pateat, cum non torrentis modo undique dif- *Acidi morbosi origo.*

 fun-

fundatur, sed odoris aut auræ instar subtilissimæ penetrando, appropriato subjecto se insinuando, in fluido quidem hujus texturam & motum intestinum pervertendo, in solido verò spiritum insitum imprimis alterando, operativum existat; id quod fermenti nomine aliàs insiginiri solet, cum aptum subjectum alterando, seq; in eo multiplicando, fermenti similitudinem repræsentet: qualis odor acidus fermentativus in lue ♀ea, ab alio haustus, & humores & partes solidas inficiendo sive alterando, seque in iisdem multiplicando, vel manu palpari potest, id quod & in scabie, variolis, &c. extra dubium, de quo jam supra §. 12. scil. præter internam acidi peccantis originem, supra insinuatam, etiam ab extra, tam ab inspiratis, quàm susceptis aliunde contagiis idem contrahi facilè potest. Sanè quo subtilius idem, & quo facilius spiritibus sociabile existit, eò graviora & periculosiora nocumenta, & quæ omnium difficilimè curabilia existunt, infert, cum subtili tali acido compar objectum, non nisi difficulter obtineatur, hinc enim morborum hæreditariorum, item contagiosorum quorumvis & gravis nocendi ratio, & difficilis curatio dependet. Cum humorum quorumvis vitia & inepti acidi sapores facilius alterabiles existant, modò non spirituum peregrinâ tali aurâ contaminatorum vitio illi foveantur continuò.

Latè diffusus horum remediorum usus.

§. 23. Constat ex dictis, per universam morborum Therapevsin, remediorum istorum, aliàs præcipitantia dictorum, latissimè patens usus. Acidi enim vitiosi ratione, ♂ tam potens quorumvis chronicorum morborum sub generali cachexiæ nomine comprehensorum, utroque in sexu, existit debellator. Lapillorum ♋ latè diffusus usus, à *Sachsio* tàm prolixè congestus, in *Gammarol.* hinc manifestus redditur, non secus ac aliorũ ostracodermorum. Cornuum Cervinorum acida absorbentium creberrima exhibitio exinde explicanda: ☿ialia fixata, acidi vol. acerrimi appetentia, hujus ratione tam polychresta remedia, ☿ialia pariter ritè fixata, ex hoc fundamento ad universalium apicem propius ascendunt, præsertim si vi anodyna minerali simul imprægnentur, si scil. vera sunt, quæ *Helmontius*, ad Paracelsi imitationem, de ☿io diaphoretico, it. arcano Coralino, decantat, & vel ex Cnöfelii

iii ☿ fixo, sive arcano corallino non nihil probabilia redduntur; Imò ex dictis patet in primis, ⊖ vol. □osorum, ex animali & vegetabili regno parandorum, & vel solius spiritus ⊖✱ usus planè polychrestus, quæ utut minus inter præcipitantia numerata alias fuerint, potiora tamen fere inter illa ipsa existunt, dum altius omninò penetrando, & ipsarum partium tam fluidarum quàm solidarum texturam subintrando, multis in casibus summe activa existunt, ubi fixorum effectus fere hebescere observatur. Amica imprimis sunt nobis ⊖ia illa volatilia, cum tota nostri corporis machina, omnesque ejus partes, similibus referta sint, unde vix præ iis nobis magis convenientia obtineri possunt medicamina, præsertim si temperata nonnihil, & ☍sa reddita fuerint, adeoque nobis promtius assimilabilia.

§. 24. Nam fixa ista, ut mineralia terra, metallica, lapidea, & vegetabilia styptica, ac duræ animalium partes exque his parata calcinata usta, soluta &c. C. C. ustum: specif. febril. Strob. terr. Sigill. Lap. hæmatit. ♂alia: ♁ diaph. bezoard. ☉ Unicornu animale & minerale, ultra primas vias materialiter haud penetrant, quin utcunque alterata, & in primis viis præcipitata, cum scoriis recrementitiis, per ordinarias portas denuò eliminentur, ut vel ♂ exemplo patet, scorias alvinas atramenti nigredine inficientis, id quod & in ♄ninis, & quam plurimis ☉libus remediis pariter evenire observatur: non secus ac nativa, vel artificialis ♁ii Cinnabaris, rutilante colore feces inquinare, & ita immediate per intestina excerni solet: Quæ solubilia facilius, ac menstrui medio hinc inde distribui apta nata sunt, ut præter ⊖ia fixa etiam ♋ lapilli, ossa lucii, & similes animalium partes facilius solubiles, forsan altius intra corporis recessus, extra primas vias distribui probabiliter videntur, hinc enim talia ⊖so sub acquisito sapore diuretica evadunt. Tamen consideranti præcipitationem particularum metallicarum v. g. ♄ni in ✢ soluti. ☉ in spiritu ⊖, ⊕li ♂, in primis viis, scrupulus facile suboriri possit, an non soluta licet ista in ventriculo, in intestinis tamen, ante sui in lactea propulsionem, pariter si non ex toto, saltem ex maximâ parte præcipitentur quocunque fiat medio, & ita foras amandentur. Similiter

Fixa insipida ultra primas vias non pergunt.

enim & ossa à canibus soluta, aut teneriores lapilli à gallinis quasi liquefacti, excrementa eorum copiose imprægnant, etiamsi à sanis, & quorum vis digestiva ac si ita loqui licet, solutiva, potens admodum existit, devorata aut deglutita fuerint.

Duobus tamẽ modis etiam remotiores partes malè habentes curant.

§. 25. Quod tamen non obstat, laudabili effectui eorum medicamentoso, qui etiam ad longè dissites partes subinde extendere se observatur. Id quod duplici ferè modo accidere solet. (1.) *quatenus vitiosum acidum fermentativum in ventriculo & primis viis corrigunt, absorbent, invertunt, & inde penetrantem undique odorem seu auram peregrinam figunt, & cohibent, ac natos inde defectus morbosos ità sistunt.* Sic enim cancrorum lapis in ventriculo absorbendo acidum saporem, vulneris etiam in pede ardorem, ruborem, ac inflammationem sistit, quæ pathemata Vini tantillum mox sensibiliter exasperat. Osteocolla fixissimus Lapis, calli generationem in ossium fracturis mirè promovet. Lac. Lunæ, ut & Crystallus præparata, Lac nutricum uberius scaturire faciunt, absorbendo acorem vitiosum primarum viarum, chylumque à p. n. crasi & texturâ liberando, ut aptior sic fiat, qui & facilius & copiosius ad glandulas mammarias penetrare queat. Hæmatites Lapis, hæmorrhagias narium scorbuticorum habituales, non secus ac unum idemque ♂iale, tam excessivas, quâm defectivas menstruationes corrigit, neutro horum ad partem affectam proximè penetrante, quin acre istud specifici saporis acidum, cujus occasione tam immediatè ex sanguinis acrimonia, quàm mediatè, ex motus illius localis per fibrarum irritatarum stricturam modificatione variâ, hæmorrhagiæ vel intenduntur vel supprimuntur, in primo fonte alterando, & plus minus enervando. Pari modo, ac *Poterius*, ☉ suo diaphoretico fixo, ischiadem, ac contumacissimas paralyses optato eradicat. Sanè si ventriculus sanitatis & morborum limes est, & ex ejus errato indeque nato peregrino sapore etiam largius dissitæ partes plectuntur, pariter ex eodem sapore fermentativo aut odore primarum viarum correcto, evulsâ quasi radice fructus morbosi spontè emarcescent. conf. *Becherus Phys. subterr. l. 1. l. 5. c. 2. §. 98. 99.* ubi de modo quo ♂ diaph. coralia, testacea, C. C. ust. in febribus proficua

&

& ſudorifera exiſtunt. Nec abſorbendo ſaltem acida primarum ſolum viarum, remotas inde partes à morboſis inſultibus liberant, quin ſi quid ſimilis ſaporis vel in corpore oberrarit, vel in ſanguine aut lympha fluctuarit, vel quadam in parte ſolida certo ſubjecto humoroſo mediante reſederit, hoc ipſum per continuum humorũ circulum, ad primas vias pariter delatum, promtè medicamento ibidem locorum, ceu appropriato magis ſubjecto ſe inſinuabit, & ità ſucceſſivè concentratum ac fixatum à remedio, cæteris partibus minus hoſtile exiſtet Vigere talem mutuam conſpirationem partium internarum & externarum, contentorumque earundem, mediantibus humorum circuitibus, confirmat alvi per clyſterem aut tantillum laxans in variolis vel purpura vel petechiis malignioribus proritatio, cujus occaſione illius per nitioſus fluxus, harum vero receſſus & cum ſanguine ac lymphâ renovata permiſtio; hinc purgantia temerè præſcripta, criticum & ſalutarem ſudorem ſæpè inhibent, obſervante *Ballonio* & ex eo *Bonetto Pharos Medic. l. 3. num. 21. p. 73.* Sicut qui crebrius ſudant, alvi ferè ſiccioris evadunt. Sudor verò ab aëre frigido cohibitus in morbis, nauſeam movet: vid: *Frider. Bayle problemat. Medic. Phyſic.* 79. pag. 122. Hypochondriaci pariter, quo largiori fruuntur perſpiratione, eò cæteris paribus melius habent, quò minus, eò circa hypochondria ſenſiliora patiuntur pathemata. Adeo *Hippocrate* aſſerente, perſpirabile & conſpirabile totum corpus exiſtit.

§. 26. Secundo modo quoque fixa, & his cognata medidicamenta, quæ materialiter ultra primas vias non penetrant, etiam remotis in locis effectus ſalubres exerunt, quatenus in ſtructura machinæ corporeæ, ratione admirandæ nervoſi ſyſtematis fabricæ, & inde dependentis multiplicis partium ſolidarum *conſenſus, ventriculi affecto ſedato, etiam aliarum partium pathemata hinc ſopiuntur.* Hypochondriacis jejunis, nunc caput dolet, nunc perturbatur, ſimplici cum Ventriculo, nervorũ inſignium ratione, conſenſu, quibus vel panis buccella citò & jucundè medetur. Parili modo ſenum jejunorũ caput frequenter vertigine rotatur, quin & ſcotomiam patitur, quæ tn. Zingiberis in India conditi fruſtulum aſſumtum, vel ex ficubus c. ſinapi & cardamomo parati electu-

arii

arii usus brevi cohibet. Qui universum corpus in febribus intermittentibus quatiunt rigores, ex præcordiis, speciatim ventriculo excitari, litus ejus cum ☋ aromaticis penetrantibus, ceu optimum auxilium confirmant, unde & Calcinata animalium, eosdem interno usu, multum imminuunt. Bezoardica mineralia, & animalium partes duræ, ex parte eatenus existunt sudorifera, quatenus in continuis, præsertim malignis, acidum istud acerrimum volatile, cujus in primis viis irritatione, ut præcordiorum anxietates, irritationes, tensiones, jectigationes, agrypniæ, ità & per consensum universæ acutis pororum strictura, absorbent & figunt, unde relaxatis hinc fibris, sub corporis quiete facilis sudoris profusio.

Cap. III.

PRACTICUM.

Præcipitantium Legitimam administrandi methodum exponit.

§. 1.

Absorbentia legitimâ methodo usurpanda.

Operandi modum & usum præcipitantium dictorum prolixius, quàm instituti ratio exigere videbatur, prosecuti sumus hactemus, restat, ut debitum eorum regimen, seu legitimam administrandi pro salute ægrorum methodum, etiam subjungamus. Multum sanè hic interest, cum vel ex hac ratione, diversos non rarò sortiantur effectus auxilia medica, ut quæ uni proficua, alteri nociva, tertio neutra existant, saltem ex variatâ applicandi methodo. Cujus respectu, & trivialia subinde saluberrima deprehenduntur medicamina, & sublima econtra auxilia, nil quod spei ab iis conceptæ satisfaciat, præstant. Rectè ob id olim *Capivaccius*, arcana ejus practica sciscitanti respondisse fertur, *disce meam methodum & habebis mea arcana.* Sanè unum idemque remedium, quod rite administratum, manum Dei auxiliatricem repræsentat, perverse usurpatum, gladius est in manu furentis. De Præcipitantibus idem omninò asserendum. Quorum tamen administrandi methodum rationalem in genere difficile est determinare.

nare, cùm non tantùmmodò tâm latè pateat eorum usus, sed etiam in unoquoque eorum, præter generalem absorbendi & acidum corrigendi vim, vel specifica ejusdẽ potẽtia medicamentosa attendẽda veniat, prætereaque pro individuorũ ægrotantiũ diversitate, diversimode eorum applicatio determinanda sit: pro morborum quoque plus minus complicatorum ratione, distinctis subinde modis dirigenda eadem, & nunc solitaria, nunc aliis sociata, nunc primo, nunc ultimo loco administranda sint, nihilominus generalibus sub axiomatis & specialium, quantum instituti fert ratio, mentionem subinde injiciemus.

§. 2. Quod itaq; attinet adhibendi modum, usurpari possunt Remedia ista absorbentia internè pariter & externè. Fundamentum scil. curæ externæ, vulnerum, ulcerum, & quamplurium tumorum, similiumque pathematum, v. g. erysipelatum, herpetum, pustularum, scrophularum, est fermentum acidum, nutrimenti partis proximi alterativum, & plus minus in pus, saniem, ichores, similesque sordes corruptivum, in cujus correctione & extinctione, balsamique partis naturalis, hoc est spiritus insiti conservatione, totum chirurgorum versatur negotium: hinc pro priori isto scopo, ♄na, ♂ia, ♀ea, ⊖lacea, terr. mineralia, ut bolus, creta, lap. calamiu &c. utramque faciunt paginam, absorbendo vitiosa ista acida, unà cum vulnerariis quibusdam vegetabilibus, alcali occulto, sive acidi blandè saturativo impraegnatis. Adhibentur triplici fere sub formâ: I.) liquida, epithematis, in Vino præsertim cocta, quale est epithema ad Erysipelata & inflammat. polychrestum *Zvvolferi* in Pharm. Reg. p, 91. II.) *siccâ*: sub subtiliss. pulv. formâ: qualis est pulv. Erysipelat. aut ad consolidandas variolas Mynsichthi p. 136. & 134. III.) Mediâ ungventorum & emplastrorum: quale est emplastrum Miraculos. in *Miscell. Acad. Nat. Cur. anni 8. obs. 16. p. 23.* vel decantatum istud Noribergense, à *Zvvoelfer. Pharm. Reg. p. 301. aut Hoffmann. Thesaur. Pharmac. p. 69. descriptum*, aliaque plura, hinc inde obvia. De cætero quoad hos externe applicandi ista medicamina modos, *obs.* 1. Epithemata, non æquè semper convenire, cum facilè refrigerentur, unde ex humidi & frigidi contactu, ob cutis molestiam

Idque tam externè quàm internè.

pori stringuntur & arctantur, transpiratio insensilis sistitur, & non raro prava symptomata excitantur: Chirurgi vocare solent, Es wird der Schaden erstickt: ob id semper & sæpius calide renovanda veniunt. *obs.* 2. Quoad Emplastra, quo minus composita, eò meliora, ne plurium farragine unctuosorum, mucilaginosorum, viscidorum, obruantur & ita incarcerentur remedia ista, quo minus odor acidus morbosus ea attingere, & penetrare queat. Interim non rejicienda eorundem vel crudorum, vel ♁ prius impraegnatorum, præsertim ♄norum, cum ☍ comm. decoctio sufficiens, quò ab acido ☍i arrosa, eò arctius cum ☍ in æquabilem misturam coëant, dum sub præparatione tali, ☍ acido suo spoliatum, & magis alcalinum sic factum, sub texturâ hinc minus viscosâ minusque unctuosa casibus præfatis melius inserviat, metallica v. ingredientia hoc ipso texturam & dulcedinem nonnihil ☍sam acquirant, facilius & ulterius ab acido istorum pathematum saturandam. Sed cum non rarum sit, in erosionibus aut ulceribus præsertim, vel doloris ratione, vel idiosyncrasiæ cutis quorundam ægrorum respectu, (eorum scil. quorum corporis fluida sapore acriori & ⊖siori sunt impraegnata, ut in specie sunt scorbutici, & isti, qui teneriori simul cuti investiti sunt, quibus retentum ex admotis unctuosis aut emplasticis quibusvis transpirabile effluvium, acrius, pruritum, excoriationem, inflammationem infert) ut quædam subjecta, non æque ferre possint emplastra, optimum est, quod *obs.* 3. siccâ pulverum formâ, excoriationibus, ulceribus dolentibus, præsertim inveteratis manantibus, talia saltem inspergere. Eminet hæc inter Terra ista ⊕li dulcis, quæ sub præparatione ♀ ⊕leati ad imitationem *Tachenii in Clav. c. 6. p.* 101. sponte cadit, & quæ internis usibus, æque ac Terra ⊕li dulcis alia, aut crocus quilibet ♂ adstrictivus inservit, quin & Tinct. ista ♂ adstringens, quæ aliàs falso Tinct. ♀is ⊕ titulo superbit, commode ex eadem parari potest. Hæc ipsa ritè edulcorata, & subtilissimè pulverisata, elegans est absorbens, & hinc exsiccans externum, plurimis usibus inserviens. Hinc pro re natâ & alia varia addi possunt, in specie laudabilis emergit pulvis compositus, si Rec. Terræ hujus ⊕li dulc. ℥j. Ceruss. ritè paratæ. ℥ß C. C. ust. ʒiij. myr-

℥iij. myrrhæ: aloës macis an. ʒj. camphor. ℈j ad ʒß. misceantur & debitis cautelis applicentur. His ipsis pro circumstantiarum ratione, usus tempore & alia addi possunt, nunc ⊖♀ q. s aut fl. ♀, a. malignioris notæ si fuerit malum, ☿ius dulcis, aut ubi fortius agendum, nonnihil ☿ii ati communis.

§. 3. Sed misso externo usu, interna eorundem administratio eò exactius consideranda venit, quo & crebrius ac simul salubrius *legitimo usu* in praxi medicâ adhiberi solent, & quo gravius *perverso abusu* nocere possunt. Unde non nisi quibusvis observatis artis legibus, ac debito cum regimine in usum vocanda. Tria autem primaria sunt capita, ex quibus, quicquid nocumenti sub perversâ illorum exhibitione metuendum est, ferè exsurgit. I. *Omnia gravant Ventriculum, idque plus minus, prout magis vel minus fixa, facilius vel difficilius resolubilia &c. extiterint, & laborem ferè tædiosum eidem facessunt*, dum assumtorum instar, more naturali, conficere eadem aut alterare gestit, quæ ventriculi offensio eo sensibilior erit, quo debilior vis digestiva morborum sub conflictu existere solet. Quin & irritando subinde eundem, ex fibrarum ejus pertinaciori stricturâ, præsertim in tenerioribus ac sensibilioribus, manifestus gravativus ac compressivus sensus ab usu eorum percipitur: Imò vel crustæ mucosæ ventriculi, vel hujus plicis pertinacius inhærendo, diversimodè tam particularem ejus Oeconomiam, quam functionem publicam turbare valent. Vomitorio sanè propinato, interdum copiosa talia rejecta fuerunt, diutius in Ventriculo quæ substiterant. II. *Digestionis primæ arduum negotium, in quo vitæ sanæ & ægræ, longæ & brevis cardo vertitur, subinde, præsertim sud immoderatiori usu impediunt*, suique permistione chylo consistentiam & proprietates plus minus vitiosas conciliant, unde & impedita ejusdem distributio, & p. naturalis fecum ex eodem separatio subinde contingit. Scil. ex quamplurimis (qualia sunt calcinata animalium, terrea mineralia, ♂ialia &c.) dum acido saturantur, concretum novum, quasi Osum, adstrictivæ & incrassativæ facultatis exsurgit, quod sui cum chylo miscelâ, aut hujus aut fecum consistentiam spissiorem, simulque alvum contumaciorem reddit. Sin ex quibusdam eorum (ut

Perverso enim abusu multum nocent.

□osis, it. marinis, testis &c.) cum acido concretum ⊖sum emergat, abstersivum ac diureticum, citata nimis chyli & fecum hinc distributio, ac per alvum exclusio, vitiosa pariter harum ex illo præcipitatio supervenit. Quoties observare contigit, ex Chinæ-Chinæ abusu febrifugo, vel intempestivo, vel in subjecto teneriori, pertinacissimam alvi inductam adstrictionem, cum abdominis tumore ac tensione molestisimâ. Repetitis quoque vicibus observasse me recordor, ex intermittente tertianâ, inordinato usu specifici Strobelberg. vel solius vel cum Lap. ♋. tandem oppresśâ, febrim continuam lentam, cum virium prostratione, præcordiorum gravativa anxietate, muci copiosi glutinosi in os scaturigine, & subinde crebriori excretione supervenisse, ex chyli impeditâ fermentatione & volatilisatione oriundam, præmisso vomitu materiæ viscidæ, per incidentia & attenuantia præsertim ♀ea & ⊖✳cum, hinc & aromatica curandam. Idem in continuarum cura observare licuit, quæ copiosioribus hujusmodi absorbentibus & figentibus, speciatim ex animalium partibus duris & ☿ialibus fixatis, tandem curatæ, diuturnum langvorem, ex spirituum inopiâ, ob digestionis primæ impedimenta, comitem post se traxerunt. III. *Acidum morbosum concentrant, ac nimis figunt*, indeque motum ejus, licet corporis partibus p. naturalem, ac dependentes ab hoc fluidarum alterationes, vel in solidas impressiones, præmaturè sistendo, simul Naturæ medicatricis conatum, illius occasione suscitatum, sub morboso statu (qui nihil aliud est, *quàm Naturæ conamen, materiæ morbificæ exterminationem in ægri salutem, omni ope molientis*, ut rectè hoc asserere videtur *Sydemham* in *Observat. circa morb. acut. Sect. 1. c. 1. p. 1.*) hoc ipso cessare intempestivè faciunt. Concentrant & figunt plus minus acidum morbosum absorbentia & invertentia illa, vel immediatè, vel mediatè. Immediatè coëundo materialiter cum illo, unde novum concretum, utriusque ex coalitu emergit, cui ubi subjectum humorosum accesserit, hoc una in coaguli consortium assumtum, aliquid tertium, texturæ & proprietatum peregrinarum, consistentiæ plus minus (pro elementorum sive ingredientium diversitate) viscidæ ac glutinosæ inde

pro-

producitur. Similimodo, ac acidum podagricum ab alcali synoviæ articulorum saturatum, in hac ipsa in calci vel cretæ simile corpus figitur, mutuoque omnia coagulantur: vel sicut acidum in calce vivâ, cum terræ substantiâ ▽ mediante, sub illius per hanc saturationem in Lapideum ferè concretum coagulatur, quod longè firmius fuerit, albumem ovi si accesserit. Mediatè verò figitur & concentratur acidum morbosum, si hoc in parte quadam solidâ, ceu minerâ delitescens, partibus suis subtilioribus promtè remedio se insinuet, vel modo supra §. 23. insinuato, vel isto, à *Tachenio* curioso cryptographiæ exemplo in *Clav.* cap. 9. pag. 237. illustrato, & ab hoc absorbeatur, dum cæteræ in subjecto materiali (sive materia occasionalis antecedens, sive productum morbosum consequens fuerit) magis irretitæ, cum eodem firmius coagulantur, & intimius eidem uniuntur. Qua ratione ♂ialia, lienosis aut hepaticis, ad scirrhiosam constitutionem vergentibus, subtilius quod fuerit acidum absorbendo, residuum ad majorem indurationem ac coagulationem disponunt, ut rectè annotat *Tachenius*, Clav. c. 8. p. 181. 192. de quo plura infra. Est enim Volatilitas & fixitas modus quoque rerum saltem respectivus, qui uti texturam earum mechanicam insequitur, & vel △ vel Aëris vel utriusque respectu ita dicitur, ita mutatâ quoque undecunque texturâ, cum & sine additis, & variatâ particularum vel mole vel pondere vel implicatione mutuâ, etiam proprietatum harum mutatio: ☿rius ita in △e est volatilis, tamen mutatâ simpliciter sub hujus artificio texturâ, multum volatilitate perdit, & ad notabilem fixitatis gradum perducitur, ut in ☿io per se præcipitato patet, qua ratione & 🜍cmm. in △e aliàs Volatile, fixum tamen reddere nititur *Poleman. de 🜍e Philos. p. 201.*

§. 4. Ex quibus ulterius patescit, quare sub illegitimo usu, hujusmodi absorbentia (nisi specifica fuerint) sæpius saltem morbum pallient, non eradicent, quin *vel* crudelior ejusdem recidiva superveniat denuò, *vel* prioris in alium, subinde aut deteriorem, aut magis chronicum mutatio accidat. Prius illud quidem, acido utcunque oppresso & fixato, successivè, idque ferè rerum non naturalium occasione, denuò resoluto & in motum

Speciatim Recidivas prioris, aut generationem novi morbi inferunt.

 pri-

pristinum concitato: posterius hoc verò, eodem partis cujusdam vel per essentiam, (materiali sui præsentia), vel per consensum functionem impediente, aut vitiante, indeque novas p. n. læsiones inducente. Idem ferè accidere hîc mihi videtur, (simili quodam rem illustrare liceat) atque in automaton aliarumve machinarum elateribus in motu suo elastico oppressis aut impeditis, qui, ubi qualicunque occasione, motionis restituendæ datur libertas, aut celerrimâ agitatione, ac geminato vel triplicato impetu pristinos motus quasi compensant, aut saltem vitiatis motibus, machinæ ordinarios motus ac usus turbant & lædunt. Concentratum sanè acidum morbosum, dum motionis reiterandæ datur occasio, multiplicatâ quasi vi elastica, ex concentrata sui & mole, & nixu motivo &c. ferocius resurgit, unde & irritata Natura intensiori conatu ipsi reluctatur, adeoque atrociores recidivæ exsurgunt. Aut si utcunque alteratum, pristinos motus ac actus repetere nequeat, nunc alienis saltem motuum rationibus initis, nunc naturalibus partium corporis motibus & functionibus plus minus læsis & hinc vitiatis, novorū p. n. motuum morbosorū, in machina corporea, occasionem subministrat. Sæpissime ex Chin. Chin. aut spec. Strob. & Croll. similiumve abusu palliatæ, duplicatæ aut triplicatæ resurgunt febres intermittentes simplices: aut iisdem fixioribus copiosius tractatæ, præter langvorem totius, dispositionem ad Icterum relinqvunt; quin etiam fermento, in fomite materiali concentrato & fixato, utcunq; denuò resoluto, aut in motum aliqualé concitato colicæ convulsivæ atrocissimæ excitantur. Qualem gravissimam cum ordinariis stipatam contumacibus symptomatis, ex 🝆 destill. juniperi, pro tertianâ chronicâ curandâ, continuato aliquando usu ante paroxysmum pro hac quidem intentione felici, bis observasse me memini: idque ut suspicor, quatenus 🝆 destill. cum acido febrili, in chronicâ febri quavis ex causâ paulò fixiori, in concretum quasi resinosum, sed acre admodum coaluit, simili ferè modo, ac spiritus ⊕li rectificatus cum 🝆is pluribus destillatis in resinam coire solet, quod pertinacius vel intestinis agglutinatum, vel glandulis mesenterii infixum, vel circa nervosos hujus plexus depositum, irritatione conti-

nuâ

nuâ, occasionalis causa torminum dictorum extitit. Simile dolorosum infortunium ex sacch. ♄ni c. Lap. ♋ crebriori usu & copiosiori, ante quatanæ chronicæ accessiones usurpatæ, ægrum qvendam nobilem prehendit, quo licet denuò sedato, nihilominus tamen statû sub paroxysmorum periodo, aliquandiu vestigia torminosa adhuc persensit, quibus post aliquot periodorum intervallum, nihilominus ejusdem febris Recidiva supervenit. Rectissimè *Schenckius Diss. supr. alleg.* §. 13. *Præter materiam, termini motus hujus*, (præcipitationis, ut cum vulgo appellat) *sunt spectandi, ne plus obsimus, quàm ptosimus, materiam morbificam præter necessitatem figendo, veluti persæpe accidit, ut à datis hujusmodi præcipitantibus & propinatis, epileptici quidem motus sistantur, mitescantque paroxysmi febriles, verùm postea quod præcipitatum fuit, circa nobiliores partes sedem figens, circulationem sanguinis sistat, & mortem inopinatam inferat: &* §. 15. *Sic vidimus à præcipitantibus uterinis ortam fuisse dyspnoeam; â tertianâ intermittente cohibitâ per specificum febrile cotidianam & quartanam.* Motuum Epilepticorum præcipitantibus sive figentibus talibus inhibitorum mentio à *Schenckio* facta, in memoriam revocat puerum ingenuum X. annorum, epilepsiâ habituali particulari, diaphragma saltem primariò, hinc & secundariò partes vicinas quatiente, correptum: qui præmissis præmittendis alterantibus & evacuantibus, usu pulveris ex Visc. corylin. ʒiij. Corall. rubr. præp. ʒj. ♂ destill. succin. gutt. XViij. M. aliquandiu omni mane continuato à malo penitus liberatus videbatur. Sed corripiebatur post aliquot septimanarum intervallum febri continua acuta gravi, cum exquisitis abdominis convulsivis circa umbilicum doloribus. Suspicabar, fermenti morbosi spiram (secundum simile supra insinuatum) concentrantibus istis & figentibus nimis quasi intortam, & in motu ordinario impeditam, datâ occasione eò concitatiori impetu, motus, si non eosdem, saltem novos instituisse, sicque vehementius Naturam ad extraordinarios morbosos motus stimulasse, idque partim, solidas quibus pertinacius affixum erat partes, sensibilius irritando (idque prout adhuc fixatum) partim M. S. texturam & Crasin vitiando (prout ex parte resolutum,)
donec

donec extraordinariis his motibus remittentibus adeoque præfatis malis curatis, ordinarios in motus rediret, & pristinum Epilepticum malum, eodem tenore denuò affligeret. Curabatur hoc ipsum insequente demum anno perfectè, idque usu acidularum egranarum, ♂e fermentum acidum absorbente & enervante, spiritu acido minerali undique penetrante, & fomitem morbosum sive materiam occasionalem potenter resolvente & abstergente.

Confirmatur per exempla: 1. ex regno vegetabili.

§. 5. Juvat hæc ipsa, ceu magni in praxi ponderis, paulò specialius per 3. materiæ medicæ regna considerare, idque præsertim, quoad intermittentium febrifuga, quibus præcipitationis effectus primariò ferè adsignatus fuerit, ac quorum nocumenta ex illegitimo usu, manifestius patere solent. Superius dixi, *corticem peruvianum*, seu Hispanorum *Palo de Calenturas* h. e. lignum febrium, fugare suo usu quasvis intermittentes, id quod verissimum arbitror: nec has solùm, quim à modernis is ipse ad continuas quoque, tam benignas quàm malignas, quin etiam plures symptomaticas lentas, sive accidentales, item, quæ ex decubitu materiæ peccantis in quandam partem oriuntur, successu ab illis laudato adhiberi soleat. Sed hoc simul observari solet, quod ordinariò ferè alvi occlusio pertinax, tumor abdominis, ejusq; durities ac dolores tensivi insequi soleant, quibus vel successivè remittentib9 vel per purgantia propinata, aut spiritũ ⊖✳ exhibitum, nonnihil irritatis, eadem febris, simili, interdum intensiori furore recurrat. Sanè aliquoties cum tædio contigisse memini, profligatas, ut videbantur illo remedio febres ex spiritus ⊖✳ usu promtè recidivasse: adeò ut casu hoc in consilium mutato, quibus ex corticis illius usu, vel proprio ausu, vel Medici præcoci consilio, febris ità palliata esset, ut evanescentibus licet insultibus, vel supra dicta abdominis pathemata, vel artium ostocopos quasi lassitudo, vel virium deficentia cum nocturnis sudoribus, pertinaciter superessent, adeòque quibus pro tuta, simulq; cita cura, febriles Naturæ motus revocandi essent, iis per spiritus ⊖✳ propinationem, mox eadem febris resuscitata fuerit. Adeò infidum sæpius est, decantatissimum aliàs Chinæ Chinæ contra febres auxilium, etiamsi

præ-

præmissis sedulò præmittendis, & accuratâ methodo eadem adhibeatur, ut frequentissimè recidivam comitem post se trahat, ut *Willisius: de febr. c. 4. p. 153. Chiffletius de pulv. perurian. c. 4. Bartholinus. cent. 5. hist. 50. Sydenham. Meth. curand. febr. p. 82. & observ. circa morb. acut. p. 96.* quoque notarunt, quin interdum frustra, & absq; paroxysmi levamine adhibeatur, conf. *Piens de febr. p. 2. cap. 12. p. 275.* ut taceam singulare istud, quod refert *Sydencham. Meth. cur. febr. p. 82. quosdam pulverem illum, immediatè ante paroxismum exhibitum, è vitâ sustulisse.* Vix adeoque tutius exhibetur, nisi vel declinante jam febre, quod revera tardius fit in quartanis, vel robustioribus subjectis & laudabili Viscerum eutonia præditis, in specie mechanicis, & laboriosam vitam agentibus, & qui post ejus usum motu corporis vehementiori exercentur, propinatum fuerit, instituendo simul, aliquot abhinc diebus summè necessariam purgationem. Obtinet hoc de cortice dicto, *antè paroxysmum*, more hactenus recepto exhibito; quacunque etiam subministretur formâ vel pulveris ad ℥j, vel infusi in Vino generoso à ℥j. ad ℥ij, vel decocti cum 🜄 Vini, cum & sine substantia, vel essentiæ, cujus præter *Rolfinccium de Chym. p. 207.* & *Zvvölferum Pharm. Reg.* p. 76. optimam præparandi rationē docet *Blegny* in *Zodiac. Gallic. anno* 1. *obs.* 1. *p.* 2. cujus præscriptâ ratione diligēter præparatæ & ad ʒß ante paroxysmū exhibitæ, quin & intermittētibus diebus cōtinuatæ usu, nihilominus tertianas recidivasse haud absq; tædio expertus fui. Concinnior adeoque ferè, ac tutior ista videtur exhibendi methodus, quâ *post paroxysmum*, & intermissionis tempore, idque præsertim in infuso cum Vino, repetitis tamen crebrius vicibus exhibetur. Videtur enim sic minus turbari Naturæ motus, minusque intempestivè concentrari, saltem non uno impetu quasi incarcerari & figi fermentum febrile, quin successivâ hujus correctione, & blandâ sanguinis aliorumq; humorum alteratione, citâ tuta & jucunda magis videatur cura. Docet hanc methodum prolixius Autor Anonymus, in *Tract. De la Gverison des fieures, par le Quinquina,* nuperrimè Parisiis edito, de qua ulterior tamen consulenda venit experientia. Saltem recordor, in quartana contumaci, Electuarium ad imitat. *Sydenham:*

obs. de morb. acut. c. 5. p. 99. diebus intermittentibus propinatum, spem meam fefellisse; sicuti in alio, similiter quartanâ diuturnâ conflictato, post repetitum crebrius cum ☿ diaphor: permistæ Chinæ pulveris usum, idque diebus intermittentibus quotidie bis vel ter, ut & ante paroyxsmum, profligatam apparenter febrim aliquandiu siluisse, donec datâ levi occasione post aliquot septimanas, pristinâ ferociâ resurgeret.

§. 6. Modus curandi, & supprimendi febres in hoc Cortice, est pomum Eridos. Præcipitationem fermenti febrilis, multi afferunt. Non ineptè dicitur in *cent. 2. Epist. 42. Bartholin. p. 530. Fermentum istud quartanæ hoc medicamento quasi vinctum, & in unum compactum, nisi apti cujusdam & appropriati purgantis beneficio è corpore educatur, vim suam fermentativam tandem exserturum, unde perpetuum quartanæ fomitem derivare possemus.* Si liberius paulò, in re aliàs intricata, philosophari licet, duplex substantiæ materialis differentia in cortice hoc observanda venit, *prima* particularum acrium insigniter amararum, & aromaticarum: *altera* particularum ferè insipidarum, (aut saltem subausterarum) stypticarum, adstrictivarum, quasi magis terrearum, & ex hypothesi *Tachenii H. C. c. 17. & 19.* ad similitudinem gallarum & malicorii (quorum effectus colcotharis ex ⊕lo præcipitatorius pariter in aliis adstringentibus radicibus & corticibus, v. g. cort. tamarisc. fraxin. quajac. rad. tormentill. fl. rosar. rubr. &c. observatur) alcali occulto, quod vicinius est fixo, imprægnatarum. De ⊖e enim essentiali, quasi ⊕lato, ut vocant, ex subjectis talibus eliciendo, it. de vi vegetabilium adstrictoria, in sapore austeriusculo, & textura quasi Osa fundata, vitandæ prolixitatis ergò, nil attinet dicere. Uti itaque hæ *posteriores*, fermentum febrile acidum absorbendo, illud figunt, & concentrant, & ita quasi in unum compactum reddunt, (unde pathemata ista abdominis, ex fibrarum & membranarum, occultè quidem, sed pertinaciter irritatarum spasmo scilicet, oriri videntur) ita illæ *priores* attenuant fomitem materialem plus minus viscidum, resolvuntque eundem, detergunt simul nonnihil primas vias, & hac ratione, præter insignem, quem provocant appetitum, Mass. Sangv. & speciatim genitæ indè bilis acrimoniam volatilem apprimè

mè acuunt, eorundem dyſcraſiam ſub febrilibus paroxyſmis contractam corrigunt, viquediaphoreticâ eosdem depurant. Uno nomine, *Diſpoſitionem* iſtam in ægro, cujus occaſione ſemper recurrunt paroxyſmi, conf. *Sennertus de febr. l. 2. c. 2.* p. *66.* & *69. 70.* & in quâ fundamentum quorumvis morborum chronicorum ponitur à Galenicis, vid. *Ballonius* in ſuis ſcriptis, *in ſpecie l. 1. conſ. 106. & de Virg. & mulier. morb. c. 7. annot. 13.* quam per *ſpecificum fermentum* non inconcinnè explicat *Tachenius Clav. c. 9. p. 240.* id quod & *Sennertus* jam ſubodoratus eſt, ut loc. cit. conſtat, tollere videntur. Uti ergò proficuus pro febrium fuga cortex iſte utroque ex puncto exiſtit, ita ratione prioris illius figendo nimis, & intempeſtivè concentrando plus minus febrile fermentum, febrim ſiſtit, ſed non ſemper extinguendo penitus, nec perfectè ſaturando acidum ſpecificum febrile, recidivæ occaſionem relinquit. *Poſterioris* verò ratione evenire arbitror, quod mox melius multò, ſibi habere videantur ægri, & famem tantum non caninam ſubinde contrahere, quin & recidivæ quæ ſuperveniunt, utplurimum, (niſi aliud quid obſtet) facilius curatu exiſtere ſoleant, quam ipſa febris primaria, antea ſaltem ſuppreſſa. Dubitare itaque licet, utrum præter ſingularem acrimoniam amaricantem tam ſpeciale quid in hoc cortice reconditum ſit, quod per ſimiles cortices ac radices, quin & per Viſca non æque commodè ſuppleri queat. Si non ex toto, ob ſpecificam cujusvis ſimplicis ſeminalem craſin, ſaltem maxima ex parte. Sanè uti ſaporis ſimilitudine gentiana ipſi propius accedit, de quo paulò infra, ita ſuſpicari licet, coſtum Arabicum ſeu Syriacum, cum & ipſe de corticum ſit familia, prout in officinis hodiè receptus eſt, illius vice fungi poſſe. Alios quod attinet cortices, ſanè ex nuperrima amici relatione habeo, ſe ob pretium peruani hujus corticis carius, corticem ligni quajaci in quartana, parili utendi modo, & æque felici ſucceſſu ſubſtituiſſe. Id quod ſanè haud improbabile videtur, præſertim ſi cortex ligni acrioris accipiatur. Deprehenditur ſcilicet interdum quajacum, cujus decoctum piperis inſtar acerrimum eſt, quod etiam jam *Hoffmannus* obſervavit, *de Medicam. officin. l. 2. c. 128. p. 380.* & in hoc

fere differentia quajaci & sancti lignorum consistere videtur, Cortices tamarisci & fraxini, ac gentianæ (credo quod hujus radix intelligenda sit) cum ⊖ibus additis fixis, illius Peruani, loco cum fructu usurparit *Piens. tr. 2. de febr. c. XI. p. 259. & c. 12. pag. 275.* Non secus ac *Deckers, comment. super Barbette Prax. l. 3. c. 3. pag. 112.* illius loco pulverem compositum basi cortic. quajac. & fraxin. superstructum, substituit. De Viscis par ratio, quæ cum cortice hoc peruviano permutabilia quasi videntur: uti enim per viscum quercinum ʒj dos. ante paroxysmum robustioribus propinatum, intermittentes aliquoties curatas novi, id quod pariter *Primirosius* ceu contra quartanam proficuum observavit, *de febr. l. 3. c. X. p. 300.* quæ aliàs, in specie corylinum, de quo supra, ad Epilepsiæ medelam specificâ laude cluent, ita & hodie peruvianum illum corticem in Anglia ad Epilepsiæ curam auspicatò adhiberi pro certo relatum fuit: non secus ac ad hypochondriaca, ut & hysterica pathemata, it. pallidos colores & Mensium suppressiones, à quibusdam in Gallia, per experientiam confirmatis, commendatur. Gentianæ denique radix, debito usu, ad illius corticis (qui gentianæ Indicæ fruticis, respectu nostræ herbæ, esse videtur *D. Glanz.* apud *Hoferum in Herc. Medic.* p. 291.) vires propius accedit, sine eo, ut abdominis illa, de quibus supra, pathemata ejus usum insequantur. Siquidem illa ipsa, saltem pulveretenus assumta, ad tormina abdominis, it. ad passiones hystericas, egregii usus existat. Quantum v. febrifuga vi polleat, notharum præsertim ac chronicarum tertianarum &c. speciatim succus ejus inspissatus, dos. ʒj. vid. in *Schrod. Pharmac.* ubi de gentiana: *Gesneri Epist. l. 2. p. 62. Angenio.* l. 7. *Conf. & Epist.* 8 p. 173. *Chifflitio de pulvere peruvian. c. 4. p. 35.* Certè ʒj. pulverisatæ ejusdem, in Vino generoso aut Vino absinthite macerata, sicque totum infusum ante paroxismum propinatum, quin & pro necessitatis ratione, reiteratum, eosdem ferè, cum illis corticis Peruviani, effectus febrifugos exserere, observare licuit. Unde etiam radicis hujus beneficio adulterari jam corticem peruvianum fraus institorum didicit, surrogando ejusdem loco corticem quercinum, decocto radic. gentianæ, pro amaritie acquirenda

ebrium

ebrium & imprægnatum. Præfero tamen ipsi pulveri extractum ejus cum spiritu V. factum, à ʒß ad ʒj, cum 🜔is cujusdam ☐osi, vel fixi, ut absinthii, ℈j vel volat. ut spiritus 🜔✳, ʒß sociatum, variatâ tamen dosi ingredientium, pro symptomatum in specie caloris ac frigoris ratione, in 🜄a appropr: ante paroxysmum propinatum, ceu non contemnendum, etiam in quartanis remedium. Æquipollere cortici Chinæ, gentianam ejusque extractum asserit expertus *Ludovici in pharmac. p.* 253. & 278. præfert v. eidem 🜔ia alcalisata, pro febrium cura *Barbette*: multi usus practicus, *in Prax.* c. I. p. 112. Utraque ergò hæc juncta, inprimis proficua erunt, contra violentam, ut sic dicam, fixationem, aut intempestivam concentrationem, attenuando fomitem materialem, saturando fermentum febrile, & per sudorem ac Urinam depurando massam sanguineam, unde eo ipso Recidivæ simul præcavebitur insultus.

§. 7. Animale regnum primariò partes duras suggerit, easque nunc 🜂e calcinatas, seu ustas, nunc sine 🜂e præparatas. Omnia hæc acida fermenta, & inde producta morbosa similis saporis vitiosi, promtè absorbent, & ità concentrant ac figunt: idque omnium maximè calcinata marina, quæ inter famosiora sunt, specifica febrilia ista Grollii, ex testis longis Cochlearum, *in Basilic. p.* 297. & *Strobelberg.* ex matre perlarum calcinatis, *Introduct. Remed. pro febr. p.* 13. Sanè hæc ipsa ad Calcis vivæ naturam propius accedunt, unde & recenter parata 🜄æ affusione effervescunt & incalcescunt, ac 🜔✳ci commista, hoc subitò 🜔 vol. eructant, absorpto promte acido 🜔✳, adeò sitientissima acidorum existunt, & ceu exhausta corpora, promte cuivis acido accessum admittunt, illudque intimè imbibendo potenter figunt, ac ità paroxysmos febriles inhibent; Ac sanè legitimo usu, speciatim temporis & doseos ratione, firmioribus subjectis exhibita, ut recte hoc notat *Hartmannus super Croll. Basil. p.* 300. quia infirmi talia non ferunt, sæpissime febrim feliciter profligant; Sed eo ipso, quo potenter adeo figendo, Naturæ motus suspendunt potius, quàm quod fermentum febrile exsaturent, crebrius non absque nocumento propinantur. Nil familiarius, quàm calcibus

(2.) Ex regno animali.

talibus recidivas supervenire, nunc simplices, nunc idque crebrius, multiplices, & hæ ipsæ prioribus febribus fere contumaciores, nisi bene tractentur, quarum rationes, ex supra dictis, facile erui possunt. Sin minus hoc contingat, sane abusu suo diuturnos languores, & interdum lentas febriculas, hecticis quodamodo similes post se trahunt, ut supra insinuatum. Aliquoties etiam contigisse recordor, quod languores illi, haud prius cesserint, quàm Icterus quidam supervenerit, isq; cum ægrorum levamine, qui non tam ex hepatis bilisve vitio, saltem non primario, quam ex læsa digestione prima, ejusque in intestinis deficiente perfectione oriri videtur, quâ chylus sangvificationi ineptus loco rubedinis, flavedine saltem vitiosâ inquinatus, tandem spontaneâ per motum intestinum separatione & præcipitatione à reliquâ massâ secretus, Ictericam defœdationem induxit, volatilibus cum junctis amaris, v. g. spiritu ⊖✻ cum Essent. cent. min. ac absinth. facile curabilem. Potius ergò, saltem tutius usurpantur non calcinata sed saltem vel simplici tritura, vel prævia cum 🜊 secundum *Mynsicht. armament, p. 97.* aut cum lixivio acri secundum *Rolfinccum in Chym. p. 379.* extractione præparata. Aut si ustis nihilominus, certas ob circumstantias, utendum, terrestria calcinata C. C. ust. aut Ebor. ust. præferrem, insigniter quoque absorbentia & attemperantia, ast non adeò concentrantia, nec figentia, ac illa marina, quorum calces, ad mineralem naturem ferè propius accedere videntur.

(3.) Ex regno minerali.

§. 8. Minerali in regno excellit, & frequentioris est usus ♂, ipsique affinia subjecta plurima, de quo cum sæpius in his thesibus detur agendi occasio, subjectum aliud, ⊕lo ejus cognatum, multi pariter usus, consideremus, & hoc sit Oen. Simplex, ut inter febrifuga admodum decantatum, imò magis universale, utpote quod intermittentes præter, & continuis & hecticis debitâ sub præparatione dicatum est, ita etiam quibus vis in morbis Laxis, à methodicis stricto oppositis, & huc pertinentibus inprimis fluxibus quibusvis, non contemnendi usus, qua ratione in diarrhæis, dysenteriis, uteri quoque hæmorrhagiis revera utiliter adhiberi solet. Quoad vim præcipitatoriam in febribus, equidem ad intermit-

mittentes vel crudum adhiberi poteſt, conf. *Exegeſ. Chym. Tenzelii in ſalam.* p. 664. in ſpecie in quartana laudare iſtud ſatis nequit *Hartmannus in Prax. Chym. c. 238. §. 4. p. 324.* & novi hanc ipſam contumacem, à Medico per plures Menſes tractatam, tandem pulvere, ab empirico, ceu univerſale febrifugum decantato, ex Ois, ⊕ depurat: & nuc. moſch. ad ℥j, cum pauco ſangvinis draconis, pro fuco tincto, pro tribus doſibus, mox primâ ejus doſi, ante paroxyſmum propinata, profligatam: quod idem videtur eſſe remedium, quod alia licet ſub compoſitione, ſuper baſi tamen Ois, ad quasvis laudat intermittentes *Rhumelius in Iatro-Chym. C. 13. p. 427.* conf. potio febrifug. *Piens. de febr. l. 2. c. XI. p. 259. & c. XII. p. 276.* ut ut crudo tali præferendum videatur, ob cauſas, quæ ex infra dicendis, ſponte patebunt, magiſterium illud *Schröderi Pharmacop. p. 479.* præterea ad ſcorbutum, quin & Epilepſiam nonnullis laudatum. Continuas verò quod attinet tam acutas, in quibus etiam ſimile artificiale Oſum concretum, ſcil. ſacch. ♄ni, aut cryſtalli mineræ hujus cum ſpiritu ⊕i parati, quibusdam multum ex tollitur, quam lentas Hecticas, in his præparatio, & digeſtio ſive coctio artificialis, ut dulcedo O ſive ejus ſaccharum, ut vocant, acquiratur, neceſſaria videtur, de qua conſulendus *Poterius, Pharm. l. 2. c. 9.* & ſpeciatim *Dariotti de præpar. Medic. pag. 245. c. 24.* ut & *Hoffmannus in Clav. Pharmaceut.* p. 349. cujus tamen proceſſus deſcriptio, manca ex parte exiſtit, ejus v, (ut obiter hoc interſerere liceat) ⊖ cryſtalliſatum abſterſivum, p. anteced. 348. nil aliud eſt, quam coagulum liquoris, qui Oi in ▽ ſolut. & cum ⊖♀i præcipit, ſupernatat, & ⊖ tertium, ♀o ⊕lato æmulum conſtituit. Ac ſanè in dictis malis, & præterea aliis plurimis, in quibus præcipitatione, ut vocant, opus eſt, lege artis præparatum & exhibitum Oen, nobile eſt ſimplex, de quo mirari ferè liceat, quod rarius in uſum hactenus vocatum ſit, cum debitè, ut dixi, præparatum, ſacch. ♄ni præferendum ferè videatur.

§. 9. Eſt O decompoſitum naturale, ex acido univerſali minerali, 🜍is embryonati, rodente terr. petroſam ſ. calciformem, & ita cum hac ipsâ, mechanicâ neceſſitate in cryſtallos octaëdricos coaleſcente genitum. Sicuti enim ⊕lum ex acido ſimili 🜍 embryo-

bryonati & vena metallica ♂ vel ♀, ita O eodem ex acido & pe-
troso corpore in pellucidam ⊖inam coaluit substantiam, pari mo-
do, ac ⊕-lum, gallarum decocto præcipitabilem, adeoque spiri-
tus sive acidum 🜍, ⊕-li Ois essentialiter coincidunt, qui tamen
intimius longe in Oe quâm in ⊕-lo concentratus, adeoque magis
fixatus existit, vel △e magistro sub destillatione docente. Unde
etiam multum O ubi generatur, ibidem quoque ⊕-lum & 🜍 ple-
rumque reperitur: nec rarum est, ex una eademque vena ⊕-lum
& O excoqui, sicuti quoque Ois sub præparatione □ humana
multis in locis adjicitur, pro ⊕-li separatione, & O concinniori
crystallisatione, ex qua spiritus □ & ⊖ vol. quod ex Ois cum
alcalisato quodam destillatione prolicitur, natales suos derivat.
Quæ omnia artificialis O productio ex creta cum spiritu 🜍 solu-
ta & crystallisata confirmat, qui spiritus cum ♂ aliàs & cum ♀e in
⊕-lum artificiale coagulatur. Usum E. præcipitatorium & Orga-
smi humorum, quibusvis ex causis concitati correctivum quod
attinet, non præstat hunc Oen sapore & textura sua adstrictoria;
Adstringere enim partibus solidis saltem, ratione fibrarum plus
minus laxarum, canalium ac pororum vitiosè hiantium, compe-
tit, non fluidis concretis, qui coagulari aut saltem grumescere ejus
usu solent, uti in Lacte, non secus ac albumine Ovorum conspicu-
um est; & qui effectus, ab acido ejus primario dependent, sicut
adstrictoria vis, à specifica ejusdem cum terreis particulis textura
oritur. Interno ergò sub usu, utcunque præparatum, præcipita-
tur mox in primis viis, ab effluviis & contentis partium ⊖sis vola-
tilibus, parili modo, atque extra corpus ab □a ⊖sa ipsi accidere
solet, & quale fatum ⊕-lata ♂alia assumta pariter experiuntur, ad-
eoque acidum ejus volatile, sub ⊖so sic acquisito sapore, vi abs-
tersiva, & incisiva, ac alterativa, quod suum est agit, dum acidus
morbosus odor vel sapor, plus minus fermentativus corporis, ⊕
præcipitatum aggreditur, à quo absorptus & concentratus, sive
ut vocant præcipitatus, potenter adeò figitur, ut ceu incarceratus
ac vinctus, inermis penitus reddatur. Uti itaque O compositionis
& texturæ ratione, cum ⊕-lo multum conspirat, ita etiã quoad mu-
tationes, quas recipit in primis viis passivas, & inde resultantes in

cor-

corpus alterationes, cum eodem coincidit, ipso ♂ ejusque ⊕lo, vi adstrictivâ it. febrifugâ, præsertim intermittentium, haud multum Oi cedente. Dum verò nimis figendo acida, intimius fermenta morbosa in suis mineris concentrat, quin & adstrictoria vi, motum humorum plus minus remoratur, sanè illegitimo usu palliare saltem morbos videtur, & vel diuturnos magis eosdem, vel recidivantes, vel in alia pathemata degenerantes reddere, id quod de sacch. ♄ni, concreto artificiali Oi simili, supra §. 4. relata observatio illustrat. Adeò legitimâ administratione saluberrimum quod existit, perverso abusu, & in sufficiente præparatione, nocivum esse solet. Legitimam administrandi methodum docebunt sequentia; quod verò præparationem attinet, hæc eò dirigenda venit, ut saturata nimis, adeoque fixior & austerior terra petrosa seu calciformis separetur, à subtiliori vel facilius solubili, quæ vel proprio acido minerali, vel ejus loco +♌ svavi solutione, concretum magis ⊖inum, minus stypticum, minusq; adstringens & austerum, sed acidi quasi extraversi & potentioris ratione, magis resolutivum, terræ subtilis verò respectu absorptivum blandius, & acidi morbosi exactius saturativum evadat.

Cautela pro legitimo usu: I. *Ritè sint præparata.*

§. 10. Quoad legitimam ergò absorbentium horum adhibendi methodum pro usu interno, sequentes Cautelæ specialius observandæ veniunt. I. *Ritè præparata, non verò saturata propinanda sunt.* Præparatio variat, *partim* pro ipsorum simplicium præparandorum textura varia, sic enim alio modo partes animalium duræ, sive terrestrium sive marinorum, alio modo mineralia aut metallica præparanda veniunt, *partim* pro subjectorum, quibus exhibenda sunt, constitutione diversâ; Sic enim ♂ crudus, simpliciter pulverisatus, ut in pulvere simplici Cachectico *Hartm. Prax. Chym. c. 171. §. 5.* robustiori qui sunt ventriculo, aut in quibus potentius dominatur acidum, convenit, conf. *Hauptman.* Wolckensteinischer warmer Bad und Wasserschatz pag. 221. it. *Glauber. p. 2. furnor. p. 57.* aliis delicatioribus infusionem ejus & solutionem mitiorem, cum succo quodam vegetabili acidulo factam requirentibus. Non secus ac Liquor ♂ ⊙lis, seu solutio ista ⊕li naturalis ritè parata, ac sanè multi usus, quibusdam sensi-

riori Ventriculo præditis perquam molesta observatur, quibus Tinctura ⊕li ♂ Zvvölferi, minus ♂ saturata, sed ⊖e essentiali magis turgida, optimè contulit. Scopus ergò præparationis omnis eò collimet, ut (1.) commodè, respectu ipsius remedii, (2.) tutò ac jucundè, respectu subjecti ægri, (3.) efficaciter, respectu usus propinari possint.

Non satutata ab acidis.

§. 11. Cum verò usus eorum in enervando p. n. acido inprimis consistat, manifestò sequitur, acidis sub præparatione sui non nimis tractanda esse, quia exuuntur aliàs vi suâ absorptiva & inversiva, adeoque frustra propinantur, quantum enim extra corpus saturantur magis acidis, eo minus intra corpus inserviunt, iisdem corrigendis. Quin imò, acidis extra corpus tractata diversimode, subinde ex mutata textura, novas facultates, pristinis plus minus immutatis, acquirunt, sæpius abstersivas aut diureticas, adeoque alienæ indicationi inservientes. Rem exemplis quibusdam illustrabimus. Priori ex fundamento meritò hodie rejiciuntur magisteria sic dicta, ex animalium partibus duris parata, tam præcipitata, quàm abstractitia. Præcipitata quidem, dum solutio per acidum facta, præcipitatur ab alcali vel fixo vel volatili, vel à spiritu ⊕li. Priora enim sunt calces terreæ, penitus insolubiles, occultè ⊖sæ, acido solventis & alcali præcipitantis tam arcto connubio particulis terreis cohærentibus, ut nullo edulcorationis artificio penitus liberari possint, exinde enim & ponderis augmentum. Dealbatur talibus assumentium Ventriculus, citra usum alium. Coralia cum acidis, speciatim cum spiritu ⊕li blande effervescendo, hunc absorbent, qui tali eorum magisterio affusus, sine motu sine alteratione ullâ observatur. Non secus ac perlæ cum quovis acido effervescunt, quorum magisterium sine motu illis additur. Posteriora verò styptici quid in concreto suo possident, & dum exactè ⊕li acidum elui minimè potest, gustui licet minus pateat, utpote in subjecto præcipitato, particulis alcalinis vol. plus minus imprægnato, intimius concentratum, tamen vi absorptiva, concretis istis aliàs appositè convenienti, ferè privata existunt. Nec est, quod dicas, posse ex his magisteriis denuò recuperari ⊖ vol. si scil. addatur

eis-

eisdem alcalisatum quoddam seu ⊖ fixum, sic enim in examine △, successivè ascendet ⊖ vol. Verum paucum est ⊖ vol. quod hac ratione acquiritur, cum maxima ejus pars, ab acidis aut solventis aut præcipitantis enervata, ac destructa sit: Requisita pariter hæc artis, alcalisatum & △ impetus, dum deficiunt in nobis, neque illorum resuscitatio in corpore nostro expectari poterit. Altera differentia comprehendit abstractitia, per spiritum ⦶, it. ⊕li, a. Vir. ær. parata, quæ utut solubilia, quin & quædam eorum, usibus diaphoreticis aut diureticis convenientiora, quædam scopo adstrictorio accommodatiora, attamen, cum sub solutione ista ab acidis, crasis & textura concreti multum immutata sit, impossibile quoque, acidum solvens penitus adeò separare, quin ejus multum, insensibiliter licet concreto cohæreat, quicquid etiam de suo Vir. ær. spiritu jactitet *Zvvölferus*: app. ad animadv. p. 66. hocq; exinde novam plus minus, interdum solventibus ⊕latis non exacte rectificatis, ingrati, aut nauseose ⊕lici ac ♀ei saporis texturam acquirat, adeoque crudorum suorum simplicium absorbendi & invertendi vim, nullatenus exserere valeat, ob id præparata talia, simpliciter, eorum magisteriis longè præferenda erunt. Præparanda ergò veniũt potius vel simplici pulverisatione & levigatione, qualis in Coraliis, perlis, aut Lap. ♋. obtinet, vel △ aut ▽ adjumento, ceu duorum magnorum solventium, ut apposite audiunt Willisio, quibus & tertium illud, aër scilicet, meritò sociandum fuisset. △ adjumento quæ fit præparatio, suggerit calcinata seu usta, vi absorptiva & inversiva, cum effectu adstrictorio efficacissima: quibus tamen ob junctum usum potentius & positivè magis diaphoreticum, præferenda philosophica magis, quibusdam in secretis habita, calcinatio, dùm v. g. rasur. C. C. aut ebor. aut unicornu ℥ij. vasi circulatorio, cuiquis formæ, aut cucurbitæ duplici vel simplici, sed alembico cœco munitæ, inclusæ, digestioni blandæ, ne ingratum, quod ex neglecto △ regimine facilè fit, empyreuma contrahant, vel ⷴ vel cinerum exponuntur: resolvitur enim sic phlegma spirituosum, particulis ⊖inis □osis nonnihil aculeatum, & proprium circulationis motu recludit corpus ac penetrat, ita ut post 8. vel 10. dierum moram,

hoc promtè pulverisari ac in alcohol redigi possit, eo quod nondum adeo resolutum est, vel solo, vel novo denuo addito, digestioni iterum exposito, donec totum ita calcinatum fuerit. Quoad præparationem horum subjectorum, quæ ▽ fit beneficio, hæc vel ▽ simplicis vapore instituitur, modò à *Rolfinccio in Chym. 5. s. 2. c. 22. p. 336.* descripto, vel elegantius per lixivium perficitur, modò primitus in A. M. H. Vol. 3. p. 126. & 127. insinuato. Iisdem ex caussis supra allegatis, meritò etiam suspectus videtur crocus ♂ quorundam aperitivus, ope lixivii nempe ex cineribus vegetabil. crebriori irroratione paratus. Inest sc. ♂ proprium acidum, facilè vel simplici ▽â, adjuvante tamen aëre mobile, & quod in crocum sub vulgari rubiginis nomine, proprium corpus arrodit. Huic dum additur alcali fixum, acidum istud rodendo ♂ corpus simul arripit alcali, & ita coagulantur in ♂ corpore, emergitque exinde corpus occultè ⊖sum, terreum, iners, vi absorptiva maximam partem destitutum, nisi in quantum particulæ quædam ♂ crudi, aliquantulum adhuc usibus his inserviunt. Nec immeritò rejicere videtur *Glauberus furn. Philos. p. 2. p. m. 57.* crocum ♂ per calcinationem fusoriam, mediantibus magdaleonibus 🜍, illius laminis l. bacillis scintillantibus admotis paratum: rodit n. acidum 🜍 liquefacti ♂, sed simul concentratur pingue 🜍eum, non deflagrans, adeoque pulvis ex ♂ & 🜍 compositus, hujus ob accretionē penitus insolubilis obtinetur, nulliusque adeò in corpore usus, eo, quod acidi 🜍 purioris ratione, ⊕li modo solubile & alterabile in nobis existit, in ▽ supposita soluto & abjecto.

Quædam n. sic alienasq; vires acquirunt.

§. 12. Ut itaque saturantur ab acidis, absorbentia plura remedia, adeòque primario scopo inepta redduntur, itá quædam eorum ab iisdem, mutua ex connexione, novaque sub texturâ, novas vires medicamentosos acquirunt. ⊖ 🜿i suggerit nobis exemplum, quod vel in siccâ, vel per deliquium solutum, humidâ sub formâ, nobile absorbens, & acidi vitiosi corrigens subministrat, speciatim intermittentibus in febribus, sive solitàriò sive per infusionem sennæ sociatum, ad imitationem *Riverii: cent. 1. obs. 39. 40. cent. 2. obs. 66. cent. 3. obs. 32. cent. 4. obs. 84.* administretur. sanè utroq; modo, tum 🜿i per deliquium facie ad 30. vel 40, gutt.

bis

bis in die, quam cum sennâ infusum, alternatim usurpatum, ut in chronicis quibusvis febribus intermittentibus, ità speciatim quartanâ proficuum admodum ejus usum expertus sum, triplicem quartanam aliquando hyemali tempore hoc ipso profligando. Sed si sub artificiosâ præparatione, acido, vel ♱♌ati pro ♀i regeneratione, sub nomine terræ fol. ♀i, vel ⊕i, in♀ ⊕tlato, vel ⦶i, pro ⊖ febrili quorundam, reverâ ⦶o regenerato, vel ⊖, in spiritus ⊖✱ destilat: pro ⊖e hypochondriaco, saturetur, vi acidorum saturativâ & fixativâ penitus deposita, incidens, abstergens, diureticum evadit concretum, sordibus primarum viarum resolvendis, inprimis dicatum. Lapides ♋, uti absorbentium, usu & effectu non postremi existunt, ita ♱♌ soluta, sub acquisita hinc textura ⊖sa, multum de facultate hac perdunt (utut à fortiori acido in corpore occurrente, præcipitata ex debiliori, illud imbibant plus minus, adeoque quavis saturativa facultate haud penitus careant, ♱♌ juncto, viscidas sordes incidente & resolvente) & diuretica magis evadunt. Notabiliter quoq; hoc patet, ex Ovorum, inprimis struthionis, testis, egregiè absorbentibus, spiritu ⊖ in tertium ⊖sum solutis, citra insignem vim saturativam, potenter incidentibus, & diureticis redditis. Terræ minerales sigillatæ, absorbendo & figendo excellunt, sed spiritu ⊕li vel ⦶ solutæ & saturatæ, in liquoris styptici, seu ut *Bartoleto: de Respirat. diffic. p.* 586. audit, ☉ potabilis ex terræ sigillatæ præparatione, texturam Osam acquirunt, & stypticæ ac potenter adstrictoriæ existunt.

§. 13. His ipsis tamen, quamvis absorbentium pro acida præparationem haud rejectam volumus, sed saltem illorum, perfectam plus minus ab his saturationem. Tantum enim abest, ut istam penitus excludamus, ut in quibusdam subjectis omninò requiri videatur, præsertim mineralium quæ sunt ex familia, partim [ut] jucundius & tutius propinari, partim ut usui destinato melius satisfacere, partim ut præter effectum absorbendi, aliis simul intentionibus medicis satisfacere queant. Pro quibus scopis assequendis, Benigna mater Natura hic ducem se effert, quæ præter copiosa subjecta ♂ialia, ne horum crudorum usu, teneriora quorundam lædantur Ilia, soluta eadem, & quasi

Non tamen quævis per acida præparatio rejicienda.

⊕lisata acidularum sub formâ nobis haurienda offert. Jucundius longe præ crudo ♂, hæ ipsæ assumuntur, minusqve præ illo, præcordia gravant, qvin & spiritus acidus 🜍 embryonati sociatus, incidendo attenuandoqve viscosiores, aut hinc inde coagulatas sordes, quasvis obstructiones, revera tales, interiorum corporis viscerum potenter reserat, & canales meatusque quosvis eluit, & abstergit: dum præcipitatus à ⊖e vol. ⊖so, undique in nobis præsente, ♂, per præviam istam in acidulis arrosionem, quasi prædispositus, & in minutias exiles redactus, acrius occurrens acidum morbosum quodvis p. n. nostris interraneis hostile, promtè absorbet & imbibit, illudque secum coagulatum, sordium nigricantium sub schemate eliminat. Non secus, ac ex ⊕lo, per alcali quoddam præcipitatus ♂, Terræ cujusdam mineralis, aut Ochræ facie cadens, cujusvis acidi promtissimè absorptivus existit. Ad imitationem ergò Naturæ, pro scopo, ut vocant, aperitivo seu potius absorptivo, inter tot præparata ♂ialia, non ultimus est Liquor ♂ ☉is dictus, ex magnesia ⊕lata, sponte suâ in aëre in ⊕lum efflorescente, qui in locum acidularum naturalium surrogari commode poterit. Sicut in formâ siccâ, sit paratum exinde ⊕lum ♂, ad albedinem, aut aliqualem saltem rubedinem calcinatum, ad imitationem nempe *Excell. Cnœfelii, in append. anni 6. & 7. Miscell. Acad. Nat. Cur. p. 105.*

Sed saltem nimia saturatio.

§. 14. Quantum ergo differant, tam acida, quàm simplicia absorbentia, & imprimis qualem ad se invicem respectum mutuò foveant, probè considerandum venit. Sunt enim acida, quæ subjecta quædam intime penetrant, & arctissimâ ex minutorum corpusculorum associatione, partim novum concretum constituant, partim vim absorbendi penitus deleant. Sunt econtra alia, quæ saltim arrodant, ut superficiali contactu passivis subjectis adhæreant, facile ob id, quocunq; fiat modo, potissimum tamen per præcipitationum modos, separabilia à se invicem, ità, ut utrumque destinationi suæ debite satisfacere queat, quin & pro hac magis dispositum redditum sit. Differentiæ hujus fundamentum, in mechanicæ conformationis necessitate formaliter, & proximè consistit, cui interdum & essentialis sive ra-

dicalis

dicalis seminalibus ex principiis, materialiter & remotè subest. Ut in exemplis, iis, quæ hactenus considerata fuerunt, subjectis, analogis, iisque manifestioribus insistamus, quàm arctum connubium ineunt, Spiritus 🜖li & 🝆 🜿i per deliqui. quod vix, ac ne vix quidem, arte penitus dissolvi potest; hinc mutatur utriusque textura, & novum, novorum attributorum emergit concretum. Quam laxè verò ♂i, idem 🜖li spiritus adhæret, ita, ut vel facili △e, vel levi præcipitatione separabiles invicem existant, ♂e separato, vi absorptiva, ob sui, particulas in minutissimas confractionem, & ex textura metallicâ, in magis apparenter terream alterationem, ut mechanica chymica ad oculum docet, promptiori & potentiori sic instructô. Qvanta differentia inter ejusdem ♂ à spiritu 🜖li & spiritu 🜕 factas solutiones, & hinc separati ejusdem denuò notabilis alterationis diversitas. Intimius longè penetrat & dissolvit 🜕i spiritus, idque tantâ cum violentiâ & impetu, ut insignis æstus exinde exsurgat, & tam arctè socientur solventis & soluti particulæ, ut vix ulla vi divelli penitus queant, quin magna illius portio, huic arctissimè infixa cohæreat. 🜖li econtra spiritus aut 🝆, arrodit potius corpuscula ♂ialia, idque lento magis (respectivè scil.) motu, minusque intimè invicem cohærent. Unde ibi quidem emergunt concreta texturæ perquam adstringentis, & saporis infiniter styptici, scopo positivè adstringendi convenientissima, absorbendi usu minus apta. Hic verò 🜖lum dulce concrescit, scopo ut vocant aperitivo, sive acidorum vitiosorum correctivo, etiam præ crudo ♂ longè aptissimum. Imò essentiâ ut ut conveniant, 🜍 & 🜖li acida stagmata, tamen cum 🜍e, sive viâ sicca, calcinando, sive humidâ, illius spiritum recipiendo, paratum 🜖lum, præferendum videtur eo, cum 🜖li spiritu facto. Accuratè enim si rem considerare velimus, purius & quasi virgineum magis existit 🜍is acidum, & quod in corpus ♂ facilius penetrat, ejusque particulas subtiliores exactius dirimit, & quod interno usu, amicum etiam magis nobis, & melius resolutivum & abstersivum existit. 🜖li spiritu, ob liquaminis metallici, plus minus 🜍ei societatem, nec rectificando quoque penitus separabilis, (nisi ante 🜖li destillationem, artificiosâ depu-
ratione

ratione mediante, prius removeatur) minus puro, minusque subtili, nec ♂ adeò exactè penetrativo existente. Vix itaque assensum mereri videtur *Zwelferus* in *Mantissa Spagyrica* : *p.* 1. *c.* 13. *p.* 337. dum crocum ♂ Cachecticum, adeoque aperitivum, hoc est, acidi absorptivum cum ⦶ detonando parare docet. Equidem labor ipse, ob alias quibus ansam præbet, speculationes, nec inutilis, nec injucundus existit, præsertim dum 🜍 ♂ externum sic manifestum redditur, in deflagratione ac alcalisatione ⦶i, effectu planè eodem, qui aliàs ex simili ⦶i cum 🜍e, ♁, ♀, carbonibus, sangvine animalium, ossibus aut cornibus animalium tractatione, accidit, adeò omnium trium regnorum 🜍a, hoc in effectu, & operandi modo conspirant: quin & amici relationi debeo, in deflagratione ista, flores ♂ & ⦶ simul elevari, qui in ret. tubulata si instituatur operatio, pro eleganti colligi queant remedio, de quo experientia consulenda. De cætero, qui isto modo obtinetur crocus, non secus ac cum spiritu Vir. ær. exinde parata Tinctura, revera terreæ, stypticæ, exacte saturatæ, & minus aperitivæ, acidive correctivæ est texturæ. Affusus huic croco spiritus ⊖, lente, & non nisi longo intercedente tempore tantillum ejus dissolvit, unde ruberrimam quidem contrahit Tincturam, sed saporem exhibet horride ⊖licum, potenter adstrictorium, & manifestæ adhuc aciditatis suæ participem. Saturatus scil. ♂ jam sufficienter, alio ab acido imprægnari recusat. Præparatio E. absorbentium plurium aut saltem commistio cum quibusdam acidis, nunc necessaria, nunc pro certis intentionibus etiam utilis omninò existit, prout in acidulis §. 13. ⊖lo ♂, c. l. Lap. ♋rum: §. 12. testis struthionis. c. l. hactenus illustravimus, modo saturationem perfectam, & hujus ratione virtutis absorptivæ destructionem evitemus.

Caut. II. *moderata dosi exhibenda.*

§. 15. Pergendum ulterius, in debita absorbentium usurpandi methodo, ubi *Cautel.* 11. *Non nisi moderata dosi exhibenda sunt.* Peccatur hîc frequentissime in excessu, dum aut sæpius reiterantur, aut diutius continuantur, aut copiosius una vice ingeruntur. Determinat doseos rationem in genere acidi morbosi quantitas & exsuperantia major vel minor, quin & ejusdem qualitas sive acrimonia

monia corrosiva, potentior aut debilior. Posterioribus in casibus, uti minor omninò sufficit quantitas remedii, ita in prioribus, major indicatur copia. Moderandus tamen ita eorum usus, ut partitis potius vicibus, quam semel, idque eò succincta magis dosi, quo diutius iisdem insistere cogimur, adhibeantur: intermittendo subinde eorum usum, quamdiu symptomata non nimis urgent, eundem. Observanda quoque morborum vel continuorum vel intermittentium differentia, in istis, cum continuato ferè usu administrentur, minori dosi unâ vice, in his v. cum interpolatis vicibus, adhibeantur, copiosius unâ vice propinare licet. De cætero, uti semper in p. n. cujusvis remotione, festinandum lentè, cum quævis subita mutatio sit periculosa, ità in his auxiliis, quæ intenditur alteratio, tutior est successiva, quàm repentina. Utut enim minus nocere videantur, cum passivè potius se habeant, & privativo modo proficua sint, quam alia alterantia, quæ positive magis, sensilius vel contenta immutando, vel solida afficiendo, operantur, immoderata tamen dosis, etiam sua infert incommoda, de quibus supra, §. 3. utut ob modo insinuatam rationem, magis lenta, quàm acuta, seu magis successiva, & diuturna, quàm subitanea, sed exinde etiam minus citò denuò corrigibilia inferant nocumenta. Nempe idem mihi videtur, sub inconsideratâ horum dosi accidere, quod picantibus usu venit, qui moderato rerum ardentius desideratarum usu, ceu alimento medicamentoso, saturando specifici saporis acidum stomachale, levantur & melius habent, ast nimio eorundem abusu, anorexias, dyspnœas, cachexias, febres lentas, & mille mala incurrunt. Stolida quarundam virginum fert opinio, cretæ, præcipitantium sive absorbentium non postremi, usu, candorem faciei se sibi conciliaturas, quæ tamen, quantum continuatâ ejusdem ingestione lædantur, quoad primæ digestionis, & dependentium inde reliquarũ, negotiũ, quotidiana loquitur experientia. Quodsi ex picæ stimulo, vel cretam, vel calcem viv. vel similia devorent, modò non nimio fiat excessu, auxilium potius exinde, quàm nocumentum experiuntur, quod iisdem sanis, haud æquè impunè licitum foret. Ast si & in pica quoque

excedant in dictorum usu, supra enarrata mala pariter effugere nequeunt.

Cautel. III. *debitus selectus instituendus.*

§. 16. Præter dicta, in rationali absorbentium & saturantium usu, sit *Cautel. III. Curiosus selectus eorum instituendus.* Haud enim omnia æque omnibus conveniunt. Nec postrema prudentiæ medicæ pars est, acutè hariolari, quale remedium ægro, præ alio simili magis conveniens sit. Cum itaque tanta luxuria sit, absorbentium remediorum, meritò eadem curiose discernenda, & quid convenientius sit eligendum. In selectu tali instituendo, respectus habeatur tàm ad ipsa remedia quàm ad ægros. Remedia quod attinet, selectus sub eorum usu instituendus triplici

Isque vel respectu Remedii.

ex ratione: (1.) *Propter eorum insignem varietatem;* supra c. 1. §. 11. 12. 13. 14. 15. enarratam. Sunt enim vel nativa vel præparata, hæc vel simplicia vel composita: utraque à textura & proprietatibus nativis plus minus abeuntia: Sunt insipida terrea, aromatica, amara, austera, dulcia, ☐osa, eaque tàm fixa quàm volatilia &c. quæ universa & singula æqualiter adhiberi nequeunt, cum ubique certus respectus agentium & patientium omninò requiratur. Speciatim unam saltem notabilem urgebo, & quæ ad præsens negotium magis facit, differentiam. Acidi peccantis enervationi dicata sunt illa omnia, sed diversimodè hoc præstant, tàm respectu acidi in genere, quàm hujus aut illius in specie. In genere acida enervantur, sub rosionis actu, sed quædam cum insigni plus minus, quædam sine ulla effervescentia: & quando effervescentiæ contingit tumultus, acida quædam in specie insigniter, alia minus hos ipsos cient. De ☐osis ceu acrioribus nihil dicam, quæ sine effervescentiæ motu cum acidis haud facile coëunt, celeriori quidem & breviori volatilia, vehementiori & longiori fixa, ut ex spiritus ⊕li cum spiritus ⊖✱, & cum ☍♀ miscela constat. Saltem insipida consideremus. Hæmatites cum acido nec ⊕li nec ⦶i commotionem ullam observabilem exerit, ast ♂, ejusdem licet radicis fructus, cum iisdem validissimo impetu congreditur, idque, longè vehementius cum spiritu ⦶i, quàm ⊕li, adeò ut explosivo quasi impetu intensissimè cum illo ipso exæstuet: id quod tamen multo remissius erit, si ♂ cum 🜍e præparatus

ratus seu calcinatus recipiatur. Ut itaque crudus ♂ efficacior longe erit, vi absorptivâ, & acidi promtius alterativa, ita hic præparatus blandius, minoribusque cum turbis, sed simul debilius ac tardius idem præstabit. Bolus armena, terræque plures sigillatæ absorbent acida promptè, tàm 🜖li quàm 🜕i, & in Osa concreta, cum priori illo coalescunt, ast sine effervescentiæ conflictu: qui impetuosus admodum notatur, Cretæ si associantur, ut sub præparatione phosphori *Balduini* conspicuum est. C.C. crudum ebullit cum spiritu 🜖li, intensius cum spiritu 🜕i: intensior erit conflictus, si sine △e calcinatum recipiatur, cum usto verò adhuc vehementior observatur. Testæ quævis cum spiritu 🜖li, intensius adhuc cum spiritu 🜕i effervescunt, sed utrumque diversimodè, pro illarum varietate: ♋ testæ quidem insigniter, sed sine strepitu, aut fumorum elevatione, ostrearum econtra intensius multo, notabili cum strepitu ac fumis, unde harum pulvis quibusdam sub nomine præcipitantis magni adhibitus fuit, qui aliis pro intermittentium fuga inservit. Coralia eodem spiritu 🜖li tractata, moderato impetu, cum illo congrediuntur, citra æstuationis aut effumationis insignioris apparentiam, unde & blandius mitiusque in nobis operari probabile est. Sabulum □arium, calculique renales, ab ☍ 🜖li ne tantillum alterantur, spiritus verò 🜕i solvit eosdem, nunc (pro ipsius specialis texturæ ratione) cum nunc sine effervescentiæ vestigiis, nunc in loco saltem calido, nunc etiam in frigido, nunc penitus dissolvendo, nunc in substantiam molliusculam convertendo, quæ & alia frustra à spiritu 🜹 aut ⊖ expectantur: analogum quid in lapide ex cysti felleâ notatur, cum spiritu 🜕 successivè ebulliendo, non verò cum spiritu 🜖li. Sed quotidie cum talia occurrant, non est, ut prolixius diducam. Saltem in selectu absorbentium attendendum, facilius an difficilius effervescibilia in nobis sint contenta p. n. vitiata, illud quo acriora, hoc quo mitiora; non secus an citius aut tardius acidum peccans infringere, quo magis vel minus effervescentiam cum eodem excitare conveniat, quo talium sub respectu circumstantiarum, appropriata magis seligere queamus. Quin etiam, uti acidi sapores sub morboso statu variant, ita & absorbentia

quædam iisdem corrigendis aptiora existere, evidens est, unde artificiali stochasmo ut specialem illorum differentiam subinde scrutari necesse habet Medicus, ita & horum selectum debitum instituere.

§. 17. *II. Propter speciales proprietates, quibus præter generalem corrigendi acidi morbosi usum, ulterius prædita sunt.* ⊖ia enim volat. præterea vim diaphoreticam, fixa diureticam, terræ minerales insigniter adstrictoriam, obtinent. Viscum Corylinium vim antiepilepticam, cortex fraxini diureticam, Winteranus antiscorbuticam, cinamomi (post destillatum ☍) contra fluores alvi, cort. avellanarum, contra fluorem album, ossa sepiæ contra gonorrhæam, medulla saxorum, contra stranguriam, osteocolla, ossium agglutinativam, Lap. ♋. vulnerariam, Dens apri, aut Ceti Narhual, aliàs unicornu marinum, antipleuriticam, & contra quasvis inflammationes partium internarum erysipelaceas, Cran. hnm. violenter interemti, antiepilepticam, ♂ialia anti Cachecticam, ♃ialia ac ♄na, antihecticam &c. præterea speciatim exserunt. Talia ob id seligantur ubique, quæ præter generalem invertendi usum, specifica simul proprietate, aut affectui speciali appropriata, aut symptomati urgenti convenientia existunt. Sic enim Variolis, cnm diarrhoea symptomaticâ complicatis, Terræ minerales, cum Epilepsiâ affligentibus ⊖ia vol. &c. appropriata magis existunt. *III. Propter texturas novas, quas vel sub præparatione, vel sub compositione, vel sub sui inprimis viis alteratione acquirunt, ratione quarum, qualitatibus & proprietatibus à nativis plus minus distinctis, his vel enervatis vel retentis instruuntur.* De Præparatione & alteratione peracida, jam supra §. 12, locutus sum, præter quam tamen & aliæ, modò insinuatæ circumstantiæ quoque attendendæ. Alia sanè est ratio, C. C. usti, ab eodem sine △e calcinato, illud potentius longè absorptivum, hinc etiam adstrictivum, præ hoc magis diaphoretico existit. Testæ concharum, ♋, aut ovorum calcinatæ, â se ipsis non calcinatis, quin & istis terrestrium animalium ustis, multum differunt: Calcis viv. enim texturâ exhibent, unde & recenter parata effervescunt ▽æ attactu; acido ⊖marini, in ostracoder-

mis,

mis, aut arenarum silicumve deglutitorum, in ovorum testis, △ope resoluto, & cum particulis terrestribus laxius nonihil sociato, per ▽ additionem resoluto. Sanè potentius longè effervescere, & promtius absorbere acida observantur, præ illis non calcinatis, idque eò magis, quo diutius calcinationis △i expositæ fuerint. Febrifuga in specie sunt talia, quæ citra calcinat: cum spiritu ⊖ composita, ⊖so sub sapore, egregia sunt diuretica. Quamvim, uti sub texturæ mutatione cum spiritu ⊖, qua ad alcalium fixorum naturam propius accedere videntur, inprimis acquirunt, ità si eadem cruda saltem pulverisata propinentur, prout cum acido primarum viarum, magis vel minus acri &c. in saporem plùs minus ⊖sum coalescunt, etiam unà plus minus abstersiva ac diuretica evadent. Terra sigill.& cretaceæ, quo potentius sibi occurrẽs invenient acidum, eo Osam magis acquirent texturã eoq; potentius adstri ctoriam. ♂ prout magis vel minus sub præparatione multiplici acidis saturatus fuerit, eò facilius aut difficilius hypochondriacorum & cachecticorum acida corriget: sicutis ipse, pro acidi, quod sibi obviam venerit, varietate, sub hujus alteratione, vim nunc hæmorrhoidalium affectuum curativam, nunc mens. suppressorum aperitivam, nunc eorundem nimis fluentium restrictivam, acquirit, etiamsi unum idemque ex eo adhibitum fuerit remedium. Antihecticum Poterii, prout sub præparatione ejus, 🜍 ♃is externum, vel certa enchirisi separatum, vel communi more relictum fuerit, unde color ejus subcœruleus, hic simul vim laxativam, interdum emeticam, ibi vero diaphoreticam saltem exhibet. Absumpto scil. 🜍e ♃is externo per deflagrationem, sub legitima præparatione, calx ♃ialis maximam partem, sive alcalinæ prosapiæ, exhausta quasi aut vacua remanet, promptè acidi vitiosi Hecticarum & continuarum acutarum absorptiva, ut peregrini hujus accessu, defectus acidi 🜍ei, quod sub præparatione perdiderat, utcunque restauretur. ⊙ crudum, acidi intensioris melancholico-hypochondriaci absorptivum est & correctivum, *vid. Moglini Vellus aureum p. 8. & 9.* quod cum ⊖ibus compositum, respectu △, vim novam fulminantem, respectu corporis, vim potenter resolutivam, abstersivam & laxativam, & in

infantibus peculiariter autiepilepticam acquirit. ☾æ magisterium, artificiosè paratū, uti acidi melancholico-maniaci, speciale correctivum suggerit, unde & ex effectu, quibusdam das Narren-Pulver/ appellatum est, ita eadē ☾a cum acido ⦶ imprægnata, interne potens hydragogum, externe penetrans escharoticum exhibet. Sub selectu adeoque absorbentium horum, præter nativas facultates, & ad adscititias, sub præparatione & compositione, aut in primis viis alteratione oriundas, plus minus statui ægro accommodatas, respectus sedulò habendus est.

Vel respectu Ægri.

§. 18. Ægrum quod spectat, hujus consideratione selectus inter remedia absorbentia accuratius instituendus pariter, triplici ex fundamento: I.) *Propter individuorum ægrotantium varietatem.* Dum non hominem in genere, sed hunc vel istum in specie tractandum habeat Medicus, ad τέκμαρσιν in curationibus quibusvis descendat, vel *Hippocrate* monitore. In omni verò subjecto tali, præter generales, quoad temperamenta, ætates, sexus &c. rationes, specialis cujusvis individui *Idiosincrasia* vel maxime attendenda venit, sive eadem nativa, sive adventitia fuerit, sive in spiritu insito aut influo, sive humorum corporis speciali Crasi, sive partium solidarum differenti texturâ radicata existat. Nam hujus ratione, ut ad diversas ægritudines plus minus declinat æger, ita etiam remedia, quædam plus, quædam minus appropriata existunt. Sunt qui saccharum ♄ni admodum horrent, aliis nil inde sentientibus. Mulierem novi, quæ liquorem ♂ ⊙ nō benè ferrè potest, Tincturâ ⊕li ♂ Zvvölferi, aut solut. ♂ c. succ. pom. ipsi amica, idque ut suspicor, ob delicatam magis fibrarum ventriculi texturam, earundemque exquisitam sensilitatem. Sed cum frequentissima sunt similia Idiosyncrasias exempla, ob id, non nisi ista adhibeantur absorbentia, quæ individuo ægro, ut tali conveniunt, & speciatim Idiosyncrasiæ ratione, ipsi non contrarientur. II.) *Propter acidi peccantis distinctas proprietates:* quod uti in artificialibus, v. g. sub præcipitationis negotio, pro sui varietate, subindè aliis magis appropriatis alcalibus, aut his cognatis absorbentibus saturandum venit, ita etiam in therapeuticis, aliis atque aliis subindè corrigendum venit invertentibus. Quo magis enim

appro-

appropriatum sapori acido saturando fuerit auxilium, eò perfectius illud extingvitur, & tutius citra vel recidivam, vel alius affectus epigenesiam curabitur morbus: uti enim mechanica ex figuratione, spiritus ⊕li à ⊖♀i exactius saturatur, quam à ♂, & ▽. fort. à ♀ quam à ☾, ita & subordinatio talis saturantium, respectu acidorum diversorum in contentorum statu morboso, omninò locum habet. Nunc enim acrius existit idem, nunc mitius: illud quale in scorbuticis, ac quamplurimis hypochondriacis, fortioribus absorbentibus, in specie metallicis enervandum, huic quale in vulnere, vel stranguria, Lapillis ♋rum sufficientibus. Molestiam pluribus creant ⊖ia ⊡ osa tam fixa quam volatilia, in quibus scilicet acrius luxuriat acidum, idque ob effervescentiæ motum, quibus insipida & terrea magis appropriata existunt. Fixius quorundam observatur acidum, in alio, quod volatilius; Tertianarum fermentum acidum, præ ardentium continuarum fixius est, volatilius verò præ illo quartanarum: cujus mutati status respectu, non rarum, permutari invicem has febres, adeò, ut quæ continua fuerit, in tertianam intermittentem mutetur & contra, prout tertianæ in quartanam, & contra, vel sponte æquinoctiorum sub mutationibus, & hinc contentorum fluidorum, mediante aëre inspirato, ad majorem vel minorem resolubilitatem & volatilitatem dispositione, degenerare solent. Unde absorbentia nunc fixiora, nunc volatiliora, & hæc nunc macra, nunc ☍sa conducibiliora. ♃ialia scil. fixa, in ardentibus potius conducunt, quam quartanis, & in his spiritus ⊖✱ci aromaticus potius, simplici pro tertiana sufficiente. Ante omnia autem specificus acidi peccantis sapor, & inde determinatæ dependentes, determinatarum quoque partium læsiones, accuratè considerandns. Aliud enim acidum vexat hypochondriacos melancholicos, aliud Ictericos, aliud variolis vel morbillis correptos, aliud pleuriticos & hepatiticos, aliud podagricos, aliud gonorrhœa affectos, idque distinctum in benignâ, ab illo in malignâ, & sic tantum non in infinitum. Hisce ergò specificis saporib9, appropriata, superius insinuata opponēda remedia, utut à priori, non secus ac saporum vel fermentorum morbosorum natura, imperscrutabilia, adeoque à posteriori, per

expe-

experientiam saltem comprehensibilia. III.) *Propter affectuum p. n. in ægris multiplicitatem:* quæ sive connexi sive separati existant, selectum absorbentium ita determinant, ut nonnisi talia, quæ nocere non possunt, respectu juncti affectus alterius p.n. adhibeantur. Saccharum ♄ni, & super ejus basi constructa Tinctura antiphthisica it. Liquor alterans ex Oe, sudoribus nocturnis plus minus colliquativis, tam post febres diuturnas, quam scorbuticorum aut phtisicorum optimè prosunt, sed iis vix adhibentur tutò, qui siccioris sunt alvi, seu hujus obstructionibus obnoxii, hanc enim constipant, propterea in diarrhœis colliquativis, ut & dysenteriis proficua existunt. ♂ialia Cachecticis, Ictericis, & inde Hydropicis sunt optima, non tamen quibusvis, quin noceant siccioris, & (apparenter) calidioris qui sunt constitutionis, vel quorum hepar aut lien, aliavè abdominis viscera infarcta, ad scirrhosam constitutionem degenerant, ut jam supra ex *Tachenii Clave p. 181. & 192.* indicavimus; sed illis saltem prosunt, qui magnos lienes, & si non ▽, saltem *amurcâ sangvineâ nigricante tumidos ac turgidos habent*, ut dicit *Borrichius: Hermet. Ægypt. Sapient. p. 303* ⊖ vol. & spiritus □osi multi usus sunt saturativi, plurimis in affectibus, speciatim hystericis dictis, nominetenus spiritus ⊖✱ simplex aut aromaticus aut Liquor C. C. succin. qui tamen nimio mensium fluxui obnoxiis, non absque mali hujus irritatione, aut gravidis, vix absque abortus periculo, propinantur. Sicuti idem spiritus ⊖✱, qui debilioribus sunt oculis, interno usu inimicus ferè videtur, sensibiliter eosdem lædendo, quod plus una vice observasse me, visus sum, de quo tamen uberior consulenda experientia. Eadem ⊖ia volatilia, primatum uti ducunt in febrium malignarum curâ, tamen sub hæmorrhagiæ, facilè inde concitandæ metu, ut bene monet *Borrichius. Vol. IV. Act. Med. Hafn. p. 166.* prudenter propinanda sunt. Recordor juvenis, generosi spiritus, splenetici tamen, & hæmorrhagiæ habituali, subinde enormi, præsertim Vini sub usu, obnoxius, qui uti ♂ialibus ab iisdem præservatur, in specie liquore ♂ ☉ri, ita spiritus ⊖✱ usu, eædem provocantur. Hypochondriacorum vaga, præsertim quæ abdomen affligunt, pathemata,

absor-

absorbentibus pluribus, in specie marinis; animalium partibus duris, it. ⊖ibus alcalisatis sopiuntur, cavendo ab istis, quæ adstringendi vim vel habent, l. facilè acquirunt, ut terris mineralibus, quo magis n. talium clauditur alvus, eò deterius affliguntur hypochondria, aliæq; per consensum partes. Talia adeoque eligantur ubiq; præcipitantia, quæ ab aliis simul permittuntur indicantibus, ne tantum ex una parte noceamus, quantum prosumus ex alterâ.

§. 19. Pergendum ulterius, & notandum pariter IV. quod, in exhibitione eorum, *debitus Ordo non neglidendus.* Sub insigni scilicet remediorum talium Varietate, uti primò selectus debitus, ità postmodum eorundem Ordo probè observandus Hujus ratione, triplex illorum differentia inprimis notanda, dum sunt vel *temperata* sive insipida, vel *acria*, qualia sunt □osa ⊖ia, & hæc vel *fixa* vel *volatilia.* Scil. non rarum est, adeo contenta acriora acida in quibusdam ferocire, ut cum □sis in efferatam effervescentiam, contentorum insigniter alterativam, continentiũ sensibiliter irritativam, coëant. Præterea motus morbi ratio hic ante omnia habenda est, celer is ipse sit, an verò tardus, & chronicum an v. acutum sit malum, quod affligit. In *chronicis* enim præstat omnino, temperata ista insipida præmittere, quorum attactu frangantur, ut sic dicam, dentes aculeati acidi efferati, quo minori cum tumultu ab □sis postmodum saturetur. Semper enim insipida illa sive temperata, præ acrioribus tutiora observantur, minori saltem cum tumultu proficua. Sed absorpto & fixato acido, ferè aut saltem maximam partem ulteriori usu carent, dum acria sive □osa, præter hoc quod acidum saturent, in ⊖si texturam cum eodem coëunt, & ita obsterfiva, resolutiva, & diuretica simul evadunt. Cum etiam nunc primas vias magis occupet acidus sapor, nunc altius intra corpus, hujusque partes tam continentes quam contentas, odor ejus penetrarit, ut ut ex ista regione ferè primario spirans, ob id fixis præmissis, in primo sui fonte corrigantur prius acida, quibus volatilia, id quod altius penetravit saturando, & diaphoreseos beneficio eliminando, auspicato subjunguntur. Sæpius hoc in ægrorum, chronicis morbis laborantium visitatione, observare contigit. Haud ita pridem curæ meæ se obtulit

Caut. IV. *Ordo debitus observandus.*

mulier mediæ ætatis, hysterico-scorbutica, simulque splenetica, præter sensibilia eaque spasmodica abdominis pathemata, ad melancholiam declinans, una cum mens. ultra 3. menses suppressione. Hæc ab exhibito spiritu ⊖✳ p. iij. cum spiritus Cochlear. p. 1. mirè offendebatur, omnibus symptomatis notabiliter exasperatis: sed seposito tantisper hujus usu, & præmissis absorbentibus, ♂ialibus, Coralliatis, ⊖ibus fixis, interpositis paucis laxantibus, & sic saturatis ac edulcoratis acrioribus primarum viarum contentis, repetito ejusdē spiritus usu, mirè recreabatur, & cum sensili levamine per plures dies ejusdem usum continuabat. Quartanæ, quæ omnium Practicorum consensu, in principio blandius tractandæ sunt, nisi subjecta robustiora & *ἔυσπλαγχνα* eadem corripuerint, quam facile ac insigniter acrioribus istis irritatæ, multiplicato furore resurgunt, de quo minus metuendum, si ♂ialibus (aliis simul, præsertim attenuantibus & incidentibus non omissis) amaris sociatis intermissionis die successivâ alteratione temperentur contenta acriora, quo tutius ante paroxysmum □osa ista, acriora licet, sed etiam nunc insipidis plus minus maritata propinentur. Scilicet *Acutis* in morbis, aut saltem *chronicorum gravioribus paroxysmis*, fausto cum successu, insipidis acria, item fixis volatilia sociantur, & urgente præsertim affectu, quo plurimis indicationibus satisfieri queat, junctim propinantur, idque speciatim in casu, quo liberior diaphoresis una promovenda. Hystericis sanè & hypochondriacis inopinatis non rarò paroxysmis, & quæ his propius accedunt, Colicis convulsivis, epilepticis internarum ac externarum partium convulsionibus, vagis scorbuticorum pathematis, & pluribus similibus malis, spiritus ⊖✳ci & quælibet ⊖ia volatil. cum fixioribus absorbentibus juncto opere optimè succurrere solent. Nec ineptè plures specific. febrile Strobelberg. it. Coralia præparata, cum ⊖e absinthii in Tertianarum cura copulant: aut huic ipsi ⊖i fixo, spiritu ⊖✳ci potionis formâ, pro quibusvis intermittentibus profligandis, jungunt, quam methodum & observavit *Deckers* in *Comment. ad Barbett. Prax. l. 3. c. 3. p. 113.* Saltem quod spiritus ⊖✳ dosis, parcior videatur. *Continuis* in *benignis*,

absor-

absorbentia Cervina, & figentia ♃ialia, cum ⊖ vol. aut Cervino aut Viperino, debitâ sub proportione & forma eleganter propinantur. Id quod in pleuritide, hepatitide, &, maturata operâ, in anginâ, & quibus vis comitatis sic dictis febribus pariter observari debet. *Malignas* verò quod attinet febres, quarum fermentativus odor, mole subindè minimus, adeoque insensilis, minus fluida corporis, quàm spirituosa inquinat, quo ex fundamento, contagiosæ quoque, si non omnes, pleræque sanè existunt, (non secus ac cæteri extra febres contagiosi morbi) alia ferè harum est ratio, in quibus, utut & similis fixorum cum volatilibus copula, haud adeò inepta existat, volatilium tamen imprimis, idque sub principio, etiam solitariò exhibitorum, potior omninò & ratio, & operatio esse solet, id quod agendum restitat, pro contentorum, febrilibus sub turbis, plus minus vitiatorum alteratione p. n. emendandâ, fixis temperatis ferè absolventibus: de quo, ne nimis prolixus sim, conferendus multæ experientiæ, magnique Laboris *Ludovici in Pharmac. p. 237. 261. 283. 284. & de ⊖ vol. ♀i. p. 86. it. Pauli digress. de febr. malignis. &c.*

§. 20. Præter dicta, in rationali absorbentium & saturantium horum usu, sit *Cautel. V. Convenienti tempore administranda veniunt.* Occasio enim, quæ aliàs præceps, ritè observata, medicationis cujusvis est anima. Adeò & hic, in tempore venire, multum est. Triplici circumscribitur termino, præteriti, præsentis & futuri. Debitâ ex quorum observatione, legitimus agendorum ordo emanat. Quem triplicis differentiæ hujus respectu, Institutionistæ communiter insinuant, dum *quid ante quid, quid cum quo, quid post quid, agendum atque curandum sit*, attendere sedulò jubent. Omnia hæc primario ex motu Naturæ plus minus ordinato aut turbato, & acidi morbosi impetu, vel imminente, vel nimis urgente, dijudicanda veniunt. Cautel. V. *Conveniente tempore usurpanda.*

§. 21. Quodsi differentiæ hæ temporis, & hinc administrandorum remediorum occasio debita consideretur, ante omnia monendum videtur (1.) *ratione temporis præteriti* quòd non, *nisi præmissis primas vias abstergentibus & purificantibus usurpanda sint.* Naturæ ex jussu intestina recipiendis & excernendis sor- Præmissis primas vias mundific.ntibus.

 dibus

dibus, tam naturaliter ex aſſumtis, neceſſitate materiæ natis, quam p. n. ex venoſo genere per abuſum quaſi vaſorum felleorum ac pancreaticorum, quin & glandularum inteſtinalium eò derivatis, dicata ſunt: unde hæc loca nunquam colluvie, plus minus vitioſâ carere ſolent: ut taceam, p. n. ſub digeſtionis errato, quot vitioſa relicta in ventriculo & inteſtinis, ipſisque meſenterii glandulis ſubinde ſtabulentur. Harum præſentiâ ne vel foveantur accidentaliter præſentes morbi, vel varia ſaltem excitentur ſymptomata, vel ſucceſſivâ harum reſolutione factâ, per vaſa lactea ad interiora corporis penetrent, vel impediatur remediorum abſorbentium actio, id quod relicta mucoſa ſeu pituitoſa, hoc eſt, crudioris chyli portiones inprimis præſtant, vel illa cum iſtis in novum concretum dictis partibus hoſtile, aut functiones earum impediens, coëant, propterea conſultum eſt, ut abſtergentibus & blandè iſtas partes irritantibus, hoc ipſæ maturè expurgentur & mundificentur. Quin etiam, cum non rarò foveatur morbus à muco, ſeu pituitâ viſcidiore, fermenti morboſi ſubinde ſubjecto, ſive materia occaſionalis antecedens ſive productum morboſum conſequens fuerit, hujus attenuationi, reſolutioni, ac repetitæ evacuationi, ſedulò opera danda, (ſicut hoc quoad quartanas in ſpecie urget *Sylvius: l. 4. prax. Tract. 10. §. 484. 875. 877.*) antequam abſorbentia hæc, præſertim fixiora & minus ſolubilia adhibeantur, quia aliàs aut morbi, v. g. febris multiplicatio, aut inevitabilis diuturnitas, aut ejusdem major pertinacia, iſtis ſcil. cum acido abſorpto & ſubjecto fomite viſcido, in concretum magis tenax coëuntibus, ut probabil. ſupra §. 3. declaratum fuit. Perinde autem eſt, ſive vomitu, ut in plerisque febribus, tam benignis quam malignis obtinet, ſive ſeceſſu, negotium hoc expediatur: modo eò quò maxime vergunt, per loca convenientia ducantur evacuanda, *aph. 21, S. 1.* ſane ex cautionis hujus neglectu, quoties febres intermittentes vel multiplicantur, vel typum mutant, vel in Chronicos morbos degenerant? non ſecus ac continuæ acutæ, in lentas abeunt &c. aut dyſenteriæ benignæ ac diarrheæ contumaciores redduntur, aut palliato licet effectu, ſubinde crudelius recidivat &c.

§. 22.

§. 22. Utplurimum scil. hoc ipsum observandum, siquidem in pluribus simpliciter necessarium est casibus, haud tamen universaliter, aut rigorosè nimis huic insistendum axiomati. *Sæpè enim axiomatum nostrorum prætextus speciosus, ac mordicus facta observatio in præcipitia quædam pericula ægros, magno damno conjicit*, ut notat magnæ experientiæ Practicus *Ballonius, lib. 1. obs. 30. Hinc & stultum esse axioma, præmittenda semper esse Universalia h. e. purgationes & V. S. nes, in morborum curationibus*, asserit *Lindanus super Hartman*: scil. leviori in malo, v. g. ardore ventriculi, ut istorum præmissio, est supervacanea, ità econtrario graviori, vel subitaneo quodam urgente paroxysmo, suffocationis videl. hypochondriacæ, aut concitatioris cordis palpitationis, aut enormis sanguinis ebullientis profusionis, eadem foret summè periculosa, in ancipiti subinde statu versante ægro. Adeoque de præservatoria potius, quam curatoria indicatione, morbis habitualibus & chronicis debita methodo eradicandis, non subitaneis affectibus, aut paroxysmis compescendis, ægris saltem cacochymicis plus minus, non quibusvis intelligendum venit axioma istud. Præterea duo sunt, quæ purgationes quasvis vel impediunt, vel difficiles, interdum quoque frustraneas reddunt, materiæ evacuandæ viscidītas, & ejusdem acrimonia acida & pontica, quæ commota in scorbuticis, hystericis, colicis convulsivis, quartanis &c. quas non turbas subinde excitat, quibusvis si tantillum irritetur evacuantibus. In talibus adeoque ab his curationem auspicari, minus rationale foret, quin absorbentibus in genere saltē talibus præmissis, aut etiā ipsis purgantib9 additis, de quo infra, tuta & jucunda magis reddenda evacuatio. Adeoq; de absorbentibus fermēti special. alterativis, non materiæ evacuandæ digestivis seu præparativis, deq; illis specificis magis & particularibus, minus de universalior. axioma istud explicandum.

Idque utplurimum, sed non semper.

§. 23. Præsens porrò quod attinet tempus, dum actu subministranda sunt absorbentia sive præcipitantia, circa hoc motus Naturæ, circa causæ occasionalis correctionem, (quæ in fermenti vitiosè acidi contemperatione, & saturatione, fomitis verò plus minus viscidi resolutione, & attenuatione, utriusque correcti per

In acutorum incremento & statu.

conveniententes vias exclusione, consistit) occupatæ attendendus: ratione cujus vel continui vel intermittentes existunt morbi, ex quo emergit ista differentia, quod in istis tempora saltem morborum universalia, in his præterea uniuscujusvis insultus particularia observanda veniant. Notandum *ergo*: 1.) *In continuis minus in principio, sed incremento saltem, aut potius in statu locum inveniunt absorbentia ista medicamina.* Fluit hoc ipsum ex supradictis; Dum enim fomes morbosus materialis, prius attenuandus, & resolvendus, primæque viæ expurgandæ sunt, vix præterquam in incremento, ac statu locum habebunt. Nisi talis illorum vel selectus vel miscela instituatur, ratione cujus talia exhibeantur, quæ modo insinuatis scopis simul plus minus inserviant, qualia vel ⊖ina, vel facilius solubilia erunt. Præterea ministras operas Naturæ benè agenti ferre debet Medicus, id quod præstat attemperando successivè acre morbosum fermentum, quo eò facilius superari morboso sub conatu à Natura ac saturari queat, id quod non nisi sub incremento, & omnium maximè in statu locum habet. Alias in principio si adhiberentur ista, fermentum acre præposterè figendo & concentrando, mala, quæ supra §. 3. & 4. insinuata fuerunt, necessariò supervenirent. Nimius tamen Orgasmus humorum hic probè considerandus, cujus intuitu, & inde imminentium malorum, subinde etiam mox in aut post principium, morbo acuto tali, celeriori motu principii & incrementi tempora absolvente, remedia talia figentia & invertentia subministranda veniunt.

In Intermittentibus ante paroxysmos.

§. 24. In Morbis verò intermittentibus, si præmissa fuerint præmittenda, adeoque status morbi ferè appropinquat, attendendum periodici an sint isti, an verò vagi. In illis enim *Periodicis, not. 2.) ante Paroxysmos exhibenda sunt.* Præstat enim occurre advenienti hosti, quàm admissum demum profligare. Saturandum nempe & figendum plus minus est acidum morbosum fermentativum, quo ab impressione motuque hostili desistat mature. Antequam E. motus ejus & hinc Naturæ inchoaverit, adeoque ante Paroxysmum, auxilia ista opponenda. Frustra est, aut insufficiens, quicquid in Paroxysmo his ipsis tentaveris, interdum quoq;

no-

nocivum. Qui semel concitatus est spirituum motus, humorumque orgasmus, nullâ arte perfectè & subito sopiri potest, non sufficientibus tanto operi remediis, ut ut attemperando, & successivè saturando fermentum acre, mitiores, (sed ut plurimum simul dinturniores) paroxysmi reddi queant. Sin verò vel immoderatâ sub dosi aliorumve associatione, vi quasi orgasmum compescere velis, alterutrum horum expectandum erit, quod vel ex non sufficienti effectu, nimis jam progressâ humorum turgescentiâ, multiplicatura paroxysmorum insequatur, vel ex concentrato & fixato minis fermento morboso, aut chronicum sive lentum continuum malum, aut multiplex saltem recidiva hoc ipso excitetur: quæ ex supra §. 4. dictis jam constant. Quod si vero paroxysmi nullas statas observent periodos, sed erratico ac vago motu affligant, not. 3.) ita *modificandus venit præcipitantium dictorum usus, ut partitis sed repetitis vicibus eadem*, sub legitimo doseos moderamine propinentur, jungendo simul, quæ blande & successive per convenientes vias evacuent, sic enim quicquid mali metuendum foret, præcavebitur.

§. 25. Denique sive continuus, sine intermittens fuerit affectus, ita dirigatur eorum usus, ut, not. 4.) *saltem jejuno ventriculo ingerantur*. Adeoque nec in pastu alimentis permiscenda, nec imediate, ante a. post eundem propinanda: nisi forsan acida nimis assumta, aut undecunque concitata soda, interdum eorum usum, in aut post pastum urgeant. Ut enim hoc ipsum tantum non de omnibus medicamentis obtinet, iis saltem exceptis, quæ digestionis primæ, ejusque debitæ perfectionis turbatum ac p. n. vitiatum negotium concernunt, ita & absorbentia hæc, eò magis proficua, eò minus nociva erunt, quò magis vacuum subintrabunt ventriculum. Potentius sic attemperare & absorbere acidum valent, minus verò turbabunt digestionem primam, adeòque minus metuenda erunt ista mala, quæ circa chylificationem supra §. 3. eorum abusum insequi diximus, & ex iisdem, alimentis permistis multò magis pertimescenda forent. Ventriculo vacuo.

§. 26. Futuro denique in tempore & post eorum usum, ita porrò dirigenda medendi methodus, ut *blanda purgantia* Subjungantur purgantia.

&

& primas vias abstergentia subjungantur. Idque speciatim si fixiora, ac minus resolubilia, adstringentia item, vel in se talia, vel quæ in corpore, ex texturæ mutatione talia evadunt, usurpata fuerint. Ea siquidem horum est conditio, ut plus minus saturata circa primas vias, nunc in peristromate ventriculi & intestinorum mucoso, nunc plicis & cellulis eorundem delitescant, idq; subindè satis pertinaciter, forsan per duct9 Lacteos primi generis penetrando, in glandulis mesenterii infixa hæreant. Recordor hac occasione mulieris annosæ, hystericæ &c. quæ acidularum Egranarum, ad nos advectarum potu, debito sub regimine usa fuit: quæ purgata licet sub potionis fine, nihilominus tamen, pluribus abhinc septimanis denuò evacuata, copiosas nigerrimas, adeoque ♂ intensè tinctas dejectiones exhibuit: adeò ♂ quoque tamdiu intra primarum viarum anfractus stabulari potest. Ex ista verò in primis viis subsistentia, præter mala supra §. 3. recensita, & impedita, ac depravata chyli, transcolatio & distributio, & fecū p.n. retentio metuenda erit. Quin & hoc modo tumorum ac abscessuum in mesenterio variæ species, ac inde oriundorum lentorum, ac symptomatum multiplici varietate intricatorum morborum, prima fundamenta subindè poni videntur. Sicuti etiam Colicæ convulsivæ pertinaces non minus quam crudeles, his ipsis ex occasionib9 inducuntur, non secus ac recidivis crebrioribus occasio subministratur, ut sup. §. 4. monitum. His ipsis procellis, ceu prudens Nauclerus, in tempore occurrat Medicus, & blandis laxantibus ac mediocri stimulo primas vias expurgantibus, sociatis resolventibus ac abstergentibus ⊖inis vel gummosis, quicquid ☋ instar, dictis in locis relictum fuerit, removeat. Una ac alterâ vice institutum hoc negotium sufficit, post acutorum, remediorum talium ministerio curationem, nominatim febrium ardentium ac similium, ut & tertianarum intermittentium. Successivis verò & partitis vicibus, sive ut vocant per epicrasin, sub chronicorum tardiori progressu, idem tentandum, adeòque absorbentibus talibus subinde interponenda, aut interdum socianda veniunt: ut in quartanis, hypochondriacis, cachecticis &c. Tutius sanè sub declinatione morborum dictorum, enervato plus minus acri acido per ista figentia,

& concentrantia , instituuntur purgationes, quàm in eorundem principio, ob rationes, ex §. 22. colligendas. Præstat tamen blandioribus evacuantibus, & quæ potius stimulando primas vias, quàm colliquando contenta corporis operantur, uti: quævis enim copiosior ac vehementior purgatio plus nocet, quàm prodest, & imposturæ instar, activæ quidem in Medente, passivæ verò in patiente, mihi videtur: *adeò omne solutivum* (potentius paulò, ac propriè tale) *deprædatur de viribus & substantia corporis nostri*, ut optimè docet *Hippocrates*.

§. 27. Regimen porrò tale circa ægrum, ab exhibitione eorum instituendum, quo effectus eorundē promoveatur. Adeòque sit *Cautel. VI. sub illorum Usu motus concitatior contentis corporis fluidis conciliandus.* Non solùm scilicet in fodinâ suâ primarum viarum acidi sapores & odores p. n. delitescunt, sed etiam altius penetralia corporis subeunt, ut aliquoties jam insinuatum, & morbosi effectus variis in locis palam illud profitentur: sive ut *Helmont.* loquitur, *Paradox. V. §. 9. p. 554. in nobis non rarò oberrat ⊖ quoddam resolutum, minerale, planè excrementitium, ♀us inquam resolutus. &c.* Illud ipsum pariter per absorbentia ista plus minus saturandum venit, etiamsi hæc primarū viarum tramites, fixiora scil. & minus solubilia, non transcendant. Jam verò ut ut totum corpus secundum *Hippocratis* Oraculum, sit conspirabile & perspirabile, sivè immediatè, per insensiles cœcosque meatus & poros partium, prout illustratur à *Tachenio: Clav. p. 237.* supra. §. 3. allegato, sivè mediatè, per ductus & vasa, nunc magis, nunc minus oculis patentia, mediante continuo humorum circulo, de quo supra §. 23. c. 2. adeò, ut etiam remotiori ex loco, hostilis aura acida à remedio in primis viis hærente, absorberi & corrigi queat, nihilominus, ut facilitetur hoc ipsum negotium, & acceleretur confluxus hostilis acidi ad suum compar medicamentosum in primis viis, concitatior humorum motus progressivus & celerior in circulum raptus, multum omninò contribuet. Ob id scil. tam studiosè Practici ab usu ☿ialium motum corporis injungunt, non quidem, ut celerius sic descendant, hoc enim frustraneum foret, & absq; sperato effectu, (ut ut congruá sub

Cantel. VI. *fluidis concitatior motus conciliandus.*

 expli-

explicatione, ceu usus accidentalis concedi queat) sed ut promoveatur acidi exorbitantis motus, ad appropriatum magis activitatis suæ objectum, adeoque ab eodem promtius & uberius ita absorbeatur. Cum verò illum progressivum rapidiorem, intensior etiam motus intestinus particularum fluidi heterogenei comitari ordinario soleat, quâ ratione agitatione vasorum, cerevisiæ & musti turgescentiam fermentativam, aut concussione vasculorum, effervescentias commistorum artificiales augeri insigniter observamus, ob id sub isto rapidiori humorum circulo, dum acido peregrino, texturam ac motum intestinum plus minus vitiante liberantur illi ipsi, simul sub istâ celeriori commotione intestinâ in novam texturam eò facilius se component, & ad naturalem eucrasiam se ipsos, secundum syncriseos, & diacriseos & metastaseos minimorum leges restituent. Adeò & quidem secundariò, intestini hujus motus ratione, & ejus medio redindegrandæ texturæ ac Craseos humorum causâ, post absorbentium usum, motus illorum concitatior progressivus, quovis modo adjuvandus veniet.

Quot & quibus modis.

§. 28. Motum hunc humorum progressivum, circularem, duobus modis accelerari licet, primo quidem beneficio motus naturalis artuum, & hinc totius corporis localis, deinde citra hunc, beneficio artificialis sudoris, aut madoris saltem sensilioris provocationis. Utroque in casu rapidior per vasa impetus contentorum, & concitatior progressio omninò contingeret solet, ex causis vel sponte patentibus. Ille quidem ægris paulò vegetioribus, adeoque chronicis ferè in malis, & quamdiu Orthostadia in iis locum habet, magis convenit. Hic vero in acutis, chronicorum item gravioribus paroxysmis, dum lecto surgere vel nequeunt ægri, vel minus consultum hoc ipsum videtur, magis obtinet. Utrumq; uti in fixioribus & minus solubilibus absorbentibus utile admodum, subinde necessariũ quoq; existit, ita posterior modus in solubiliorum, ac inprimis volatilium, vel solitariâ vel fixis sociatâ (secundum dicta §. 19.) exhibitione, summe proficuus existit. Excernitur autem hoc ipso simul, qvicqvid motus intestini aucti & restauratæ plus minus texturæ naturalis humorum beneficio, ceu

hete-

heterogeneum ſecretum fuerit, & depuratio quorumvis humorum vitiatorum, attenuatio eorum, quavis ratione condenſatorum, & celerior progreſſio, quovis ex impedimento nonnihil ſtagnantium, hoc ipſo obtinebitur. Patet ex his, quare ordinario poſt quæcunque febrifuga, fixa inprimis Terrea, ſudoris excitandum eſſe profluvium, tam ſedulò inculcent Practici, præſertim ſi fieri poteſt, eo tempore, quo aliàs recrudeſcere ſolet Paroxyſmus, cum ſic certiori planè juvamine propinentur eadem, ac minori cum recidivæ metu, quam ſi vel nullus ſudor ſuperveniat, vel hic ad paroxyſmi finem ſaltem expectetur.

§. 29. Haud poſtremum punctum rationalis abſorbentia adminiſtrandi methodi fert, concinna eorum cum aliis copulatio. Adeòque ſit *Cautel. VII. ne ſaltim ſolitaria, ſed etiam aliis ſociata remediis propinentur.* Utrumque exhibendi modum & ratio primitus docuit, & experientia poſtmodum confirmavit. Indicationes prout variant, cauſarum p. n. & ſymptomatum ex varietate & complicatione, componenda etiam cum aliis, vel ſola exhibenda abſorbentia hæc, oſtendunt. Utut autem larga ſeges aliorum ſit auxiliorum pharmaceuticorum, quibus miſceri comodè poſſunt, ſpeciatim tamen ad quatuor claſſes commodè redigi poſſunt, *purgantium* ſcil. *diaphoreticorum*, *anodynorum*, *& appropriatorum.* Cautel. ult. *Aliis remediis ſocianda.*

§. 30. Purgantibus commodè ſociantur, ubi acriora fluida movenda veniunt, quo temperata horum & inverſa corroſivitate, citra graviorum ſymptomatum ſyndromen, jucundius & tutius evacuatio ſuccedat, ſicuti eundem in finem & præmitti interdum iisdem, ſupra §. 22. inſinuavimus. De ſennæ ⊖♀i ſociatæ infuſo laxativo polychreſto, jam ſupra §. 12. locuti ſumus. Speciatim huc exempli loco, pertinet famoſus iſte *Cerberus triplex* à *Cornachino* adeò peculiari ſcripto decantatus, *aliàs pulvis febrifugus Comitis Dudlæi de Warvvick* Angli dictus: *à Spigelio de ſemitertiana, l. 3. c. 8.* & *Kergcro, de fermentat. ſ. 3. c. 3. p. 250.* laudatus. Remedium profectò polychreſton, præſertim, ſi ſcammon. ♀ loco, ejusdem reſinam recipias, ut rectè hoc urget *Maxvellus, in Medicin. Magnet. l. 2. c. 2. p. 68.* idque propter vim aromatico-alterativam. Purgantibus.

 tivam.

tivam, solutivæ sociatam, nec acido ♀ fumo castratam vel inversam. Sicuti etiam præ ♁ diaphor. simplici, ♁ diaphor. ♂iale, ceu præstantius absorptivum, isti addendum, sive ♁ istud cachecticum *Ludovici*, prout tam in *Pharmaciâ, p. 230. quàm Miscell. Acad. Nat. Curios. anno 8. p. 108.* autor ipse parare illud docet. Pertinet huc pulvis iste multi usus, quibusdam in secretis habitus, qui fit ex ♁ :: ⏀ ana. libr. ß. ♂. ℥j. invicem detonatis, & hinc cum triplo ⏀i calcinatis, & hinc edulcoratis. Habebitur sic pulvis flavus, qui cum ana resin scamon. mistus, vel illius p. ij cum hujus p. 1. paucis crem. ♀i gran. additis, suggerit polychrestum remedium, ad quasvis febres intermittentes, continuas. pleuritidem, obstruct. Mensium, choleram &c. dos. ℈j ad ʒß. propinandum, & cuivis ætati tutò, limitando saltem dosin, porrigendum. Placet de cœtero ista methodus, quâ in intermittentium paroxysmis solutiva blanda febrifugis connectimus, ut juncta operâ, dum Natura movet, & Medicus moveat, idque præsertim viribus utcunque constantibus. Quibus paulò de bilioribus existētibus, præmittātur ita laxativa Paroxysmo, quo maturè ante hujus invasionē suo fungantur munere, pro specificis tempestivè propinandis. De cætero, quam fausto radio ♂ recreet hypochondriacos & scorbuticos, ac Cachecticos, laxativis sociatus, tot pilulæ hypochondriacæ, aperitivæ, Cachecticæ, Electuaria chalybeata laxativa, Vina ♂ialia solutiva, malè à *Geigero in Microcosmo Hypochondr. cap. 23. p. 294.* rejecta, apertè loquuntur. Omnium loco sufficiat ⊕lum ♂ ad albed. calcinat. gumm. ammoniaco cum debito stimulo solutivo sociatum & Pilularum in formam redactum, ad imitationem formularum à *Sylvio in lib. 1. Prax.* passim præscriptarum; vel si Mass. Pil. de tribus Ruffi. extr. helleb. nigr. āā ℈ß. ⊕li ♂ ad albed. calcin. gr. V. cum essent. gumm. ammoniac. in Pilulas redigantur & ita propinentur. Pertinet huc pariter ☉ fulminans, concretum mirabile, ex ☉ per ♁ depurato, cum spiritu ⊖✱ præcipitato, paratum: vi incisivâ, & viscidissimorum resolutiva, ac abstersiva, simulque singulariter laxativa instructum. Hoc in infantibus Unicornu vero sociatum, in Epilepticis eorum insultibus, convulsivis torminibus, similibusque malis laudatissimum

mum remedium existit, accuratâ tamen dosi, pro lactationis, & hinc ætatis ratione exhibendum. In Adultis pariter Coraliis præp. copulatum, gr. VI. ad IX. pondere, in quartanis egregium est remedium, non immeritò *ab Hofero in Hercul. Medic. l. 6. p. 292.* laudatum: modò non inveteratum nimis fuerit malum, nec ipse æger robustæ adeò constitutionis fuerit. Non secus, ac in intermittentium recidivis, arcano duplicato & ebori sine △ additum, ante paroxysmum circumspecto usu, planè egregium est. Nam convenientissimè absorbentibus cum laxantibus mistis, simul quasi intertexuntur vel attenuantia, v. g. gumm. ammoniac. in pilulari inprimis formâ, vel abstergentia & resolventia ⊖ina, ut ♀ ⊕ lat. arcanum duplic. &c. v. g. arcani dupl. Corall. rubr. præp. ãã ℈ß. ad gr. XV. scammom. more Brendelii præpar. gr. ij. ad iij. M. Sic enim absorbentis vis, interdum nonnihil adstrictoria, sive formaliter eam obtineat, sive in primis viis demum ex alteratione passiva acquirat, vim solutivam additi minus enervabit, hoc ipsum verò sub minori dosi, illorum adjumento sufficienter, idque tutius ac jucundius quod suum est, perficiet.

§. 31. Cum sudoriferis inprimis salubrem ægris societatem ineunt, ex rationibus jam supra §. 27. & 28. insinuatis. Sunt equidem absorbentia hæc, maximam quoque partem sudorifera, tàm privativè, ut insipida ac terrea, quàm positivè, ut ⊖nia □osa fixa; ac imprimis Volatilia. Laudabilior verò effectus ferè observatur, si privativa ista, positivis, præsertim Volatilibus sudoriferis copulentur, uti & supra §. 19. quatantenus indicatum. Duplex autem Volatilium sudoriferorum, absorbentibus cōmodè admiscendorum, materialem quoad eorum texturam, observatur differentia: aut Volatil. ⊖ina sive □osa macra existunt, quæ & ipsa ad saturantium sive præcipitantium aliàs dictorum, classem pertinent, ut modò, ac supra §. 14. c. 1. dictum fuit, aut volatilia ☋sa sive ♀ea, ut amara & aromatica, hisque plus minus cognata, (quorum farrago in Theriacalibus maximè conspicua est compositionibus) & pro basi virtutis sudoriferæ resinam plus minus acrem, libero in △e inflammabilem, in clauso vero in ☋ destil- Sudoriferis.

labilem, ferè obtinent: ex quorum duorum artificiali connubio, quasi tertium compositum, spirituum aut ⊖ium vol. ☍sorum nomine, ubivis jam cognitum emergit, quale v. g. exhibet Spiritus theriacal. cum spiritu vel ⊖ vol. C. C. aut viperarum debita proportione & destillatione unitus, ac camphoræ s. q. impraegnatus, potentissimum sudoriferum, malignarum febrium nobile auxilium. Quibusvis horum absorbentia & invertentia fixa commodè sociari possunt: ut quando in Tertianis graviori rigore molestis, cum successu ordinatur, Rec. Theriac, ℈ij ad ʒj. specif. Strobelberg. ʒß. ☍ destill. caryophyll. gutt. ij. M. F. Bolus, fortiter sudorem movens: aut quando pleuriticis proficua admodum existit Mistura, ex ▽ papav. rhead. ℥iij. spiritus theriac. camph. ʒiij. Mandibul. Luc. pisc. ʒj. ⊖ vol. cujusvis: gr. XV. ad ℈j. Laud. ♀is. gr. iij. syr. papav. rhead. ℥j. M. sicuti etiam nobile illud balsamum Loimicum Henisianum, unicornu vero & bezoardico minerali, aut hujus loco Cinnabari ♂, vel nativ. select. feliciter jungitur, in malignarum febrium medelâ. Cum vero insignis sudorifera hæc inter volatilia sit differentia, selectus rationem determinabit status ægri, & symptomatum conditio, in specie major vel minor sangvinis commotio & æstuatio: Hæc enim aut imminuenda, & plus minus temperanda, aut excitanda & augenda venit; illud in nimiâ spirituum, & particularum sanguinis ☍sarum (in recessu, ut probabiliter statuitur, acidarum) volatilium turgescentia, & fermentativâ quasi ebullitione, hoc verò in deficiente tali spirituum impetu, & fermentativâ commotione. Utroque ergo in statu, cum nulla heterogenei aut vitiosi fermenti, ab homogenea humorum texturâ secretio, nec prævia ejus correctio aut saturatio fieri queat, ob id arte subinde eadem moderanda venit. Infringunt autem æstuationem sangvinis nimiam, sudorifera inter volatilia, omnium optime □osa macra, quæ sane sensibiliter febrientium æstum compescunt, adeo, ut experientiâ teste, pro tertianarum v. g. nimio ardore compescendo, spiritus ⊖✱ simplex in ipso paroxysmo subinde usurpatus, sit perquam proficuus. Intendunt econtra ardores, vol. ☍sa, quovis tempore usurpata, sicuti eadem ex absin-

thio

thio, cent. min. gentianâ, piperibus, ante intermittentium paroxysmos, debito cum regimine adhibita, horroris & frigoris mitigationem, ardoris intensionem ordinario efficiunt. Cum itaque intendendus subinde veniat sanguinis æstus, ut in Cachecticis pituitosis, hisque cognatis, pro crudioris chyli correctione, bilis verò inertioris acuatione, item in petechialibus, præ aliis malignis, utplurimum minori æstu comitatis, adeoque respective quasi lentis, pro fermenti maligni, hujusque corruptivâ operatione geniti producti morbosi evacuatione, hic quidem alexipharmacis fixis, it. ⊖ibus volatilibus, diaphoretica ☍sa optime permiscentur, ibi verò præmissis utplurimum absorbentibus ♂ialibus, illa optimo cum consilio subjunguntur, interdum etiam permiscentur; quâ ratione aliquando in quartana Tincturæ ⊖li ♂ Zvvelf. ℨj cum Elix. febril. D. Mich. ℨß permistionem ante paroxysmum proficuam observavi: uti eadem cum essentiis aromaticis amaris, quibus vel defectuosè vel laboriose fluunt menses, sociata, optime propinantur.

§. 32. Anodynis denique jungenda veniunt hæc nostra absorbentia, sive ex minerali, quæ rariora, sive ex vegetabili, quæ frequentiora, desumantur regno. Urgent scil. interdum adeò symptomata quædam, ut aut vitæ, nunc immediate, ut hæmorrhagia aut cholera effrenis, nunc mediate, ut dolores atrociores, periculum intendant, aut saltem morbum primarium insigniter exasperent, ut dolor in pleuritide ophthalmia, quibusvis inflammationibus, aut ejus curam periculose impediant, ut in ardentibus acutis, it. variolis &c. coctionis scil. negotium, cui unicè incumbit Natura perturbando. Cunctatio omnis in his funesta. Absorbentia itaque & figentia quælibet, cum nonnisi debita interjecta temporis mora, effectus intentus insequi soleat, anodynis socianda, quo ab his spirituum perverso refrænato impetu, à quo omnia symptomata urgentiora dependent, & suspenso hoc ipso aliquandiu nato inde paroxysmo, illorum ope, occasionalis tantarum procellarum materialis causa inverti & alterari qveat. Modificando nempe spirituum impetum, & diaphoresin liberiorem, etiam sæpius sensiliorem reddendo, in quo omnia Anodynis.

ano-

anodyna, tam vegetabilia quàm mineralia conſpirant, quorumvis ſymptomatum urgentium (ſoporoſis forſan, idq; ſaltem in tantum, non in totum exceptis) panaceæ exiſtunt, & ità propriè ſic dictæ, ſobrieque explicatæ Panaceæ & univerſalis remedii ideam quaſi repræſentant, & poſſibilitatem ſuo modo confirmant. In cholerâ, dyſenteriâ, ſcorbuticorum vomitibus enormibus, hypochondriacis ſuffocationibus, catharralibus repentinis faucium ac aſperæ arteriæ affectibus, catharris ſuffocativis vulgo dictis, convulſivis quibusvis paroxyſmis, pleuritide atrociori & pluribus aliis vel gravioribus vel ſubitaneis pathematis, tantum non ſemper iſtorum, ⊖piatorum quidem uſitatiſſimè, ſociatam invertentibus & figentibus opem imploramus. Sicuti verò, quo! generoſius ſeu efficacius eſt remedium, legitimo uſu, eò periculoſius & gravius quoque nocere ſolet perverſo abuſu, cùm vel *Galeno* aſſertore, nil magnificè profit, quod non multum nocere etiam queat, ob id & anodynorum, ſpeciatim opiatorum, de quibus ceu uſitatioribus inprimis loqvuntur, cautus ſit & circumſpectus cum iſtis congreſſus. Siſtendo enim hæc ipſa ſpirituum impetum, contentorum quorumvis motum ſimul plus minus imminuunt, adeoque materiæ peccantis, ſive occaſionalis antecedens, ſive productum morboſum conſequens fuerit, alterationem & remotionem hoc ipſo ſufflaminant, eamque immobiliorem reddendo, ſimul quaſi figunt. Propterea ſub mutuâ ſocietate, Volatilibus tutius quàm fixis, & hæc inter potius ⊖inis quâm terreis copulantur. Illorum enim ſub conſortio diaphoreſin ferè copioſiorem reddunt, & fluidorum motus minus refrenant. Hinc enim Eſſent. Opii ♀iſata, Liquori C. C. ſuccinato aut ſpiritui ⊖✳ aniſato maritata, multum in effectuum catharralium cura præſtant, non ſecus ac Colicis in convulſivis, & huic cognatis hypochondriacis ſuffocationibus, eadem miſtura, aut huic analoga ex ſpiritu ⊖✳ci, eſſentia caſtorei & opii, debito in vehiculo dilutis, potiuncula, utramq; abſolvit paginam. Sicuti & ſpiritus iſte ⊖nio-vol. ☍ſus, ſupra §. 31. ad febres malignas laudatus, eidem Eſſentiæ auſpicatò jungi poteſt. ⊖inis fixis commodè etiam jungi] poteſt laudatum Opium, cum vim horum abſterſivam ac diureticam, ſatura-

ctivæ junctam, minus inhibeat. Fixis denique insipidis aut terreis pariter subinde jungitur, tamen ob nimiam hinc metuendam fixationem & concentrationem acidi morbosi, ac materiæ peccantis pertinaciorem immobilitatem, paulò circumspectius idem faciendum. Hinc patet ulterius, non nisi urgente malo gravius, aut graviori adhuc imminente, ibi curationis, hic præservationis gratia commercium tale instituendum, quo prima in herbâ suffocentur, ut sic dicam, tribuli ac spinæ morbosæ. Speciatim in Acutis, atrocioribus symptomatis comitatis, sed saltem sub incremento morbi, dum turbantur subinde præpostere ordinarii naturæ motus, ob materiæ orgasmum, conveniunt, quâ ratione bezoardico minerali, Unicornu fossili & similibus pulveribus bezoardicis compositis, cum vel sine Cinnabari, extractum theriacale, aut theriaca cœlestis Greiffii, aut Laudan. Opiat. commodissimè, e.g. in variolis malignis, aut purpuratis &c. sociantur. In Chronicis verò affectibus, saltem in gravioribus eorum paroxysmis, tanquam tot parvis morbis acutis, sub lento illorum motu intercurrentibus, locum inveniunt, idque imminente potius paroxysmo, adeoque præservationis gratia: similibus ferè ex rationibus, quæ supra §. 24. allegatæ fuerunt.

§. 33. Observatis hisce, jucundissimus anodynorum quorumvis, speciatim Opiatorum, cum absorbentibus, & saporum ac odorum acidorum alterativis est concursus, modo hæc debitâ correctione, vi narcoticâ plus minus exuta, nobisque sic amica magis reddita fuerint. In quem finem pro acutis quidem, cum ♃♌, extrahendo, in chronicis ac aliis quibusvis, cum alcalisato ♀i digerendo, commodissimè præparantur. Cum verò præstet, catholicum magis ex Opio semper in promtu habere præparatum, quo tanquam unicâ fideliâ, omnes dealbari queant parietes, hoc ipsum optimè obtinebitur, si Opii & ⊖♀iana, cū s. q. ▽com. irroratis, ad pultis liquidioris consistentiam, blandoque digestionis calori aliquandiu expositis, pro concreti, gummeo resinosi meliori penetratione, & dissolutione, affundatur successive & suspensa manu ♃♌, fiet sic ebullitio cum formali quasi fermentatione, continuetur hæc affusio, ad punctum saturationis usque, denuoque

Sed ritè correctis.

M aliquan-

aliquandiu digeſtioni leni expoſita, filtrentur, & phlegmatis exhalatione inſpiſſentur, cum ſpiritu Vini per ſe rectificato extrahenda, & ad debitam vel fluidæ eſſentiæ, vel ſpiſſioris extracti conſiſtentiam redigenda. Habebitur hoc modo anodynum vegetabile, ut mihi quidem, ob rationes hic ſpeciatim haud recenſendas, videtur, correctiſſimum, adeoque tutiſſimum, quibusvis in caſibus adhibendum. Simplici labore, magnoque temporis compendio obtinetur hoc modo, quod per tœdioſam cum ſuccis vegetabilium, & quidem horum potius, quàm additi, ſed non ſoluti Opii, fermentationem vix acquiritur. Remedium eſt, promte in quovis corporis noſtri fluido ſolubile, adeoque ipſi facillime commiſcibile, & hinc latiſſime diffuſibile, citra diuturnam in primis viis moram, aut ullum Ventriculi tœdium. In quo haud poſtremum, legitimæ Vegetabilium, præſertim reſinoſorum præparationis momentum conſiſtere arbitror, ut reddantur contentis corporis noſtri promte commiſcibilia, & longe lateque in parva licet mole diffuſibilia, *citius* ſic, & ob minorem circa primas vias moleſtiam, quam aliàs ibidem præcipitata, ſub reſinoſa ſua & viſcida textura, inferunt, *jucundius*, quin & ob parvam vel nullam, quam dictis in locis aliàs ſuſtinent alterationem, *potentius*, & minus ſenſili in partes ſolidas impreſſione vel immediatâ vel mediatâ (intercedente alteratione fluidis inductâ) *tutius* operativa exiſtunt. Quo in negotio, alcaliſata præſertim illud ⊖♀ti principalium inſtrumentorum loco inſerviunt.

Denique Appropriatis.

§. 34. Ultimum locum eorum, cum quibus ſocietatem pro feliciori praxi amicam ineunt Invertentia noſtra, obtinent *Appropriata*, in genere ita dicta. Sunt enim abſorbentia hæc, maximam partem, prout ſupra c. 2. §. 20. & 23. dictum, generalia, & magis univerſalia alterantia, adeòque ſpecialibus p. n. affectibus, haud adeò directè oppoſita. Ut ut verò partim per debitum eorum ſelectum, ſecundum §. 16. & ſeq. partim per ſudoriferorum & anodynorum concinnam aſſociationem, ſecundum §. 31. & 32. ſpecialius determinari queant, haud adeò tamen ſufficere hæc videntur, quin pro acidi ſpecifici varietate, ejusque fomitis materia-

lis

sis plus minus glutinosi, distinctâ conditione, partium item vel primariò vel secundariò, unius vel plurium, solidarum vel fluidarum affectarum diversâ habitudine, & in specie humorum, unâ plus minus alteratorum, contrariâ subinde dispositione, morborum item diversorum complicatione, & symptomatum plus minus molestorum aut periculosorum syndrome, his ipsis frequentissimè, ceu coindicantibus, per appropriata & quasi particularia auxilia occurrendum veniat, & hæc ipsa illis absorbentibus dextrè adjungenda sint. Sed tanta cum hîc occurrat varietas, siquidem negotio huic, tota specialis Praxis innitatur, adeò ut certis regulis, ceu tot limitibus circumscribi commodè nequeat, exemplis saltem quibusdam illustrare illud, sufficiat. Dum Hypochondriaci vagâ phlogosi toties æstuant, Ebori sive △, & Coraliis, ⊕latum, aut ⊕♉iatum addendum: sicut in suffocatoriis eorundem Paroxysmis, absorbentibus tam fixis quàm volatilibus aut potius utrisque, secundum §. 19. commistis, castoreata speciatim addenda. Bezoardicis dictis pulveribus, diversarum licet compositionum, in variolis & purpuratis myrrha, in malignioribus camphora, auxiliatrices jungit copias: quibus præterea, nervoso genere gravius patiente, adeòque in convulsionibus iminentibus, Cinnabarina adjungenda, non omissis ⊖ibus volatilibus. Aperitivis, ut vocant, & anti cacheticis Virginum non menstruatarum ♂ialibus remediis, vix absque croco & Cinamomo utimur. Quæ sodæ ebullitionem figit Creta, aut C. C. ust. societate nucis moschatæ, hoc in affectu inprimis gaudet, idque præsentaneo magis successu, si conservæ aut syrupo summitatum sive gemmarum quercinarum in foliola se explicantium, Electuar. sub formâ permisceantur: quæ modò ex quercuum foliolis parata euporista, & dysentericorum remediis temperantibus & absorbentibus eodem modo recipiendis inserviunt. Gonorrheæ dum succurrit Os sepiæ, ☋ destill succini, vel bals. copayvæ societatem ambit: simili modo, ac idem balsamus aut ejus loco ☋ destill. cortic. aurant. Lapid. percarum & cancris calcinatis invicem mistis, pro stranguriæ curâ additur. Febrifugis fixis quibusvis, rigore graviore sub paroxysmi initiis urgente, aromata

 acrio-

acriora, in ſpecie plebis iſtud contra intermittentes euporiſton, debito uſu, non rejiciendum, piper album, aut potius longum, ad plura grana, aut ejusdem vel caryophyllorum ☍ deſtill. ad aliquot guttas, commiſcetur. Lentis in febribus, præſertim aliis non benè curatis ſupervenientibus, Poterii antihectico, ⊖✱um conſultò jungitur. Vix quoque apud nos debellare licet ſcorbutum melancholicum (ut cum Williſio loquar) niſi abſorbentibus quibusvis, inprimis ♂ialibus, appropriata iſta, ⊖e vol. acriori & penetrante imprægnata, vel adjungas, vel præmiſſis ſubjungas, quæ tamen in eodem bilioſo minus tutò, & propterea majori longe cum circumſpectione adminiſtrantur, niſi cephalalgias, aut inſigniores ſangvinis Orgaſmos, eo ipſo concitare velis. Sed ubi finis foret, ulteriùs ſi pergere vellem? Hîc ergo pedem figimus tribuendo

SOLI DEO GLORIAM.

